ମାଟିର କୋଣାର୍କ

ନଂ. 9/117
ତା- 5 MAR 1959

ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ନାୟକ

ରଶ୍ମି ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିର
ପ୍ରକାଶକ
ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ନାୟକ
ଯାମସେଦପୁର

ନଂ. 6/117
5 MAR 1959

ଲେଖକଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅବଦାନ—ରକ୍ତଟିକା (ଉପନ୍ୟାସ)
,, ୨ୟ ଅବଦାନ—ମହାସତୀ ବୃନ୍ଦା (ନାଟକ)
,, ୩ୟ ଅବଦାନ—ଝଡ଼ର ସ୍ୱାକ୍ଷର (ଉପନ୍ୟାସ)
,, ୪ର୍ଥ ଅବଦାନ—ମାଟିର କୋଣାର୍କ (ଉପନ୍ୟାସ)

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ—ଏକହଜାର
ଲେଖକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବସ୍ୱତ୍ୱ ସଂରକ୍ଷିତ
୧୯୫୭

ମୂଲ୍ୟ—ଏକଟଙ୍କା ଅଠଅଣା ମାତ୍ର

ମୂଲ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ···।” ସେହିପରି ଶିକ୍ଷିତ ପାଠକ ମହଲ ମୋ ବହି ପଢ଼ି ଯେତେଦିନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବେ ସେହି ହେବ ମୋ ସୃଷ୍ଟିର ଚରମ ସାର୍ଥକତା ।

ତୁମ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାର ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି ପ୍ରତିଭାବାନ ସାହିତ୍ୟିକ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । "ଅଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗଦର୍ଶନ" କମ ବଡ଼ ବିଷୟ ନୁହେଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଭଲଭାବରେ ଗବେଷଣା ନକରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖାମାନଙ୍କରୁ ଗୁଡ଼େ ଉଦ୍ଧୃତ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣି ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଗାଇଗଲେ "ଯାହା ଦେଖିଲି ତାହା କହିଲି" ହେବ । କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗ ଦର୍ଶନ କଦାପି ହେବନାହିଁ । ଥରେ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ-ଅଧ୍ୟାପକ ଏଠାରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଅଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗଦର୍ଶନ କରାଇବାକୁ ଯାଇ ବହୁ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ନାନା କଥା ଆଣି ଅସ୍ଥାନରେ ପରିବେଷଣ କରି ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ଏପରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ ଶ୍ରୋତାମାନେ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗଦର୍ଶନ ଛାଡ଼ି ସଭାସ୍ଥଳରେ ଭୌଗଳିକ ଦିଗ ଖୋଜିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ କେତୋଟି ଯୁଗ-ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟି କୁଣ୍ଟି ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଯେତେବେଳେ ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗରୁ (ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର 'ଯୁଗ' ଆରମ୍ଭ କେଉଁଠାରୁ ତାହା ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ବିମୃର୍ଷ) ଅଭିଯାନ ଚଳେଇଲେ, ଭାବିଲି—"ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ଅଁଳା, ପିଅଁଳା, ଶିଶୁମୁନା ନାଡ଼ି ଭିତରେ ରୁଷିଆର ଖ୍ୟାତନାମା ସର୍ଜ୍ଜନ ଡାକ୍ତର ବ୍ଲାଡ଼ିମିର ଡେମିକୋଭଙ୍କ ପରି କିଛି ଗୋଟାଏ ନୂତନ ସର୍ଜରି ଚଳେଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ଅନ୍ତ୍ରବୁଜୁଳା ଭିତରେ

କ୍ଷିପ୍ର-ରକ୍ତ-ପ୍ରବାହୀ ନାଡ଼ି କିପରି ଥୋଇବେ କିମ୍ବା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପୋଷ୍ଟମର୍ଟମ୍ କରି ତା ଆତ୍ମହତ୍ୟାର କାରଣ ଦେଖାଇବେ ଅଥବା ସେ ଯୁଗର ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ତଳେଇ ହୋଇଥିବା ଓଡ଼ିଶୀ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କର କୃଷ୍ଣ ଗୋପାଙ୍ଗନାଙ୍କ ପ୍ରେମ ଯୁଆର ବୁହାଇବେ···।" କିନ୍ତୁ ସେ ମହାଶୟ 'ପଞ୍ଚସଖାଯୁଗ' ନାମ ମାତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସିଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ "ରାଧାନାଥ ଯୁଗ"ରେ ଯେଉଁ ଯୁଗର କଷଟି ପଥର ଦେହରେ ଭଞ୍ଜଯୁଗ, ସତ୍ୟବାଦୀଯୁଗ, ସବୁଜସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ଏବଂ ଯୁଗହୀନ ସାହିତ୍ୟିକ ଫକୀରମୋହନ ଗଙ୍ଗାଧର, ନନ୍ଦକିଶୋରଙ୍କୁ ଘଷିମାଜି ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ କି ତୁଳନାତ୍ମକ ଭଲଭେଲ ଦେଖିଲେ ତାହା ଶୁଣାଇଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ଚିଲିକାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି କୌଶଲ୍ୟାଗଙ୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ଲଳିତ ଛନ୍ଦ ଆବୃତ୍ତି କରିଗଲେ । କହିବାକୁ ଗଲେ "ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗଦର୍ଶନ" ପାଇଁ ରାଧାନାଥ ଯୁଗକୁ ସେ ମହାଶୟ ବତୀଖୁଣ୍ଟ ଧରି ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ରାଧାନାଥ ସାହିତ୍ୟ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସାହିତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କେଉଁ ମହାତ୍ମ୍ୟରେ ମହାନ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ କି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି ଏବଂ ନିଜଯୁଗ ସାହିତ୍ୟକୁ କିପରି ମାର୍ଜିତ କରିଛି ଏସବୁ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ଆପଣେ ଆମଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ପୁଣି ଖସି ଆସିଲେ 'ସବୁଜଯୁଗ'କୁ ଯେଉଁ ଯୁଗର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କୁଞ୍ଜରେ କାଳିନ୍ଦୀଚରଣ, ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର, ଅନ୍ନଦାଶଙ୍କର ବଙ୍ଗକୁସୁମ ସମ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲେ !! କିନ୍ତୁ ସେ କୁସୁମ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ବାଣୀ ମନ୍ଦିରକୁ ସୌରଭିତ କରିଥିଲ କିମ୍ବା ଅକାଳ ପତନ ଲଭି କରିଥିଲ ସେ ସବୁ କିଛି ନ ଦେଖାଇ ବକ୍ତା ମହାଶୟ ସବୁଜ ଯୁଗର ଜନୈକ

ସାହିତ୍ୟ ରଥୀ ଶ୍ରୀ କାଳନ୍ଦୀଚରଣଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିକର ବିଗ୍ରହ କରି ବସିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଶ୍ରୀ କାଳନ୍ଦୀଚରଣଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଆଦର୍ଶ, ବାସ୍ତବ । ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜରେ ମଣିଷର ବଞ୍ଚିବା, ହସିବା, କାନ୍ଦିବା, ବାଟଭୁଲିବା. ଦିଗଦର୍ଶନ କରିବା, ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇବା ଇତ୍ୟାଦିର ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ନିହିତ । ତେଣୁ ବକ୍ତା ମହାଶୟ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କଲେ—"ଚଳନ୍ତି ଯୁଗର ଅନ୍ୟସବୁ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିକୁ ସାହିତ୍ୟ ତଳେ ନିଆଯାଇ ନପାରେ ।" [ଅବଶ୍ୟ ଔପନ୍ୟାସିକ କାହ୍ନୁବାବୁଙ୍କୁ ବକ୍ତା ମହାଶୟ ତାଙ୍କ ଉଦାର ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଛନ୍ତି] କିନ୍ତୁ ଦୃପ୍ତ ଘୋଷଣା ସଙ୍ଗେ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ କାଳିନ୍ଦୀବାବୁ ଏବଂ କାହ୍ନୁବାବୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଔପନ୍ୟାସିକମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟିକ ହେବାପାଇଁ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଦିଗଦର୍ଶନ କରେଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ ତେବେ ଓଡ଼ିଶାର ଅସାହିତ୍ୟିକ-- ଔପନ୍ୟାସିକ ଗୁଡ଼ିକ ଦିଗଦ୍ରଷ୍ଟା ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ପାଖେ ଚିରକୃତଜ୍ଞ ରହିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ତାହା ନକରି ହଠାତ୍ ମୁହଁ ଫେରେଇ ନେଲେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ପାଖକୁ । ମିଲ୍‌ଟନ କିପରି ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟକୁ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ ଦାନ କଲେ, କୀଟସ୍ କିପରି ନିଜର କବିତ୍ୱ ପ୍ରତିଭାରେ ବିଶ୍ୱକୁ ଚମକିତ କରିଥିଲେ, ଗୋଲ୍‌ଡସ୍ମିଥ୍ କିପରି 'ଆଇ କନସିଭ୍' 'ଆଇ କନସିଭ୍' ହୋଇଥିଲେ ଇତ୍ୟାଦିର ଲମ୍ବା ଭୂମିକା ଦେଇ ଶେଷରେ ନାକ ଛୁଟିକାଇ କହିଲେ—"ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲେଖକଙ୍କର ବହି ନପଢି କଲମ ଧରନ୍ତି•••।" କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବରେ ଅଣ୍ଡର ଏଷ୍ଟିମେଟ୍ କରି ଦେଖାଇବାରେ ଦୁଃସାହାସ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟଙ୍କର କେବେଠାରୁ ହେଲା । ସେତିକିରେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ନହୋଇ ସେ ଓଡ଼ିଆ

ଉପଦେଶ ଦେଇ କହୁଛନ୍ତି—"ସାହିତ୍ୟରେ ରାଜନୀତିର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଆମ ଲେଖକମାନେ ଏଥିପ୍ରତି ଯେପରି ଉପଯୁକ୍ତ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ।" ଏ ଯୁଗରେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ "ସାହିତ୍ୟରେ ରାଜନୀତିର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ" ବୋଲି ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ କହିପାରନ୍ତି ଏ ଧାରଣା ମୋର ନଥିଲା । ମୋର ମନେହୁଏ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଫରାସୀ ଲେଖକ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ "ବ୍ୟାକ୍ ଫ୍ରମ ଇଉ. ଏସ. ଏସ. ଆର." କିମ୍ବା ହଙ୍ଗେରୀ ଉପରେ ରୁଦ୍ରାନ୍ତ ବର୍ବରତା ଚାଲିବା ଦେଖି ରୁଷିଆର ସଂପର୍କ ତୁଟାଇ ଫେରି ଆସିଥିବା ଫରାସୀର ବିଖ୍ୟାତ ଦାର୍ଶନିକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ମଁସିୟେ ସାର୍ତ୍ରିଙ୍କ "ଡାଟିଜ୍ୟାଣ୍ଡ୍ରେ" ବହି ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଦେଖିଥିବେ କିମ୍ବା ଚୈନିକ ସାହିତ୍ୟିକ ଲିଓଶେ, ସୋଭିଏଟ ସାହିତ୍ୟିକ ସଫରେନୋୟ, ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନେହେରୁ, ଉପ-ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ଏ ବିଷୟରେ କଣ କହିଛନ୍ତି ଦେଖିଥିବେ । ଯେଉଁ ଯୁଗର ମହାପଥରେ ଯୁକ୍ତି ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ହାତ ମିଳାଇ ଜନକ ଭାଇପରି ପଦକ୍ଷେପ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେ ଯୁଗରେ ରହି ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ କିପରି ଟ୍ରିବ୍ୟୁଟେରୀ ମାହାଲସ୍‌ର ମତବାଦ ଆଣି ଏ ଯୁଗର ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବାକୁ ଦୁଃସାହସ କଲେ ତାହା ବିସ୍ମୟର କଥା ।

ଏହାପରେ ନାନାକଥାର ଅବତାରଣା ଭିତରେ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ନିଜ ବକ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟଟିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ବେଢ଼ାବୁଲା କରିଥିଲେ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ କେଉଁଯୁଗ ସାହିତ୍ୟର ମହାତ୍ମ୍ୟ କଣ ଏବଂ ଜାତି ଜୀବନର ବିବର୍ତ୍ତନ ଭିତରେ ତାର ପ୍ରଭାବ ଜାତି ଉପରେ କିପରି ଭାବରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାର ସୃଜନୀ ପ୍ରତିଭାର ମୌଳିକ ନିଦର୍ଶନ ପରବର୍ତ୍ତି ଯୁଗ ସାହିତ୍ୟକୁ କେତେଦୂର ପ୍ରଭାବିତ କରି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଦୁନିଆରେ ମନରୁ

ବୈପ୍ଳବିକ ଚିନ୍ତାଧାର ଏ ଯୁଗ ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗେ କେତେଦୂର ସାମଂଜସ୍ୟରକ୍ଷା ଗତି କରି ଚାଲିଛି ଏ ସବୁର ଉଲ୍ଲେଖ ସୁଦ୍ଧା ମାନନୀୟ ବକ୍ତା କରିନଥିଲେ । କାହିଁକି କରିନଥିଲେ ସେ ମହାଶୟ ଜାଣନ୍ତି ।

ଛାଡ଼ ସେ ସବୁ । ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟଙ୍କ ଦିଗଦର୍ଶନରେ ଆମେ ଦିଗ ଖୋଜି ପାଇ ନଥିଲୁ । ସେ ଦିନ ତୁମେ ସେଠାରେ ଥିଲେ ଦିଗ ପାଇଥାନ୍ତ କି ନାହିଁ କହି ହେଉନାହିଁ । ତେବେ ମୋ ଛୋଟିଆ ବୁଦ୍ଧିରେ ତୁମକୁ ଏତିକି କହିବି—"ସାହିତ୍ୟ କୌଣସି ଯୁଗରେ ନିଜର ଦିଗଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଦିଗ ଖୁଣ୍ଟି ପୋତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗପାଇଁ ପଥ ତିଆରି କରି ଯାଇନାହିଁ । ପ୍ରତିଯୁଗର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ପଦଯାତ୍ରାରେ ସାହିତ୍ୟ ପଥ ରଚିତ ହୋଇ ଥାଏ…।"

ତୁମ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଏହି ବହିରେ (ମାଟିର କୋଣାର୍କ) ଗତବର୍ଷ ଅକ୍ଟୋବର କିମ୍ବା ନଭେମ୍ବର ମାସରୁ ପାଇ ସାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁକୁର ପ୍ରେସ କେତେକ ଅସୁବିଧା ହେତୁ ସେମାନେ ବହିଟିକୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମୁଦ୍ରଣ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଗଲା ।

ଅନ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆଉ କେବେ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଆଜି ଏତିକି । ଇତି ।

ତୁମ—ବଡ଼ଦାଦା

"ପରେଶ !"

"କିଏ, ସୌମ୍ୟ ?"

"ଜାଗିଲଣି ? ଖୋଲ ଦ୍ୱାର ।"

"ନ ଖୋଲିବି ଯେବେ ?"

"ପାରିବୁ ଯେ ଖୋଲି ତବ ହୃଦୟ ମନ୍ଦିର,
କଠିଣ ହେବନି ଏହା.....?"

"ଦୁରନ୍ତ ! କରନ୍ତୁ । (ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଏ, ପରେଶ ସୌମ୍ୟ ପାଖକୁ ଆସି ନୟନର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇ କହେ, କି କହିବେ ପଡ଼ୋଶୀ ଶୁଣିଲେ ଏସବୁ ?"

"କହିବେ ବା କିସ, ବରଂ ହୋଇବେ ପବିତ୍ର ..!"

"ଏକି ବେଦ ସୂକ୍ତ ?"

"ଅବୋଧ ସ କ୍ରର ବାକ୍ୟ

ଅଣିକି ପାରଇ କେବେ
ଜୀବନରେ ପ୍ରଣୟର ଆଲୋଡ଼ନ ?”
“ପୁରୁଷର ଅପୂସ-ନିର୍ମିତ-ବୁକୁ
ବୁଝିକି ପାରଇ ତେବେ ପ୍ରଣୟ-ବେଦନା ?”
“କୁସୁମ-କୋମଳା-ନାରୀ ବୁଝେ ଖାଲି ତେବେ ?”
“ନିଶ୍ଚେ ! ତେଣୁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ତାକୁ—
ଶତ ନୀରାଜନା ପୁରୁଷର ପଦେ…।”
“ସେ ନା କି କରେନା ପୁରୁଷ ?”
“ଜାଣେ ତୁମ ଜାତି…।”
“ଜାଣେ—ଉତାପ ଅସଙ୍ଗେ ତରଳଇ ଲୌହ…।”
“ନପାରିବ ତର୍କେ…(ଲଜ୍ଜ୍ୟାରେ ମୁହଁପୋତି ଚାଲିଯାଉଥାଏ ପରେଶା, ଗତି ରୋଧକରେ ସୌମ୍ୟ ଆଗ ପଡ଼ିରେ—)
“ଯାଅ କାହିଁ ?”
“ସାଂଖ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର କୋଳେ…।”
“କେବଳ ଅବେଶ ଛଡ଼ା ପାଇବକି ଆଉକିଛି ତହିଁ…?”
(ଲଜ୍ଜ୍ୟାରେ ରକ୍ତାଭ ହୋଇ ଉଠେ ପରେଶାର ମୁଖମଣ୍ଡଳ—ସୌମ୍ୟପାଖରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇ କହେ—)
“ନପାଇଲେ କିଛି,
ପାଇବତ ମୁକ୍ତି ତୁମର ବନ୍ଧନୁ…?”
“ଏ ବନ୍ଧନେ ମୁକ୍ତିକି ଅବନ୍ଧ ହୁଏ…?”
“ତେବେ…?”
“…ପ୍ରୀତିର ପରଶନେ
ବଧାତା ନିହିତ—ଜୀବନର ପରମ ଆସ୍ୱାଦ…!!”
“ଦୁଷ୍ଟ ! ହୋଇଛତ ବେଶ ମୁଖର !”

"ଜାଣେନା କାହିଁକି, କିନ୍ତୁ······"

"ରହିଲ ଯେ ?"

"ତବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ନିଖିଳ ସୃଜନେ
କବି ଯଦି ଗାଏ ଗୀତ,
ଶିଳ୍ପୀ ଆଙ୍କେ ରେଖା,
ମୂକ ହୁଅଇ ମୁଖର,
ତେବେ ସେ କି ହେବ ଅପରାଧ ?"

"ଥାଉ ଥାଉ, ଦୁଷ୍ଟାମିର ଶେଷ ସୀମା······।"

"ତୁମ ପାଖେ ଅଭିନୟ ତାର କରିବାକୁ ଲାଜଲାଗେ ମୋତେ···

(ପରେଶା ଶିର ନତ କରେ, ସୌମ୍ୟ ଉଠାଇନିଏ ତାର ଗୋଟିଏ ହାତ, ମୁଗ୍ଧକଣ୍ଠେ ଡାକେ—)

"ପରେଶା !"

(ଆବେଶଭରା ନୟନ ଦୁଇଟି ଈଷତ ଉଠାଇ ପରେଶା ଚୁହେଁ ସୌମ୍ୟକୁ ଆଉ ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ କହେ—)

"ଛାଡ଼ ଯାଏଁ ।" (ପୁଣି ନଇଁଯାଏ ମୁହଁ)

"ବିପୁଳ ରୋମାଂଚ ଆଜି
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାସିକ୍ତା ପ୍ରକୃତିର କୋଳେ ।
ଅସାର୍ଥକ କରନା ତାହାରେ···।"

"ବୁଝି ନ ପାରଇ ତବ କାମନାର ବାଣୀ······।"

"ଏଇତ କାମନା ଗୁହେ—ତବ ବାହୁ ପରଶନ,
ପାଇଥିଲୁ ଯଥା
ତରୁଣି କବିର କଣ୍ଠ—
କବି ପ୍ରେୟସୀର—

କଙ୍କଣ-ଶିଞ୍ଜିତ-ବାହୁ-
ଘନ ଅଶ୍ଳେଷଣ•••।।"

(ଅନମନା ହୋଇ ଉଠେ ପରେଶ,କହେ—)
"ଛାଡ଼, ଯାଏଁ।"
"କାହିଁକି ?"
"ସହି ନ ପାରୁଛି ଆଉ
ଗୃହର ଏ ନିଷ୍ଠୁର ବେଣଣି•••।"
"ନିଷ୍ଠୁର ? ପାରୁଥିଲେ, ଧରନ୍ତି ଲିଭାଇ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—
ଅଲକାର ଏହି ଦୀପଟିକ
ଲଭାଏ ଯେସନେ
ସଲ୍ଲଜା-ବଧୂର ହାତ
ବାସର ପ୍ରଦୀପ••• ।।"

ସେଦିନ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ି ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା ତରୁଣୀ ଫୁଲିର ମନ । ତେଣିକି ଆଉ ସେ ପଢ଼ିପାରିଲା ନାହିଁ । ଆସିଲା ଅଭିମାନ । ଆଖି ଫାଟି ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଦୁଇଟି ଅଶ୍ରୁ ବିନ୍ଦୁ । ଅବିଶ୍ୱାସୀ ମନ ତାର ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା—"ସୌମ୍ୟ କି ତେବେ ମୋତେ ଭଲ ପାଏନା ?"

ଦୁଇ ଚାରି ଦିନ ପର କଥା । ସୌମ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠୁଛି, ବାଟରେ ଦେଖିଲା ପ୍ରତି ବୁଦାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖା କାଗଜ ଡାଳ ଦିହରେ ଗୁଞ୍ଜା ହୋଇଛି । ତା'ର କୁତୁହଳ ହେଲା । ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଉଠାଇ ନେଇ ଦେଖିଲା ଲେଖା ହୋଇଛି— "ମୋତେ ଭୁଲିବ ନାହିଁ ।" ମନେ ମନେ ସେ ଟିକିଏ ହସିଲା, ପୁଣି ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ସେ ଜାଣିପାରିଲା—'ଫୁଲିର

0111/57
ତା 5.3.1957

ଛଡ଼ା ଯାକୁ ଆଉ କେହି ଲେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ସିଏ ଏକଥା ଲେଖିଲା ? ତେବେ ତା ମନରେ ମୋ ପ୍ରତି କଣ ସନ୍ଦେହ ହୋଇଛି ? ଯିଏ ସବୁଜ ଲତାର ସୁନ୍ଦର ଫୁଲପରି ଅତି କଅଁଳ, ଅତି ମନୋରମ, ହାଲୁକା, କଳାଭଅଁରର ଆଖିବୁଲାଣିରେ ଯାହାର ମନବାସନାର ରେଖାପାତ ହୋଇଥାଏ ସେକି ସନ୍ଦେହର ବିଷ ମନରେ ପୋଷିପାରେ ? ଆଉ କଣ କିଶୋରୀ ମନର ଏ ଗୋଟେ ଖିଆଲ ? ତା' ବା କାଏର କହିବ ? ଖୋଲଟି ବସନ୍ତ ଯାହା ଦେହ ଛୁଇଁ ଗୁଲଗଲୁଣି, ଗଛ ଲତାରେ କପୋତ କପୋତୀ ଥଣ୍ଟକୁ ଥଣ୍ଟ ଲଗାଇ ବସିଥିଲେ ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ଆନମନା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହେ, ଗ୍ରୀବାକୁ ଗ୍ରୀବା ଲଗାଇ ହରିଣ ହରିଣୀ ରୋମାନ୍ସ କରୁଥିଲେ ଯିଏ ମୁଗ୍ଧ ନୟନରେ ଚାହିଁ କେତେ କଣ ଭାବି ଯାଉଥାଏ ମୁଁ କପର ଭାବିବି ଏଇଟା ତାର ଗୋଟେ ଚପଳତା ବୋଲି ? ହୁଏତ କୌଣସି କାରଣରୁ ତା ମନରେ କିଛି ଗୋଟେ 'କିନ୍ତୁ' ଲାଗିଛି ।" ଏହାପରେ ଭାବି ଭାବି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠୁଥାଏ ସୌମ୍ୟ । ତା ମନରେ ବି ଖଟକା ଲାଗିଲା । ସେ ଆଜି ଆଉ କବିତା ଲେଖିପାରିବ ନାହିଁ । ଛନ୍ଦମୟୀ ଫୁଲରାକୁ ନପାଇଲା ଯାଏଁ ।

ଦୋଳାୟମାନ ମନନେଇ ଉପରକୁ ଉଠୁ ଉଠୁ ଦେଖିଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁଦା ଉପରେ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ଝୁଲୁଛି ଉଠାଇ ନେଲା ତାକୁ । ଦେଖିଲା ସେଥିରେ ଲେଖାଅଛି—"ତୁମେ ଭୁଲିଗଲେ ଏହି ଖଣ୍ଡପାହାଡ଼ ତଳ କାନ୍ଦୁରି ନଈପରି ହୋଇଯିବ ।" ଏହି ଖଣ୍ଡି ପଢ଼ି ସୌମ୍ୟର ଚିନ୍ତାଧାରା ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇଗଲା । ଫୁଲରା ବେଳେବେଳେ ଏହି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ତାଙ୍କ ଛେଳି ମେଣ୍ଢାପଲ ଚରାଉଥିବା ଝିଅଟି ସାଥିରେ ଆସେ । ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ପାଇଲେ ତା ସାଥିରେ ଗପ ବଢ଼େଇ ବସେ କିମ୍ବା ସୌମ୍ୟ ତାଙ୍କୁ

କବିତା ପଢ଼ି ଶୁଣାଏ । ସୌମ୍ୟ ଠିକ କରିନେଲା—"ଫୁଲରୀ ଅଜ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଆସିଚ୍ଛି ।" ମନରେ ସୌମ୍ୟର ସନ୍ଦେହ, କାରଣ ଦିନେ ଏହି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଫୁଲରୀ ସୌମ୍ୟକୁ ଏକାନ୍ତରେ ପାଇ ଏହି କାନ୍ଦୁରି ନଦୀର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତାକୁ କହିଥିଲା । କାଗଜରେ ଅଜ ସେହି କାନ୍ଦୁରି ନଦୀ କଥା ଫୁଲରୀ ଲେଖିଥିବା ଦେଖି ତା ମନକୁ କେତେ ଅଶଙ୍କା ଛୁଇଁଲା । ତରତର ହୋଇ ଗୋଡ଼ ଚଲାଇ ନେଲା ଉପରକୁ । ଛେଳି ମେଣ୍ଢା ଯେଉଁଠି ଚରୁଥିଲେ ସୌମ୍ୟ ଯାଇଁ ଦେଖିଲା ସେଠାରେ ଫୁଲରୀ ନାହିଁ । ଏଣେ ତେଣେ ଟିକିଏ ଖୋଜିଲା । ଫୁଲରୀ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ପଥର ଉପରେ ବସେ, ଯେଉଁ ବୁଦାମୂଳେ ଲୁଚିରହି ସୌମ୍ୟକୁ କେବେକେବେ ଦେଖାଦିଏ ନାହିଁ ସେ ସବୁ ଜାଗା ସୌମ୍ୟ ଖୋଜିଲା । କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ଫୁଲରୀକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭାବିଲା—"ଫୁଲରୀ ଅଜ ଏସବୁ ଲେଖିଛି ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଲାଜକରି କେଉଁଠି ଲୁଚିଛି ।" ସୌମ୍ୟ ଏଣେ ତେଣେ ଖୋଜି ଖୋଜି କାନ୍ଦୁରି ନଦୀ ଯେଉଁଠୁ ବହି ଆସୁଥିଲା ସେହି ଝରଣା ପାଖକୁ ଚାଲିଲା । ଖଣ୍ଡ ପାହାଡ଼ର ଏକ ବନଗୁମ୍ଫା ମୂଳରୁ ଏହି ଝରଣାଟି ବାହାରିଛି । ଆଖିପରି ଦୁଇଟି ଗାତ ମଝିରେ ସରୁ ପଥରଟିଏ ନାକପରି ରହିଛି । ଏହି ଗାତ ଦୁଇଟିରୁ ଲୁହ ଆଖିପରି ସଫା ପାଣି ଅନବରତ ବହି ଚାଲିଛି ତଳକୁ । ଏହି ପାଣିକୁ ନେଇ ପାହାଡ଼ଟିର ପାଦତଳେ ବହି ଯାଉଛି କାନ୍ଦୁରି ନଈ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ଶବର ଝିଅ ସପନା ଶବର ପୁଅ ଟେରୁଆକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଦୁହେଁ ପଡ଼ୋଶୀ ଥିଲେ । ପିଲାଦିନରୁ ବାଲିଘର ଖେଳ ଭିତରେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅଜାଣାରେ ଭବିଷ୍ୟ ପାଇଁ ଗଢ଼ି ରଖିଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ସୁନାର ନୀଡ଼ ।। ବୟସର ଫଗୁଣ ପବନ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଛୁଇଁ ଦେଇଗଲା ସେତେବେଳେ ଦୁହିଙ୍କ ଦେହେଁ ଢେଇଁ ଉଠିଲା

ପ୍ରୀତିର କଅଁଳ କାମନା । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅପଣା ଅପଣାର ଖୁବ୍ ପାଖରେ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ବଢ଼ି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହେଲାବେଳକୁ ଜୀବ ଜଗତର ନିର୍ମମ ପରଗ ନେଇ ଆସିଲା ବିଚ୍ଛେଦ । ପ୍ରଣୟର ପୁଷ୍ପିତ-ପଥକୁ ଛାଡ଼ି ଗୋବୁଆ ବାଛିନେଲା ପଲଟଣର ନିର୍ମମ କଣ୍ଟକିତ-ପଥ । ସେତେବେଳେ ଡଙ୍କା ପକାଇଥିଲା ବିପ୍ଳବୀ ଜଗବନ୍ଧୁର ବିଦ୍ରୋହୀ ଡାକ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ତଲୋଲୁପୀ ଇଂରେଜ ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ଏହି ଡାକ ଶୁଣି ସେଦିନ ଓଡ଼ିଶାର ପାଣି ପବନ ଉତପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଆଉ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନତା— ରକ୍ଷକ-ପାଇକ ଜାତିର ସୁପ୍ତଖଣ୍ଡା, ବଲମ, କଟିଅସ୍ତ୍ର । ମୁକ୍ତିପିପାସୁ ଓଡ଼ିଆପୁଅ ସଙ୍ଗଠିତ ଯାଇ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ ବିଦ୍ରୋହୀ ଜଗବନ୍ଧୁର ବିଦ୍ରୋହ-ପତାକା ତଳେ, ଶବର ପୁଅ ଗୋବୁଆ ସେ ଡାକଶୁଣି ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଛିନ୍ନକଲା ପ୍ରଣୟିନୀର ପ୍ରଣୟ ବନ୍ଧନ । ସ୍ଫୀତ ହସ୍ତ ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲା—

"ଚଳିଲି ବିଦ୍ରୋହୀ ତବ—
ବିଦ୍ରୋହ-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ-ପଥେ—
ଯହିଁ ମହାକାଳ
କରଇ ବନ୍ଦନା
ମରଣର ପୀଠେ ଯହିଁ
ଜୀବନର ହୁଅଇ ଅର୍ଚ୍ଚନା···।।"

ସେତେବେଳକୁ ଫଗୁଣର ଦଶମୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଆକାଶରେ, ଝରିପଡୁଥାଏ ତା'ର ଶୁଭ୍ର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ସପନା ନିଜ ଘରର ଅଗଣାରେ ବସି ଗୁନ୍ଥୁଥିଲା ଧୋବ ଫୁଲର ଗୋଟିଏ ମୋହାହାର । ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥୁଥାଏ ଏଣେ ଭାବୁଥାଏ—"ଆଜ ସେ ଫୁଲହାରଟି ତା ଜୁଡ଼ାରେ

ବାନ୍ଧି ଠିଆହେବ ଗେରୁଆ ପାଖରେ । ଗେରୁଆ କେଡ଼େ ଖୁସି ହୋଇଯିବ । ତାକୁ ପାଖକୁ ଟାଣିନେଇ ସବୁ ଦିନପରି ଆଦର କରି କହିବ "ସପନା ମୋ ସପନର ରାଣୀ । ଏକଥା ଶୁଣି ସପନା ଲାଜରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇବ । ଗେରୁଆ କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସପନାର ନତ ମୁଖଟିକୁ ଉଠାଇ ଧରି ଅଧଫୁଟା ହସ ହସି କହିବ—ଦୁଷ୍ଟାମିର କେତେ କଥା, ଅଳସଭରା ଦେହ ଆଉ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ଆଖି ଦୁଇଟି ନେଇ ସପନା କେବଳ ଚାହିଁ ରହିବ ଗେରୁଆର ମୁହଁକୁ, କିଛି ସମୟ ପରେ ନଇଁ ଆସିବ ଗେରୁଆର ମୁହଁ । ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ-ଉଠିବ ସପନାର ନାରୀ ଚିତ୍ତ । ଚକିତା ହରିଣୀପରି ସେ ଖୋଜିବ ଯିବାପଥ । ଗେରୁଆ ବୁଝିପାରିବ ତା ଚିତ୍ତ-ଚଞ୍ଚଳା-ଆଦରିଣୀର ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥା । ସପନାର ପୁଷ୍ପିତ ଜୁଡ଼ାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଘ୍ରାଣଦେଇ ସେ ଚାଲିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଦୁହେଁ ଅନେଇ ରହିବେ ସେହି ରାତକୁ—ପ୍ରାସାଦ, କୁଟିରରେ ଯେଉଁ ରାତର ସ୍ୱାଦ ଏକ ଅନୁରୂପ ଅଭିନ୍ନ ।।" ସପନା ଏହିପରି ଭାବି ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଗେରୁଆ ଆସି ପାଖରେ ଠିଆହେଲା । ସପନା ଚମକି ଉଠି ଚାହିଁ ଦେଖିଲା—'ଗେରୁଆ ପଲାଇଣ ବେଶରେ ତା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ମୁହଁରେ ହସ ହସ ଭାବ ।' ସପନା କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁରୁକି ହସି କହିଲା—"ଆଜି ଏ ପାଇକ ବେଶ କାହିଁକି ?" ଗେରୁଆ ସେହିପରି ହସି ହସି କହିଲା—"ମୁଁ ଆଜି ପାଇକ ପୁଅ ବେଶ ସାଜି ନାହିଁ । ବାସ୍ତବରେ ମୁଁ ଆଜି ପାଇକପୁଅ, ମନରେ ବଡ଼ ବାସନା ଥିଲା ପାଇକ ପୁଅ ହୋଇ ଦିନେ ଖେଳିବି ବୋଲି । ଆଜି ସେଦିନ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ଜୀବନର ସେହି ଆଶା ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ତୁମେ ଆଜି ଅନୁମତିଦେବ । ତେଣୁ ସେହି ଭିକ୍ଷାଟିକ ମାଗିନେବା ପାଇଁ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଛି ।" ଏତିକି କହି ଗେରୁଆ

ସପନା ମୁହଁକୁ ଉତ୍ତର ପାଇବା ଆଶାରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସପନା କିନ୍ତୁ ଗେରୁଆ କଥାର ତାତପର୍ଯ୍ୟ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାକୁ ପଚାରିଲା—"ତୁମେ ଏସବୁ କ'ଣ କହୁଛ ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ।" ଗେରୁଆ ଆଦର କରି ସପନାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଉଠାଇ ଧରି କହିଲା—"ତୁମେ ବୁଝିପାରିଲେ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେଇ ପାରିବତ ?" 'ବିଦାୟ' କଥାଟା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ସପନାର ନାରୀହୃଦୟ ଚମକି ଉଠିଲା । ସନ୍ଦେହର କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା—"ବିଦାୟ ? ଏ କଣ କହୁଛ ?" ଗେରୁଆ ଅବିଚଳିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—"ହଁ ସପନା ! ତୁମକୁ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ହେବ ।" ଏକଥାରେ ସପନାର ଜୀବନ ଭିତ୍ତି ଯେପରି କମ୍ପି ଉଠିଲା । ସରଳ ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ତାର ଫୁଟି ଉଠିଲା ଅଶ୍ରୁର ଆବେଗ । ସେ ଥରି ଥରି କହିଲା—"କାହାକୁ ବିଦାୟ ଦେବି ? ତୁମକୁ ? ନା—ସେକଥା କୁହ ନାହିଁ ।" ଗେରୁଆ ଭୀତସନ୍ତ୍ରସ୍ତା ହରିଣୀଟିକୁ ତାର ବୁକୁ ଉପରକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ଶିରପା କାନିରେ ଆଖି ପୋଛିଦେଲା ଆଉ ଆଦର କରି ବୁଝେଇ କହିଲା—"ଏ ବିଦାୟ ତୁମ ପାଖରେ କଠୋର ହୋଇପାରେ, ଅତି ମର୍ମାନ୍ତିକ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ହସି ହସି ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଛାତିକୁ ପଥର କରି ମୋତେ ବିଦାୟ ଅର୍ଘ୍ୟ ତୋଳି ଦେବାକୁ ହେବ । ମୋର କେତେ ଅଳି ରଖିଛ । ଆଜି ଏ ମିନତିଟିକ ରଖ, ସପନା...।" ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଅଶ୍ରୁ ସପନାର ଦୁଇ ଆଖିଦେଇ ଗଡ଼ିଚାଲେ । ଭଙ୍ଗା ଗଳାରେ ସେ ପଚାରିଲା—"କୁଆଡ଼େ ଯିବ ?" ସପନାର ଲୁହ ପୋଛିଦେଇ ଗେରୁଆ କହିଲା—"ଯିବି ଜୀବନର ସୀମାନ୍ତକୁ ! ଚାଲି ହେବ ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ଅଭିଯାନ...। ମୋ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗୀ ହେବେ ଶତ ବିକ୍ଷତଦେହୀ ଅନାହାରୀ ତରୁଣଦଳ ଯେଉଁମାନେ ଦୁର୍ଗମ ପଥବାହୀ ଗୁଳିବାରୁ

ବ୍ୟର୍ଥତା ନେଇ, ପୀଡ଼ନର କଷାଘାତ ଖାଇ, ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନର ବିଚ୍ଛେଦ ସହି ହସି ହସି ଅନିଦ୍ରା, ନିଶା ଜାଗରଣରେ ଚାଲିବେ ମହାକାଳର ଉପକଣ୍ଠକୁ ଯେଉଁଠି ସ୍ୱାଗତ କରିନେବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ—ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଓ ବୀରର ମୃତ୍ୟୁ......।। ମୋତେ ଏତେବଡ଼ ସମ୍ମାନ ପାଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରନାହିଁ, ସପନା ।" ଏତକ କହି ସପନାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁରହିଲା । ସପନା ଅତି କରୁଣ କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା—"ଜୀବନରେ ଏହି ପଥଟି କଣ ବାଛିନେଲ ? ତୁମ ପଛରେ ରହିବ କଏ ?" ଗେରୁଆ ଅତି ଗର୍ବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା— "ମୋ ପଛରେ ? ମୋ ପଛରେ ରହିବ ତୁମରି ସ୍ମୃତି । ମୋ ପଛରେ ରହିବ ମୋ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ । ମୋ ପଛରେ ରହିବ ଜାତି-ପ୍ରୀତିର ଆଦର୍ଶ......।। ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କ୍ଷମାହୀନ ବିଦ୍ରୋହ ରଚନା କରି ଯଦି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜୟ କରିପାରେ ତେବେ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଏ ଜଗତରୁ ମୋର ଆଉ କ'ଣ ପ୍ରାପ୍ୟ ଥାଇପାରେ, ସପନା ? ମୋ ଜାତି ଆଜି ମୁକ୍ତି ପାଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଛି । ଆମକୁ ଆଜି ଇଂରେଜ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେବ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାବାଟୀ ଉପରୁ ବିଜାତିର ପତାକା କାଢ଼ି ଫିଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏଇଥିପାଇଁ ଆଜି ବିଦ୍ରୋହୀ ସେନାପତି ଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କର ଡାକରେ ପାଇକ ଜାତିର ବୀରତ୍ୱ ଅଭିଯାନ ।। ଜୀବନର ମାୟା ଭୁଲି ରଣୋନ୍ମାଦ ଆଜି ଓଡ଼ିଆପୁଅ । ସମବେତ ମାତୃପୂଜାର ମହା-ପୀଠରେ । ମୁଁ କାପୁରୁଷ ତେବେ ଭୀରୁ ସମ ଜୀବନର ମମତା ନେଇ ଲୁଚି ରହିବ.....?" ଅଶ୍ରୁ ଭରି ଉଠିଲା ସପନାର ଆଖି ଦୁଇଟିରେ,ମୁହଁ ଉଠାଇ ଗେରୁଆକୁ କହିଲା— "ଯାଅ, ମୁଁ ତୁମକୁ ମନା କରି ପାରିବି ନାହିଁ । କେବଳ ବରିନେବା ପାଇଁ ଅନାଇ ରହିବି ବରଣ ମାଳନେଇ ତୁମରି ଆଗମନ ପଥକୁ......।" ସପନା ଆଉକିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ବୁକୁଫାଟି

କୋହ ଉଠିଲା । ଅବାଧ ଅଶ୍ରୁ ବହି ଗଲା । ଗେରୁଆ ସପନାକୁ ଛାତି ଉପରକୁ ଆଉଜାଇ ନେଇ ଲୁହପୋଛି ଦେଇ କହିଲା "ତୁମ ଆଲିଙ୍ଗନ ପରଶ ପାଇବାକୁ ତୁମ ପାଖକୁ ଆଉ ନଫେରି ପାରେ, ସପନା ! ହୁଏତ ମରଣକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସୈନିକର ଜୀବନ ମାତୃଭୂମିର ପୂଜାରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ । ଯଦି ନଫେରେ ତେବେ ତୁମର ସେହି ବରଣ ମାଳାଟିକୁ ମୋ ସମାଧି-ଉପରେ ରଖିଦେଇ କେବଳ ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ ଢାଳିବ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ସେହି ହେବ—"ତୁମଠାରୁ ପାଇବାର ଚରମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଘ୍ୟ·····!!!"

ସପନା ଗେରୁଆ ବୁକୁରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ କାନ୍ଦିଲା । ଗେରୁଆ କେତେ ପ୍ରକାର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ବୁଝାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସପନାର ନାରୀ ହୃଦୟ ସେ ସବୁ ବୁଝୁଛି କେତେକରେ ? ପିଲାଙ୍କ ପରି କୋହ ଉଠାଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଗେରୁଆ ଅତି ଆଦରରେ ବୁଝାଇ ବୁଝାଇ କହିଲା—"ତୁମେ ଆଜି ଏପରି କାନ୍ଦୁ ନଥାନ୍ତ, ସପନା ! ଖାର, କପିଳେନ୍ଦ୍ରର ଐତିହ୍ୟ ଗଢ଼ି ଆସୁଥିଲେ ତୁମେ ଆଜି ହସି ହସି ବନ୍ଦାପନା କରି ତୁମର ପ୍ରିୟ ଏହି ଗେରୁଆକୁ ମରଣ ମୁହଁକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥାନ୍ତ । କିନ୍ତୁ ସେ ଗୌରବମୟୀ ଐତିହ୍ୟକୁ, ବୀରତ୍ୱର ସେ ମହାନ ପରମ୍ପରାକୁ ଏକ ସନ୍ୟାସୀର ପାଦତଳେ ଲୋଟିପଡ଼ି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଭାଙ୍ଗିଦେଇଛନ୍ତି !! ହାତରୁ ଖଣ୍ଡା ଢାଲ କାଢ଼ି ନେଇ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ହାତରେ ଧରେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଝାଞ୍ଜି କରତାଳ ମୁଣ୍ଡରୁ ବିଜୟ ଟିକା ପୋଛି ଦେଇ ପିନ୍ଧେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ରାମାନନ୍ଦୀ ତିଳକ ! ଯେଉଁ ସିଂହାସନରେ ଖାର, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ, କପିଳେନ୍ଦ୍ର ବସି ଏକାଧିକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଇତିହାସ ରଚନା କରି ଯାଇଥିଲେ ତା ଉପରେ ମସୀ ବୋଳି ଦେଇଗଲେ ଏହି ପ୍ରତାପ ! ଏ ବୀର

ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଦିନକୁ ଦିନ ହୀନ ବୀର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଜାତିପ୍ରୀତିର ଶୁଭମନ୍ତ୍ର ଭୁଲିଯାଇ ଗାଇ ଉଠିଲା—"ପ୍ରଭୁ ଚଇତନ" । ଐତିହ୍ୟ ଭୁଲିଗଲା । ଖୋଳକଞ୍ଜି, ଚଟା, ନାମାବଳୀରେ ଆଣିଲା ନୂତନ ସଂସ୍କାର । ତଥାପି ତା'ର ସେ ରକ୍ତ ପାଣି ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ସେ ହୀନ-ବୀର୍ଯ୍ୟ କଳଙ୍କ ଧୋଇଦେଇ ନୂତନ ଇତିହାସ ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ତା'ର ସେ ଉନ୍ମାଦନା ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଗୃହୁଥିଲା ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ବିପ୍ଳବ । ସେ ବିପ୍ଳବ ଆଜି ଆସିଛି । ତା'ର ନେତୃତ୍ୱ ଆଜି ଭ୍ରମରବର ଚମ୍ପତି ସିଂହ ଜଗବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ହାତରେ । ଆଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ପରାକ୍ରମୀ ଇଂରେଜ ସେନା ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଆ ସେନା ହାରି ଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବିଦେଶି ଶାସକ ବିପକ୍ଷରେ ସେ ରଚିଯିବ—"**ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ**" !! ଜାତୀୟ ଇତିହାସ ରଚନା କରିବାର ଏ ମହାନବ୍ରତରୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚିତ କରନାହିଁ, ସପନା ! ହସି ହସି ତୁମର ଏ ପ୍ରିୟ ସୈନିକକୁ ବିଦାୟ ଦିଅ ।"

ଗେରୁଅର ଏକଥା ଉପରେ ସପନା କଣ କହିବ କିଛି ଖୋଜି ପାଇଲା ନାହିଁ । କେବଳ ତାର ଲୋତକ ଭରା ଆଖି ଦୁଇଟି ନେଇ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ଗୃହିଁଲା ଗେରୁଅକୁ । ଗେରୁଅକୁ ବଡ଼ ବାଧିଲା ସପନାର ଏ କରୁଣାତ୍ମକ ଦୃଶ୍ୟ । ଉଠାଇ ନେଲା ବୁକୁର ଖୁବ ନିକଟକୁ ସପନାର ମୁହଁଟିକୁ । ଝରି ପଡ଼ିଲା ଗେରୁଅ ଆଖିରୁ ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ । କମ୍ପିତ ହାତରେ ପଣତ ନେଇ ସପନା ପୋଛିଦେଲା ଗେରୁଅର ଲୋତକ । ଗେରୁଅ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବୁକୁରେ ଜଡ଼େଇ ଧରିଲା ସପନାକୁ । ସେ ଜାଣେ ଏହି ତାର ହେବ ଶେଷ ଆଲିଙ୍ଗନ, ଏହି ହେବ ତା ପ୍ରଣୟ ଜୀବନର ଶେଷ ଅଭିନୟ··· । ଅକମ୍ପିତ ତରୁଣ ବିଦ୍ରୋହୀର କଣ୍ଠ ଥରିଗଲା ।

ସପନାକୁ ଗୋଟିଏ ନିବଡ଼ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ କହିଲା—"ନିଅ ପ୍ରିୟେ, ତବ ଦୁଃଖୀ ସୈନିକର ମର୍ମାନ୍ତ ଅର୍ଘ୍ୟ ତା ଚିରବିଦାୟର ପବିତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ । ଏହି ରହିଲା ଆମ ପ୍ରଣୟ ଜୀବନର ଶେଷ ସ୍ୱାକ୍ଷର ସ୍ୱରୂପ...!!"

ତାପରେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ଘୋଡ଼ାର ଗତି । ଗେରୁଆ ନେଲା ସପନାଠାରୁ ଚିରବିଦାୟ । ତରୁଣ ସୈନିକ ଘୋଡ଼ାର ପ୍ରତି କଦମ କୁଦ ଗୁଞ୍ଜିଲା ସଂସାରର ମାୟା । ଉନ୍ମାଦ ସେ ନୂତନତାରା ଅନୁସନ୍ଧାନରେ । ନିମିଷେ ଅଉ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ପଛକୁ । ପ୍ରିୟ ସୈନିକର ଗତି ପଥକୁ ସାଶ୍ରୁନୟନରେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସପନା ଶେଷକୁ ଧରିଲା ଭୂଇଁ । ସେଇ ତାର ଶେଷ ଶଯ୍ୟା !!

ଧରଣୀ ବୁକୁରୁ ଚିରବିଦାୟ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ସପନା କହି ଯାଇଥିଲା ତା ସଙ୍ଗିନୀଗଣଙ୍କୁ ଆଉ ତା ଆତ୍ମୀୟଙ୍କୁ ତାକୁ ନେଇ ଖଣ୍ଡପାହାଡ଼ ଉପର ଅଶୋକବନ ତଳେ ସମାଧି ଦେବାପାଇଁ ସେହିଠି ହୋଇଥିଲା ଗେରୁଆ ସଙ୍ଗରେ ତାର ପ୍ରଥମ ମିଳନ । ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବସନ୍ତରେ ପ୍ରଥମ କରି ସପନା ସେଇଠି ପାଇଥିଲା ଗେରୁଆର ଅକୁଣ୍ଠ ଆଲିଙ୍ଗନ । ସେହି ଅଶୋକ ଗଛର ଘନ ଛାୟା ତଳେ ସେଦିନ ଦୁହେଁ ବସି କରିଥିଲେ ପ୍ରଣୟର ପ୍ରଥମ ରୋମାନ୍ସ । ଅମଳିନ ଫଗୁଣ ସନ୍ଧ୍ୟା ସେ ଦିନ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବୁକୁରେ ଧରି ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଜୀବନ୍ତ... । ତେଣୁ ସେହି ପବିତ୍ର ସ୍ମୃତି ପୀଠରେ ତା'ର ଶେଷ ସମାଧି ରଚନା କରିବା ପାଇଁ ସପନା ଅନୁରୋଧ କରି ଯାଇଥିଲା ତାର ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସପନାର ଶେଷ ଅନୁରୋଧ ରଖିଥିଲେ । ରଚିତ ହୋଇ

ଜଟିଳ ସପନାର ସମାଧି ସେହି ଅଶୋକ ବନ ତଳ ପାଷାଣ ଶଯ୍ୟାର ଏକପାର୍ଶ୍ୱରେ···।

କିଛିଦିନ ପରେ ଦେଖାଗଲା ସେହି ସମାଧିରୁ ଦୁଇଟି ଅଶ୍ରୁଧାର ପରି ଈଷତ ଜଳଧାର ଦୁଇଟି ବହି ଆସୁଛି । ସେ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ବର୍ତ୍ତମାନର ଆକାର ନେଇ କାନ୍ଦୁଣି ନଈରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି—"ସପନା ମରିନାହିଁ । ଗେରୁଆକୁ ଝୁରି ଝୁରି ଆଜଯାଏ କାନ୍ଦୁଛି···।!" ଏହି ହେଉଛି ତାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ।

ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀଟି ସୌମ୍ୟକୁ ସେଦିନ କହୁ କହୁ କାନ୍ଦି ପକାଇଥିଲା ଫୁଲରି । ସୌମ୍ୟ ପୋଛି ଦେଇଥିଲା ତାର ଅଶ୍ରୁ, ଚକିତା ବନ ହରିଣୀ ବନର ମର୍ମର ଶୁଣି ପ୍ରିୟ ହରିଣ ଗ୍ରୀବା ତଳେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇଲା ପରି ଫୁଲରି ତା କୁସୁମିତ ମୁଖଟିକୁ ସୌମ୍ୟର ପ୍ରଶାନ୍ତ ବୁକୁ ଉପରେ ଢାଳି ଦେଇଥିଲା—ଆଦର କରି ଧରି ନେଇଥିଲା ସୌମ୍ୟ । ଦୁହିଁଙ୍କର ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରି ରହିଥିଲା ଶୀତଳ ସଂଧ୍ୟାର ନିଃସୀମ ମୌନତା ···।।

କାଗଜ ଦିହରେ ଫୁଲରିର ସେ ଲେଖା ଦେଖି ଆଜି ସୌମ୍ୟର ମନେ ପଡ଼ୁଛି ସେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ । ତାର ମନେ ହେଉଛି ସତେ ଯେପରି ଫୁଲରି ଆଜି ତା ପାଖରେ ବସି ନୂଆକରି ସେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀଟିକୁ ନାଟକୀୟ ଆଳାପରେ ତାକୁ କହିଯାଉଛି ଆଉ ସେ ଅନ୍ତରର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଦେଖିଯାଉଛି ସେ ମହନୀୟ ଦୃଶ୍ୟର ପ୍ରତି ଛବି ।

ସୌମ୍ୟ ସେ ସବୁ ଆଉ ବେଶୀ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଅଶୋକବନକୁ ଯାଇଁ ଫୁଲରିକୁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ ତା ମନରେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ ହେଲା । ଅଶୋକ ଗଛ ଉପରକୁ

ଉଠିଯାଇ ଝରଣାର ତଳ ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଦେଖିଲା "କିଛି ଦୂରରେ ଝରଣା କୂଳ ଗୋଟିଏ ପଥର ଉପରେ ପେଟେଇ ପଡ଼ି ଫୁଲରା ପତର ଡୋଙ୍ଗା ଭସାଉଛି ।" ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ସେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଚାଲିଲା ଫୁଲରା ପାଖକୁ । କିଛି ଦୂର ଯିବା ପରେ ତା କାନରେ ବାଜିଲା ଫୁଲରାର ଗୀତ । ତାର ବଡ଼ କୁତୂହଳ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ବୁଦାମୂଳେ ଲୁଚିରହି ଶୁଣିଲା ଫୁଲରା ଗାଉଛି—

"ସପନ-ନାଏରେ
ମୋର ତରଣୀ ବାହି
ଚାଲିଛି ମୁଁ ଯେ
କେଉଁ ସୁଦୂର ପାରେ
ଜାଣେ ନାହିଁ, ଜାଣେ ନାହିଁ
ସତେକି ତରଣୀ ମୋର ଲାଗିବ କୂଳେ
ସତ୍ୱରେ ଆସି ପ୍ରିୟ ନେବେ ଆଦରେ
କହିବେ କଥା
ତାଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗ ବ୍ୟଥା
ଲୁଚାଇ ଆଖି କୋଣେ
ଚାହିଁବ ମୁହିଁ... ।।"

ଫୁଲରାର ଗୀତ ଶୁଣି ହସି ଉଠିଲା ସୌମ୍ୟର ଅନ୍ତର । ସେ ଆଉ ସେଠାରୁ ଆଗେଇ ନଯାଇ ବୁଦା ଉପରୁ ଆଣିଥିବା କାଗଜରେ ନାହା ତଆର କରି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଭସାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । କାଗଜ ନାହା କିଏ ଭସାଉଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଫୁଲରା ଝରଣାର ଉପର ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା "ବୁଦାମୂଳେ ଠିଆ ହୋଇ ସୌମ୍ୟକୁ ହସୁଛି ।" ଫୁଲରା ଲାଜ ଲାଗିଲା । ଝରଣାକୂଳ ସେଦିନ

ପଥର ଉପରେ ବସିପଡ଼ି କାଗଜ ନାହାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଚି
ପାଣିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ହସି ହସି ଆଗେଇ ଗଲା ସୌମ୍ୟ । ଠିଆ
ହେଲା ଯାଇ ଫୁଲର ପାଖରେ । ଫୁଲର ସୌମ୍ୟକୁ ନ ଚାହିଁ
ଅଭିମାନରେ ଘୁଞ୍ଚି ବସିଲା । ସୌମ୍ୟ ନିଜ ପାଇଁ ଯାଗା କରିନେଲା ।
ଘଷିହୋଇ ବସିଲା ଫୁଲର ପାଖରେ । ଫୁଲର କିନ୍ତୁ ନର
ମାନିନୀର ମାନ ଭଙ୍ଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ପୁରୁଷକୁ ଜୟ ପରାଜୟର
ବିଚାର ନକରି ଆଗେଇ ଆସି ବିନା ସର୍ତ୍ତରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାକୁ
ହୁଏ । ପ୍ରଣୟର ଏହି ପରଂପରା ନଭୁଲି ଆଗେ କଥା କହିବାକୁ
ହେଲା ସୌମ୍ୟକୁ । ସେ ଟିକିଏ ଛଳେଇ କହିଲା—"ନୟନ
ଅଞ୍ଜନେ ଲେଖା, ଗୋପନ ଲିପିକା, ଫିଙ୍ଗିଲି ଆପଣା ହାତେ···?"
ଏଥିରେ ଫୁଲରର ଅଭିମାନ ଅଙ୍କୁର ଟିକିଏ ବଢ଼ି ଉଠିଲା । ଗ୍ଲେଠ
ଗ୍ଲେଠ ପଥର ପାଣିକୁ ଫିଙ୍ଗୁ ଫିଙ୍ଗୁ କହିଲା—"ଭଲ ହେଲା ।
ତୁମର ସେଥିରେ କଣ ଅଛି ? କଣ ଗୋଇନ୍ଦା ଗିରି କରିବାକୁ
ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲ ?" ସୌମ୍ୟ ଟିକିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲା—
"ତୁମେ ମୋତେ କେତେଦୂର ବୁଝିଛ ଏଇଟା ଜାଣିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯେ
ସାତ ଦିନ ଗୋଇନ୍ଦାଗିରି କରି ଚାଲିଛି କିନ୍ତୁ ଆଜି···।" ସୌମ୍ୟ
ମୁହଁକୁ ଟିକିଏ ବଙ୍କେଇ ଚାହିଁ ଫୁଲର କହିଲା—"ରହିଗଲ ଯେ ?
ଆଜି କଣ ହୋଇଛି କହୁନ ?" ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ବାକିଟା ତୁମେ
ପୂରଣ କଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।" ଫୁଲର ମୁହଁ ବୁଲେଇ ନେଇ
ନେଇ କହିଲା—"ସେ କଳା ମୋତେ ଆସେ ନାହିଁ ।" ପାଖରେ
ଥିବା ଗୋଟିଏ ବଣ ଫୁଲ ବୁଦାରୁ ଫୁଲ ପେନ୍ଥାଟିଏ ତୋଳି ଆଣି
ସୌମ୍ୟ ଫୁଲର ଜୁଡ଼ାରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ ଦେଇ କହିଲା—"ତୁମେ
ଜାଣି ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳିବ କିପରି ? କେବଳ କଳା ନୁହେଁ
କଳାର ସୌଷ୍ଠବ ସୃଜନ କାରିଣୀ ଯେ ତୁମ ନାରୀ ଜାତି ।"

ସେହିପରି ଅଭିମାନ କରି ଫୁଲରାଣୀ କହିଲା—"କିଏ ହୋଇପାରି ଥାଏ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନୁହେଁ ।" ଛଇଳୀ ଫୁଲରାଣୀକୁ ବେଳେ ବେଳେ ଚିଡ଼ାଇବାକୁ ଭଲ ପାଏ ସୌମ୍ୟ । ତେଣୁ ସେ ଫୁଲରାଣୀର ଗୋଟିଏ ହାତ ଉଠାଇ ନେଇ ତା କଳା କୋମଳ ଅଙ୍ଗୁଳି ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଦେଖି କହିଲା—"ସାହିତ୍ୟରେ, ନୃତ୍ୟରେ, ଶିଳ୍ପକଳାରେ ମଣିଷ କଳା ଫୁଟାଇବାକୁ ଅଶ୍ରାନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କିନ୍ତୁ ନାରୀ ଯେ କଳାର ଅତିକ୍ରମଣୀୟ ବିକାଶ…। ବିଶ୍ୱର ପରମ ରହସ୍ୟ । ।ସେହି ରହସ୍ୟତାକୁ ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଭେଦ କରିପାରେ ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ସେ ତାକୁ ପୂଜା କରେ……।" ଏଇଠି ବାଧା ପାଇଲା ସୌମ୍ୟ କଥା । ଫୁଲରାଣୀ କହିଲା—"ପୁରୁଷ କଥାରେ ସୁନ୍ଦର ଅଧ୍ୟାୟନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ସିଦ୍ଧି ପାଇବାପାଇଁ ସ୍ତୁତି କରିପାରେ । ଏଇତ ?" ସୌମ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସହଜ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ମଣିଷ ନଥିଲେ ଦେବତାର ପରିଚୟ ଯେପରି ନଥାନ୍ତା ପୁରୁଷ ନଥିଲେ ନାରୀର ନାରୀତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟ ସେପରି କିଛି ନଥାନ୍ତା । ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ପୁରୁଷର ଏ ଗୋଟାଏ ସହ ଅବସ୍ଥାନର ପଞ୍ଚଶୀଳ ନୀତି…। ଉଦାର ଭାବ । ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟପୀଠ ଗୁଡ଼ିକୁ କଳା ହୀନ (ନାରୀହୀନ) ନ କରିବା ପାଇଁ ଭୂଦାନଯଜ୍ଞରେ, ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳରେ, ଆଶ୍ରମରେ, ମଠରେ ସବୁଠେଇଁ କିପରି ତୁମମାନଙ୍କର ପୂଜା ଚାଲିଛି । ଟି ପାର୍ଟିରେ ହେଉ, ଆଳାପ ମିଳାପରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଆଜିକାଲିର କୌଣସି ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ହେଉ ତୁମ କଳା-କଳାଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ନଥିଲେ ସେ ସବୁ ସୁରହୀନ ପିଅଲା ପରି ହୋଇଯାଏ ।"

ଫୁଲରାଣୀ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ନେଇ ଟିକିଏ ହସିଲା । ତାପରେ ଉଠି ଚାଲିଲା । ସୌମ୍ୟକୁ ତା ସାଥିରେ ଯିବାପାଇଁ କୌଣସି

ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା ନାହିଁ- କିମ୍ବା କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସୌମ୍ୟ ଚାଲିଲା ତା ପଛରେ । ଦୁହେଁ ଆଗପଛ ହୋଇ ଯାଇଁ ବସିଲେ ପାହାଡ଼ ଉପର ଏକ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ । ଚାରିପାଖେ ଚରୁଥାନ୍ତି ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ଗୋରୁ । ଆଉ ସେହି ପଥର ଚଟାଣକୁ ଲାଗି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଗୋଟିଏ ଅଚିହ୍ନା ବଣ ଫୁଲଗଛ । ଗଛଟି ବେଶ ଝାଙ୍କଳା । ସୌମ୍ୟ ଆଉ ଫୁଲରି ବେଳେ, ବେଳେ ଆସି ଏଇଠି ବସନ୍ତି । ଏହି ଜାଗାଟିର ଏକାନ୍ତ ନିରୋଳତା ଏ ସ୍ୱପ୍ନାଚାରୀ ତରୁଣ ତରୁଣୀ ଦୁଇଟିକୁ ବେଶ ଭଲ ଲାଗେ । ଦିହକୁ ଦିହ ଲାଗି ବସି କେତେ ଅର୍ଥହୀନ ଅଧା କୁହା ଅଧା ଚୋରା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ତାର କୌଣସି ସମାପ୍ତି ନଥାଏ । ପୁଣି ମିଳନ ହେଲେ ତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଚାଲେ । ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ଜୋଳା ଜୀବନର ଗୋପନ ଇତିହାସ ସେହି ଝାଙ୍କଳା ଫୁଲଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଥିବା ବାୟାଚଢ଼େଇ ଦଂପତୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଏ ଦେଇ ପାରିବନି ।

ସେଇଠି ଦୁହିଁଙ୍କର ମିଳନ ହେଲେ ଫୁଲରି ଆଗେ କଥାକୁହେ ସୌମ୍ୟକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ନୀରବ ରହିଲା ବହୁକ୍ଷଣ । ସୌମ୍ୟ ଏ ନୀରବତା ସହ୍ୟକରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳକୁ ହେମନ୍ତର ମିଠା ସୁର୍ଯ୍ୟ କିରଣ ଝରିପଡ଼ୁଥାଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେହରେ । ସୌମ୍ୟ ସେ ଅଚିହ୍ନା ଫୁଲଗଛର ଫୁଲ ପେନ୍ଥାଟିଏ ଛିଣ୍ଡେଇ ଆଣି ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲା ଫୁଲରିକୁ । ଫୁଲରି ଅଭିମାନରେ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା କିନ୍ତୁ ଆପତ୍ତି କଲାନାହିଁ । ସୌମ୍ୟ ହାତରେ ଫୁଲ ପିନ୍ଧିବାକୁ ସେ ଭଲପାଏ । କେତେ ଗୋପନ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଫୁଲରିକୁ ଫୁଲ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ ଆଦରକରି ସୌମ୍ୟ କହୁଛି—"ସୌନ୍ଦର୍ଯ—କୁସୁମେ ଯେ ପାରଛି ନିଜକୁ ବିମଣ୍ଡିତ କରି ଏ ପୁଷ୍ପ ମଣ୍ଡନେ ସେ କି ପାଇବ

ଆନନ୍ଦ·····?" ଫୁଲରୀ ଏକଥା ଶୁଣି ଲାଜରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼େ କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ଗୋଟାଏ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ ।

କିନ୍ତୁ ଆଜର ଏ ଫୁଲ ପିନ୍ଧାରେ ଫୁଲରୀର ସେ ମଧୁର ଚିତ୍ତ ଆମୋଦ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବାଂଛିତ ପ୍ରିୟର ସ୍ପର୍ଶ ତା ତନୁ ମନରେ ପୁଲକ ଜଗାଉଥିଲା ଆଜି ତାଙ୍କର ସେହି ସ୍ନେହ ହାତର ପିନ୍ଧା ଫୁଲ ତା ଆଖିରେ ଆଣି ଦେଉଛି ଅଶ୍ରୁର ବନ୍ୟା । ଫୁଲରୀର ଅଭିମାନ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ସୌମ୍ୟ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲା ସବୁ ହେଲା ବ୍ୟର୍ଥ । ଏଇଟା ଯେ ଫୁଲରୀର ଅଭିମାନ ନୁହେଁ—ଆଘାତ ! କିନ୍ତୁ ସେ ଆଘାତଟା କ'ଣ ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଫୁଲ-ରୀକୁ ଖୁବ ପାଖକୁ ଟାଣିନେଇ ତା ମୁହଁ ଉଠେଇ ଧରିଲା । ଦେଖିଲା ଫୁଲରୀ ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁର ଜୁଆଣି । ପୋଛି ଦେଲା ତା'ର ଆଖି । ସୌମ୍ୟର ଏ ଆଦର ପରଶରେ ଫୁଲରୀର ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିଲା ଅନ୍ତରର ଫଲ୍‌ଗୁ । କଂପି ଉଠିଲା ପତଳା ଫୁଲ ପରି ଓଠ ଦିଓଟି । ବ୍ୟସ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ସୌମ୍ୟ । ଧୀର ଅଥଚ ଦରଦଭରୀ ଗଳାରେ କହିଲା— "ତୁମର ଆଜି କଣ ହୋଇଛି, ଫୁଲରୀ ? କଥା କହୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏଠାରେ ମୋ ରହିବାଟାକୁ କ'ଣ ତୁମେ ଅଉ ଚାହୁଁନାହିଁ ? ତା ଯଦି ହୋଇଥାଏ ତେବେ କୁହ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯିବି···।" ବିଦାୟ କଥା ପଦକ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଫୁଲରୀର ବୁକୁ ଥରି ଉଠିଲା । ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଗେଲୁଅ ସପନ କଥା । ଅଶ୍ରୁ ଭରା ଆଖି ଦୁଇଟି ସୌମ୍ୟ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି କଂପିତ କଣ୍ଠରେ ମିନତି କଲା—"ସେ କଥା କୁହନା ।" ଫୁଲରୀ ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଜଡ଼ିଗଲା କଣ୍ଠ । ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଆଖିରେ ପଣନ୍ତ ଲାନ ଦେଇ ବସିଲା । ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରୀର ଗୋଟିଏ ହାତ ଟାଣି ଆଣି କହିଲା-"କହିବ ନାହିଁ କିପରି, ଫୁଲରୀ ? ମଣେ ମୁହଁରୁ ଟାଣି

ଆଣି ତୁମେ ଯେ ଚଖାଇଲ ଜୀବନର ସ୍ୱାଦ । ଆଦର ଆପ୍ୟାୟନରେ ଏ ନୀରସ ଜୀବନରେ ଫୁଟେଇ ଉଠେଇଲ ବଞ୍ଚିବାର ମୋହ । ଶିଖେଇ ଦେଲ ଜୀବନ ଥିଲେ ଜୀବନ କଣ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ସବୁ ଗୋଟାଏ ଛଳନା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ମୋର ଭୁଲ କେଉଁଠି ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁନି କିମ୍ବା ତୁମେ ଦେଖାଇ ଦେଉନ ଅଥଚ ଶାସ୍ତି ପାଇବାକୁ ହେଉଛି । ଏ ଜୀବନଟା ଯେତେବେଳେ ଦୁଃଖରେ ଗଢ଼ି ହୋଇ ଆସିଛି ସେତେବେଳେ ଦୁଃଖକୁ ଆଉ ଭୟନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଯାତନା ସହିବା ପାଇଁ ଏ ବୁକୁଟା ଗଢ଼ି ହୋଇ ଅଛି । ସେ ସବୁ ସହି ପାରିବ କିନ୍ତୁ ତୁମଠାରୁ ପଦେ ଅନାଦର କଥା ସେ ସହି ପାରିବ ନାହିଁ । ମରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣାଠାରୁ ବଳି ପ୍ରିୟଜନର ପଦେ ଅନାଦର କଥା କିମ୍ବା ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବ ବଡ଼ ବାଧେ । ତୁମେ ଯେ ଆଜି ମୋ ପ୍ରତି ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରିବ ଏଇଟା ମୁଁ କଳ୍ପନାରେ ସୁଦ୍ଧା ଆଣି ପାରି ନଥିଲି । ମୋର କେଉଁଠି ଭୁଲ...।" ବାଧା ଦେଇ ଫୁଲ୍‌ରି କହିଲା—" ଏତେ ସନ୍ଦେହ ତୁମେ କାହିଁକି କରୁଛ ? ଆଜି ସକାଳେ ତୁମ ଖଡିଆ ଉପରେ ତୁମର ଗୋଟେ ଲେଖା ଦେଖିଲି । ସେତିକିବେଳୁ ମନକୁ ପାପ ଛୁଇଁଛି ।" ଫୁଲ୍‌ରି ଆଉ କିଛି ନ କହି ଆଖି ପୋଛୁଛି । ସୌମ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲା ସରଳା ଫୁଲ୍‌ରିର କେଉଁଠି ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ସେ ଭାବିଲା—'ଝିଅ ଗୁଡ଼ିକ ଏହିପରି ସରଳ ସୂତାକୁ ଅଡ଼ୁଆ କରି ବସନ୍ତି । ଅର୍ଥକୁ କଦର୍ଥ କରି ଅଶାନ୍ତିକୁ ନିଜ ଉପରକୁ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି । ସମୟ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଭାବିବାକୁ କିମ୍ବା ସମୟ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କଥାଟାକୁ ଭଲକରି ବୁଝିବାକୁ । ସେମାନଙ୍କର ସହଜାତ ନାରୀ ଅଭିମାନ ତାଙ୍କୁ ଏସବୁ କରେଇବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଭୁଲ ବୁଝିବାଟା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଯେତେ ସହଜ ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗିବାଟା ସେପରି ନୁହେ । ଏହି ଭୁଲ ବୁଝିବା ଦ୍ୱାରା

କେତେ ସୁନାର ଜୀବନ ଅକାଳେ ମଉଳ ଯାଉଛି ସେମାନେ ଏକଥା ଜାଣିଲେ ମଧ ସେଇ ଭୁଲଟି କରି ବସନ୍ତି । ଫୁଲଚୀର ଏଇ ଅଭିମାନ ସେଇଏବ ଏକ ଭୁଲ ଉପରେ । ମୁଁ ଏଠାରେ ସଫାନହେଲେ ହୁଏତ କିଛି ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରିତୀକର ଘଟଣା ଘଟିଯିବ ଯେଉଁଟା ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ଅ-ମୋକ୍ଷ କଳଂକ ପରି ରହିବ !" ତେଣୁ ସେ ଫୁଲଚୀକୁ ବୁଝେଇ କହିଲା— "ଦେଖ, ଫୁଲଚୀ ! ତୁମେ କେବଳ ଅଭିମାନ କରି ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିଛ । ସରଳ ଭାବରେ କଥାଟାକୁ ନେଇ ମୋତେ ପଚାରିଥିଲେ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତୁମେ ତାହା ନ କରି ହଠାତ୍ ଅଭିମାନର ଆଶ୍ରୟ ନେଲ । ଯାହାହେଉ ମଙ୍ଗଳ ଏତକ ସେ ଅଭିମାନକୁ ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳି ରହିବାକୁ ସମୟ ଦିଆ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ଏତକ ତୁମେ ଯେଉଁ ଟେକଚେଦନ ସହରରେ ରହି କଦର୍ଯ୍ୟ ହାଉଆକୁ ନିଶ୍ୱାସ କରି ନେଇଥିଲ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷ ଚେନା ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ବାହାରୁଛି ! ! ଆମ ଦେଶର ବହୁତ ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅ ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ ରଚନାଟିଏ ଲେଖି ନ ପାରିଲେ ମଧ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଭଲ ଗୋପନ ପ୍ରଣୟ ପତ୍ର ଲେଖିପାରନ୍ତି । ଆଗରେ କଥାକହି ଶିଖନ୍ତି, ପୁରୁଷ ପିଲାଙ୍କ ସାଥିରେ ଘନିଷ୍ଠତା ଟିକିଏ ଜମିଗଲେ ନାଟକୀୟ ଭଙ୍ଗି ଦେଖାନ୍ତି, ବାପମାଙ୍କ ଦୋଷରୁ ହେଉ ଅବା ନିଜ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ହେଉ ସେ ଘନିଷ୍ଠତା ଆଉ ଟିକିଏ ପାକଳ ହୋଇଗଲେ ଦିନେ କୌଣସି ଶୁଭଲଗ୍ନରେ ବାପମାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ କଳଙ୍କ ଟିକା ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ କେଉଁଆଡେ ଉଭେଇ ଯାନ୍ତି । ପ୍ରେମ ସଉଦାରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଓଜନ । ଗୋଟିଏ ଅଭିମାନ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅବିଶ୍ୱାସ ! ! ଦୁଇଟିଯାକ ଭସ୍ମାସୁର ବର ପରି । ସେ ସବୁ ତୁମେ କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡରେ ପୂରାଇଲ ? ସରଳ ପ୍ରାଣରେ କୁଟିଳତାର ବିଷ ବଡ଼ ମାରାତ୍ମକ । ଏଇ ଭଲ ପଲ୍ଲୀର ଖୋଲା

ଆକାଶ ତଳେ ତୁମ ଜୀବନଟି ଯେ ଚଇତୀ ସଞ୍ଜର ମୁକୁଳା ମଲିଫୁଲ ପରି ସରସ ଆଉ ସୁରଭିତ ଥିଲା । ତୁମର ଏହି ଅନାସ୍ୱାଦିତ ଗନ୍ଧର ପହିଲି ତର୍ପଣ ମୁଁ ପାଇଥିଲି ଯେଉଁଦିନ ସୋନୁଆ ତଳୁ ତୁମ ସୁଠାମ ବାହୁ ଦୁଇଟି ମୋ ଅଚେତନ ଶରୀରଟିକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ବୁକୁରେ ଜଡ଼େଇ ଧରିଥିଲା । ସେ ଦିନର ସେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁହୂର୍ତ୍ତି ସେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ସ୍ମୃତି ମୁଁ କପରି ଆଉ ଭୁଲିପିବି ? ହଜି ଯାଉଥିବା ପ୍ରାଣକୁ କିଏ ରଖିଲା ? ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ ଯାହାକୁ କୁଅ ଶାଗୁଣା ଖାଇ ନିଚାହିଁ କରିସାରନ୍ତେଣି ତାକୁ ଗୋଟାଇ ଆଣି ଦେବତ୍ୱର ସିଂହାସନରେ କିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲା ? ମୁଁ ଆତତାୟୀ କିମ୍ବା ଭ୍ରଷ୍ଟନେତା, କିମ୍ବା ଜାତିଦ୍ରୋହୀ କିମ୍ବା ମୁଖା-ପିନ୍ଧା ଅପରାଧୀ ଶାସକ ସେ ସବୁ କିଛି ବିଚାର ନ କରି ମାନବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ସରଳ ଭିଲପଲ୍ଲୀରେ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲ ତୁମେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଆଉ ଭୁଲ ବୁଝିଛ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏହି ଭୁଲ ବୁଝିବାଟା ତା ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଚରମ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଆଣିଦେବ ହୁଏତ ତୁମେ ସେଇଟା କଳ୍ପନାକୁ ଆଣି ପାରିନାହିଁ...। ସେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟଟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ତୁମେ ଯଦି ଚାହିଁ ଥିବେ ତା ଦେଖି ପାରିବ ! କିନ୍ତୁ ତୁମ ଦେଖିବାର ସେ ଆନନ୍ଦ ଟିକ ଭିତରେ ଯେପରି ଅଶ୍ରୁ ଫୁଟି ନ ଉଠେ । କାରଣ ସେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଜୀବନର ଶେଷ ଶିଖାଟିକ ଦିଗନ୍ତ ତଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଶେଷ ରଶ୍ମିଟିକ ପରି ଧପ କିନା ଲିଭି ଯାଇଥିବ...।।"

ସୌମ୍ୟ ଆଉ କିଛି ନ କହି ଚାହିଁଲା ଫୁଲରିକୁ । ଫୁଲରି ଆଖିରୁ ସେତେବେଳକୁ ଝରିପଡ଼ୁଥାଏ ଅଶ୍ରୁଧାରା । ସୌମ୍ୟ ତା କଥା ବନ୍ଦକରି ତାକୁ ଚାହିଁବାରୁ ସେ ଦୁଇହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୌମ୍ୟ ତାକୁ ବୋଧ ଦେଲା । କିଛି ସମୟ

ପରେ ଫୁଲର ନିଜକୁ ଶାନ୍ତକର ଚାହିଁଲା ସୌମ୍ୟକୁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ସୌମ୍ୟ ଆଖି ବୁଜିଛି ସେତେବେଳକୁ ଛଳ ଛଳ । ଫୁଲର ଉଠାଇନେଲା ଆପଣାର ପଣନ୍ତକାନି । ଧୀରେ ପୋଛିନେଲା ସୌମ୍ୟ ଆଖିଦୁଇଟି । ଦୁହେଁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ କିଛିକ୍ଷଣ । କିନ୍ତୁ ସେ ଚାହାଣିରେ ଅନ୍ତର ପିପାସାର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ନଥିଲା ଅଥଚ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଉପଭୋଗ ଥିଲା ଦୁହିଁଙ୍କର ଅଭିଳାଷ···!!

ଦୁହେଁ ବସିଲେ କିଛିକ୍ଷଣ । କାହାମୁହଁରେ କଥାନାହିଁ । କାହା ଅଙ୍ଗରେ କଂପନ ନାହିଁ । ଥିଲା କେବଳ ପଲକ ସଂଚାଳନ ନଚେତ ଦୁହେଁଥିବେ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଏକ ଯୁଗଳ ମୂକ ସାକ୍ଷୀପରି !! ମୂକ ପ୍ରଣୟୀ ପ୍ରଣୟିନୀର ବୁକୁତଳେ ମନଭାଷାର ସହସ୍ର ଛନ୍ଦ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ନପାରି ଫୁଟିଉଠୁଥିଲା ପରି କେତେକଥା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ମନରେ ଉଙ୍କିମାରି ଲୁଚି ଯାଉଥିଲା । ସେ ପରିସ୍ଥିତିର କିଛିଗୋଟେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଦୁହେଁ ଚାହୁଁଥିଲେ । କାରଣ ଦୀର୍ଘ ନୀରବତା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖେ ଥିଲା ବଡ଼ ମର୍ମାନ୍ତିକ । କିନ୍ତୁ କିଏ କାହାକୁ ଆଗେ କଥା କହି ସମାଧାନର ସର୍ତ୍ତ ବାଢ଼ିବ ସେଇଟି ଥିଲା ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖେ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ମାତ୍ର ସେ ସମସ୍ୟାରୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲା ଅଚିହ୍ନା ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟିର ଦାଂପତ୍ୟ କଳହ । ଗଛ ଉପରକୁ ଦୁହେଁ ଚାହିଁଲେ । ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟି ଡେଣାକୁ ଡେଣା ଲଗାଇ କିଚିମିଚି କରୁଥାନ୍ତି । ଫୁଲର ଓଠଚିପି ହସି ଠିଆହେଲା । ଗଛ ଡାଳଟିକୁ ହଲାଇ ଦେବାରୁ ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟି ଉଡ଼ିଗଲେ । ସେ ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟି ଆକାଶରେ ଯେଉଁଠିକି ବୁକୁ ଘୋଡ଼େଇ ଉଡ଼ି ଗଲେଥାନ୍ତି ଫୁଲର ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁଥାଏ । ସୌମ୍ୟ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ହସି ହସି କହିଲା—"ଆଜି କ'ଣ ଦେଖୁଛ ? ଦାଂପତ୍ୟ କଳହ

ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଶେଷହୋଇ ଯାଇଛି ଯେତେବେଳେ ସେ ଦୁହେଁ ଏ ଗଛ ଛାଡ଼ିଲେ । ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କପର ଡେଣାରେ ଡେଣାଲଗାଇ କାକଳି କର ଉଡ଼ିଗଲଣି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସୁଖପୀଠ କେଉଁ ଗୋଟିଏ ନୀଡ଼କୁ !!"

ଫୁଲରା ଚାହିଁଲା ସୌମ୍ୟକୁ । କିନ୍ତୁ ଆଖି ଦୁଇଟି ତାର ଲାଜରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ହୁଗୁଳା କୁଡ଼ାରେ ଘୂରିମରି ପଡ଼ିଥିବା ପୁଷ୍ପ ସ୍ତବକଟିକୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଉ ଦେଉ ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ଆଜି ତେବେ ଏ ପକ୍ଷୀ ଦଂପତ୍ତି ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏ ଦୁଃସହ ନୀରବତାରୁ ବଞ୍ଚେଇ ଦେଲେ ?" ଫୁଲରା ତାର ସଲଜ୍ଜ ଆଖି ଦୁଇଟି ଉଠାଇ ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସିଲା । ସୌମ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ତାପରେ ଦୁହେଁ ସେ ପକ୍ଷୀ ଦଂପତ୍ତି ପରି ଡେଣାକୁ ଡେଣା ଲଗାଇ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ...।

ସେହିଦିନ । ସଂଜନଇଁ ଆସୁଥାଏ । ଭିଲ ବସ୍ତି ରୁ ବାଜିଉଠିଲା ଢୋଲ୍‌ବାଜା—ଦିନସାରା କଷ୍ଟକ୍ଳାନ୍ତି ଅପନୋଦନର ବାର୍ତ୍ତା । କେଉଁଠି ଅବାହମାନକାଳରୁ ଚଳି ଆସୁଥିବା ଶବର ନାଚ । କେଉଁଠି ଅଣ୍ଟାରେ ଗୋଡ଼ରେ ଘୁଙ୍ଗୁର ବାନ୍ଧି ମୁହଁରେ ମୁଖାପିନ୍ଧି ପିଲାଙ୍କ ନାଚ । ଏମିତିପରି ପ୍ରତିଦିନ ସଂଧ୍ୟାରେ ଶବରପଲ୍ଲୀଟି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠେ । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ଯୁବକ ଯୁବତୀ, ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କ ଏକାନ୍ତ ମିଳାମିଶାରେ ହସିଉଠେ କ୍ଳାନ୍ତଅବଶ ଗାଁର ଧୂଳି ଧୂସର ଦାଣ୍ଡ । ଗାଁ ଭିତର ଗୋଟିଏ ଗଛମୂଳେ ବସି ଏ ସରଳ ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ମହୋତ୍ସବ ଦେଖେ ସୌମ୍ୟ । ତାକୁ ଏସବୁ ବଡ଼ ଭଲ ଲାଗେ । ସେ ସେମାନଙ୍କ ପାରଂପାରିକ ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀ

ଉପରେ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ଛଡ଼ା ମୌଳିକ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ କୌଣସି ଆଞ୍ଚ ଆଣି ନଥିଲ ।

ସେଦିନ କିନ୍ତୁ ଫୁଲବି ଏ ମହୋତ୍ସବରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରିନଥିଲ । ସେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲ ନିଜ ଅଗଣାର ବଉଳଗଛ ମୂଳେ । ସେତେବେଳକୁ ଶୀତଳ ଜ୍ୟୋସ୍ନା ବଉଳଗଛର ଫାଙ୍କ ଦେଇ ଝରିପଡ଼ୁଥିଲ ତା ସାରା ଶରୀରଟିରେ । ତା ସୁଠାମ ଅଙ୍ଗକୁ ଜଡ଼େଇ ରଖିଥିଲ ନୀଳ ଶାଢ଼ୀଟିଏ । ଅଣ୍ଟାକୁ ବେଢ଼େଇ ରଖିଥିଲ ପଣତ । କାନ୍ଧ ଉପର ଓହଳା ଜୁଡ଼ାରେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ସବୁଜପତ୍ର ସହ ସଜଫୁଟା ଫୁଲଟେନ୍ଦା । ନଇଁ ଆସିଥିବା ବଉଳ ଗଛର ଗୋଟିଏ ଡାଳ ଉପରେ ବାଁ ହାତଟି ନ୍ୟସ୍ତ । ଡାଆଣ ହାତରେ ଧରିଥିଲ ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓହଳି ପଡ଼ୁଥିବା ଗୋଟିଏ ସରୁଡାଳ । ଆଖି ଦୁଇଟି ହଜିଯାଇଥିଲ ଗଛ ଗଣ୍ଡିରେ ଝୁଲା ହୋଇଥିବା ମୁଣ୍ଡଲଗା ବାଘଚମଡ଼ା ଆଉ ତା ତୀର ଧନୁରେ । କେତେକଥା ତା'ର ମନେ ପଡ଼ିଗଲ । ସେହି ତୀରଧନୁ ସେହି ବାଘ ଚମଡ଼ା ତାକୁ ଆଜି ଫେରେଇ ନେଲ ସେହି ଅତୁଟ ଅତୀତକୁ ଯେଉଁଠି ସେ ଦିନେ ରଚନା କରିଥିଲ ଶିକାରୀର ଅଭିଯାନ ।

ମନେପଡ଼ିଗଲ ତାର—ସେଦିନର ସେହି ଶୁଭ ଉଷାର ଶିକାର ଯାତ୍ରା । ଶିକାରୀ ଦଳଗଣ ସହ ସେ କିପରି ବାହାରି ଥିଲ ଧନୁ ଧାରିଣୀ ବାନ୍ଧବୀମାନଙ୍କ ସହ । ସେଦିନ କି ଅପୂର୍ବ ଉଲ୍ଲାସ । ମନରେ ଥିଲ ଶିକାର କରିବାର ଗଭୀର ଆବେଗ । ବାହୁରେ ଥିଲ ଧନୁଟଙ୍କାରର ମୁହୁର୍ମୁହୁ ସ୍ପନ୍ଦନ । ପାଦତଳେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲ ଶିକାରୀର ଉନ୍ମାଦ ଛନ୍ଦ ।। ବାଜି ଉଠିଲ ଶିକାର ବାଜା । କମ୍ପି ଉଠିଲ ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲର ସାନ୍ଦ୍ର ବୁକୁ । ନାଚି ଉଠିଲ ଶିକାରୀର

ପାଦତଳମାଟି । ସାଇଁ ସାଇଁ ତୀର ଚାଲିଲା ଭୟାକୁଳ ପଶୁର ପଛେ ପଛେ । ଶିକାରୀ ଦଳର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶାୟକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିନପାରି କେତେ ମୃଗ, ସମ୍ବର କେତେ ବରାହ, କୁଟୁରା ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ବନଭୂଇଁର ସବୁଜ ଗୁଳ୍ମଉପରେ । କିନ୍ତୁ ତାର କାଏର ପହିଲି ନିଶାଣ ଥିଲା ଗୋଟାଏ ବାଘ ଉପରେ । ତୂଣୀରରୁ ଟାଣିନେଲା ବିଷାକ୍ତ ଶାୟକ । ଅଟେଇ ଗଲା ବାଘ ପାଖକୁ । ଦୁହେଁ ଶିକାରୀ । କିଏ କାହାକୁ ଶିକାର କରୁଛି ଚାଲିଛି ତାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା । ବାଘ ଶିକାର କରିବାକୁ ପ୍ରଥମରୁ ମନା କରିଥିଲେ ତା ସଙ୍ଗୀଗଣ ଓ ଶିକାରୀଦଳ । କିନ୍ତୁ ଶୁଣି ନଥିଲା ସେ । ନିର୍ବୋଧ ଜନ୍ତୁମାନେ ତା ଅଭ୍ରଷ୍ଟ ଶାୟକର ଶାୟକତ୍ୱ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ । ତେଣୁ ସେ ବାଛି ନେଇଥିଲା ଶିକାରୀର ଶିକାର । ତେଣୁ ମାନବ ଓ ପଶୁ ଶିକାରୀ ମଧ୍ୟରେ ଚାଲିଛି ଶିକାରର ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ମାଟିଫାଡ଼ି, ଗର୍ଜ୍ଜନକରି, କୁଦାମାରି ବାଘ ଭୟ ଦେଖାଉ ଥାଏ ତାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀକୁ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ସଜାଗ ଆଖିଥାଏ ବାଘର ଗତିବିଧି ଉପରେ । ପଛରେ ଥାନ୍ତି କେତେଜଣ ଶିକାରୀ । ସମସ୍ତେ ଥାନ୍ତି ସଜାଗ । କିନ୍ତୁ ତୀର ଚଳାଇବାକୁ ସେ ସୁବିଧା ପାଉନଥାଏ କିମ୍ବା ତାକୁ ଧରିବାକୁ ବାଘ ସୁବିଧା ପାଉନଥାଏ । ଏହିପରି କିଛି ସମୟ ଯିବାପରେ ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ବାଘ ପଛକୁ ନେଉଟିଲା । ଏହି ସୁଯୋଗରେ ସେ ଛାଡ଼ିଲା ଗୋଟାକପରେ ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ରଷ୍ଟ ବିଷାକ୍ତ ଶାୟକ । କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହୋଇ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା ବନ୍ୟ ଶିକାରୀ । ବିଜୟ ଶିଙ୍ଗା ଫୁଙ୍କିଲା ସେ । ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ ଶିକାରୀ ଦଳ । ବିଜୟିନୀକୁ ଘେରିଯାଇ ବାଜାବଜାଇ ନାଚି ଉଠିଲେ ଶିକାରୀଦଳ । ସମସ୍ତ ଶିକାର ଠୁଳକରି ଖାଇବା ପିଇବାର ଆୟୋଜନ ହେଲା । ତାପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବିଜୟ ବାହୁଡ଼ା ।।

ରାଜପୁତର ଅହେରିଆ ବାଜାପରି ପେଟେଡବେଳେ ଶିକାର ବାହୁଡ଼ା ବାଜା ବାଜି ଉଠିଲା ଥରି ଥରି ହୋଇ କଂପିଗଲା ସେ ନୂଆଜଙ୍ଗଲ ଆଉ ନାଚି ଉଠିଲା ତାର ବାମ ନୟନ ଓ ବାମଅଙ୍ଗ•••।। ହସି ହସି ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେମାନେ ଥଟ୍ଟାକରି କହିଲେ—"ଏଥର ମିତାଲଭ, (ମିତା—ସାଥି)।" ଲଜ୍ଜାରେନଇଁ ଉଥିଲା ତାର ମୁଣ୍ଡ।

ବାଟରେ ପଡ଼ିଲା କେନ୍ଦୁଆନଦୀ। ସୋନୁଆଜଙ୍ଗଲ ଭିତର ଦେଇ ବହି ଯାଉଛି ଏହି ନଦୀଟି। ସମସ୍ତେ ତା କୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ—ନଈ ଅରପାଖରେ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ପଡ଼ିଛି। ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଥିଲା ତା'ର। ସେ ତମ୍ପକ ପଡ଼ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା। ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖୋଲିଗଲା ଛୋଟ ଛୋଟ ଡଙ୍ଗା ଗୁଡ଼ିକ। ଅସିବା-ବେଳେ ସେମାନେ ନଦୀପାର ହୋଇ ଏହି ଡଙ୍ଗା ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ନଈକୂଳରେ ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଯାଇଥିଲେ। ସମସ୍ତେ ନଈ ପାରହୋଇ ଯାଇଁ ଦେଖିଲେ—ଲୋକଟି ଅଚେତନ। ମୁଣ୍ଡରୁ ବହି ଗଳୁଥାଏ ରକ୍ତ। ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ସେ ଲୋକଟିକୁ ଛୁଇଁ କିଛି କରିବାକୁ କେହି ସାହାସ କରୁନଥାନ୍ତି। ଏ ଦୃଶ୍ୟଦେଖି ତା ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା। ସେ ଉଠାଇ ନେଲା ସେ ଲୋକଟିକୁ। ତା ବୁକୁଉପରେ ଅଉଯାଇ ପୋଛିଦେଲା ତା ମୁଣ୍ଡର ରକ୍ତ। ନିଜ ପଣନ୍ତ ଚିରି ବାନ୍ଧିଦେଲା ମୁଣ୍ଡରେ ପଟି। ପତ୍ର ଦାନାରେ ପାଣିଆଣି ମୁହଁ ଧୋଇ ଦେଇ ପିଆଇ ଦେଲା ପାଣି। କିଛି ସମୟ ପରେ ଚେତା ଆସିଲା ସେ ଲୋକଟିର। କିଛି ସମୟ ତା ମୁହଁକୁ ବଡ଼ କରୁଣ ନୟନରେ ଚାହିଁ ଆଖି ବୁଜିଲା। ସେ ତାକୁ ନେଇ ଦଳସହ ଘରକୁ ଫେରିଲା।

"ଏହି ସେହି ଲୋକ ଯାହାର ପରଶରେ ଆଜି ହସି ଉଠିଛି ଏହି ଅବହେଳିତ ଶବର ପଲ୍ଲୀ—ଯାହାର ସାଧନାରେ ଆଜି ଆସିଛି ଏ ଜାତିର ସଂସ୍କାର—ଯାହାର କଠୋର ଉଦ୍ୟମରେ ଆଜି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି ନିରକ୍ଷର ଏ ଜାତିର ଭିତରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚାର—ଯାହାର ଜାତିପ୍ରୀତି—ମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୱନି ଆଜି ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ କରିଛି ଅରଣ୍ୟ ବାସୀ ଶବର ଜାତିର ପ୍ରାଣ—ଯାହାର ଶିକ୍ଷାରେ ଆଜି ଏ ଜାତି ଏ ମାଟିକୁ 'ମା' ବୋଲି ଡାକି ଶିଖିଛି...। କି ବିରାଟ ଦାନ ଏହି ଲୋକଟିର ? ମୁଁ ଆଜି ତାଙ୍କର ମହତ ସ୍ପର୍ଶରେ ପବିତ୍ର ହୋଇ-ପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ...।"

ଆଉ ବେଶିକି ଭାବିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ନାହିଁ ଫୁଲ୍‌ସୀ । ସୌମ୍ୟ ଆସି ପଛରୁ କହିଲା—"କଣ ଆଜି ତୁମଙ୍କୁ ଚେତନାରୁ ଚିନ୍ତାକୁ ନେଇ ଭୁଲେଇ ରଖି ପାରିଛି, ଫୁଲ୍‌ସୀ ?" ଫୁଲ୍‌ସୀ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ପଛକୁ ବୁଲି ଦେଖିଲା—'ତା ଭାବନାର ବସ୍ତୁ ପ୍ରିୟ ସୌମ୍ୟ ।' ଲାଜରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ସୌମ୍ୟକୁ କେବଳ ସଲ୍ଲଜ ହସରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ସୌମ୍ୟ ଚାଲିଲା ଗଛକୁ ହାତ ବଢ଼େଇ ତୋଳି ଆଣିଲା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଫୁଲ । ତା ଜୁଡ଼ାରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ପାଖେ ସୌମ୍ୟ ଖଞ୍ଜି ଦେଲା ବକୁଳ ଫୁଲ । ସୁରଭିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ଫୁଲ୍‌ସୀର କୃଷ୍ଣାଭ କେଶଦାମ । ସୁରଭିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ସୌମ୍ୟର ନାଶାପଥ । ଫୁଲ ପିନ୍ଧାଇ ସାରି ସୌମ୍ୟ ଧୀର ଗଳାରେ କହିଲା—"ବିକଶିତ ଫୁଲ ଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ଲଭିକରି ପାରିଛି ତା ବିକାଶର ସାର୍ଥକତା । ବାସ୍ତବିକ ଫୁଲ୍‌ସୀ, ଆଜି ତୁମକୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ସତେ ଯେପରି ତୁମରି ଏ ଅନବଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗଯଷ୍ଟି ଉପରେ ପ୍ରକୃତି ଆଜି ଗଢ଼ି ଉଠେଇଛି ଏକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୀଠ ଯେଉଁଠି ରୂପର ଆକର୍ଷଣ ଏବଂ ସଂଯମର କଠୋରତା

ଭିତରେ ଲାଗିଛି ତୀବ୍ର ଦ୍ୱନ୍ଦ...। ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଏ ଦ୍ୱନ୍ଦର ମୀମାଂଶାର ରୂପରେ କେଉଁ ପଥ ଠିଆ କରାଏ ତେବେ ଅକୁଣ୍ଠ ଭାବରେ କହିପାରିବି ଏଠାରେ ହେବ ସଂଯମର ପରାଜୟ ଏବଂ ଦୁର୍ବାର ହୋଇ ଉଠିବ ତୁମ ରୂପର ଆକର୍ଷଣ...। କିନ୍ତୁ ଭୁଲ କହୁଛି ଫୁଲରାଣୀ ?"

ଲଜ୍ୟାରେ ଫୁଲରାଣୀର ମୁଖ ରକ୍ତାଭ ହୋଇ ଉଠିଲା। ସଲ୍ଲଜ ଆଖି ଦୁଇଟି ଉଠାଇ ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ଓଠଚପା ହସ ହସିଲା। ମୃଦୁ ପବନରେ ଲାଲ୍ ଗୋଲାପ ଦଳ ହଲିଗଲା ପରି ଥରିଗଲା ଫୁଲରାଣୀର ରକ୍ତାଭ ଓଠ ପାଖୁଡ଼ା ଦୁଇଟି। ତା ପରେ ବାହାରିଲା ପରିହାସ ମୃଦୁ ଭର୍ତ୍ସନା—"ତୁମେ ଆଜି ଏପରି ମୁଖର ହୋଇ ପାରୁଛ ?" ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ଏହି ମିଠା ଶାସନଟିକ ଭଲ ଲାଗିଲା। ଫୁଲରାଣୀ ପାଖକୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଆଗେଇ ଯାଇ କହିଲା—"ଜାଣେନାହିଁ ଆଜି ତୁମପାଖେ କାହିଁକି ଏ ମୁଖରତା କରୁଛି। କିନ୍ତୁ ଏତିକି ଜାଣେ ତୁମପାଖେ ମୋ ସ୍ୱପ୍ନ କେବେଁ ବିବର୍ଣ୍ଣ ଧୂସର ହେବନାହିଁ...।" ମୁହଁ ତଳକୁ କରିନେଲା ଫୁଲରାଣୀ।

ତାପରେ ଅଜନ୍ତାର ଦୁଇଟି ମୁଗ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତର ମୂର୍ତ୍ତିପରି ଦୁହେଁ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ କିଛିକ୍ଷଣ। ଘେନେଇ ଆସୁଥାଏ ନୈଶ୍ୟ ନିସ୍ତବ୍ଧତା। ଶୀତଳ ପବନ ପରଶରେ ବଉଳ ଗଛରେ କଂପନ ଜାଗିଲେ ପତଳା ପତ୍ରର ମର୍ମର ଶୁଣାଯାଉଥାଏ। ଦୁହେଁ ଲୁପ୍ତ ଚେତନ। କିନ୍ତୁ ଫୁଲରାଣୀ ମା'ର ଡାକ ଦୁହିଁଙ୍କୁ କରେଇ ଦେଇଥିଲା ସଜାଗ। ଆଗପଛ ହୋଇ ଦୁହେଁ ଚାଲିଲେ ଭିତରକୁ ଯେଉଁଠି ଖାଦ୍ୟର ଯୋଗାଣ ନେଇ ଅନେଇ ବସିଥିଲା ଫୁଲରାଣୀର ସ୍ନେହମୟୀ ମା।

ଖାଇଆର ଦୁହେଁ ଗୃହଗଲେ କଣାର ଦୁଇଟି ନିଃସଙ୍ଗ ଶେଯକୁ । ସୁତ ଆସିଲେ ଚକୁଆ ଚକୋଇର ବିଛେଦ ହେଲାପରି ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ହୁଏ ବିଛେଦ । ସୌମ୍ୟ ବିଦାୟ ନେଇ ଗୃହଯାଏ ତା କୁଡ଼ିଆକୁ । ଫୁଲର ରହିଯାଏ ନିଜ ମା ପାଖେ । ଏହିପରି ଗୃହଥାଏ କିନ୍ତୁ ଆଜି ତାହିକି ସେ ଦୁହିଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ ନିଃସଙ୍ଗତା ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନିଦ ନାହିଁ ଦୁହିଙ୍କ ଆଖିରେ । ଅନ୍ତ ନାହିଁ ଦୁହିଙ୍କ ଭାବନାର ସୀମା । ।

ସୌମ୍ୟ ପଡ଼ିରହିଥାଏ ତା ଶେଯ ଉପରେ । ଭାବୁଥାଏ ତା ଅତୀତ ସମାଧିର ଗହ୍ୱରିଆ ବୁକୁର ମଲାଦନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠେଇଆଣି ସେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା ତା ଜୀବନର ବିଗତ ଦୃଶ୍ୟ । ବାପମାଙ୍କ ସ୍ନେହ କୋଳ ସେ ପାଇବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ବାପା ମା ନ ଥିଲେ । ମାମୁଁ ଥିଲେ କେବଳ ଆଶ୍ରୟର ସ୍ଥଳ । ଯେଉଁ ବର୍ଷ କଲେଜକୁ ଆସେ ସେହିବର୍ଷ ମାମୁଁ ମଧ୍ୟ ନେଲେ ଶେଷ ବିଦାୟ । ବୁକୁରେ ସାହାସ ନେଇ ସେ ଚେଷ୍ଟାକଲା ଏ ଧନୀକ ଧରଣୀରେ ଟିକିଏ ଠିଆ ହେବା ପାଇଁ । ଏ ଦୌଲତ ବୁଭୁକ୍ଷୁ ଧରଣୀରେ ନିଃସ୍ୱତାନେଇ ଠିଆହୋଇ ପାରିବାରେ ତାରଥିଲା ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ତା'ର ମୂର୍ଚ୍ଛାହୋଇ ରହିଥିବା ନିଃଶୋଷକ ବିପକ୍ଷରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ସେହି ଅନୁସାରେ ସେ ତିଆରି କରି ଆଣୁ ଥିଲା ନିଜକୁ । ମାତ୍ର ତା'ର ସେ ସତ୍ତାକୁ ବିଲୋପ କରି ଦେବାପାଇଁ ଆସିଲା ଗୃହୁର କୋଠି ଅଭିକ ମହଲର ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ···।। ସେ ଉଡ଼ିଆସି ପଡ଼ିଲା ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲରେ··· । ତା ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିଲେ ନାରିଶଯ୍ୟ ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ନିସ୍ୱହା ସେବତୀ ।

ସୌମ୍ୟ ଆଉ ସେବତୀ କଥା ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ, ତା ଆଖିରେ ଉଛୁଳି ଆସିଲା ଲୁହ । ସେହି ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଲୋତକ ନେଇ

ସେ ପୁଣି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା—"ଭିଲ୍ଲୀର ଆଶ୍ରୟ । ଫୁଲ୍‌ରାର ଅନାସକ୍ତ ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ତା ମନରେ ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଲା କାହିଁକି ? ଏତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଫୁଲରାକୁ ପାଇବାର ଆସକ୍ତି ତା ଜୀବନରେ ଏପରି ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଆସିଲା କାହିଁକି ? କେତେଥର ଭାବିଛି ଫୁଲରାକୁ ବନ୍ଧନର ଦୂରରେ ରଖି ତା'ର ନାରୀତ୍ୱର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ପୂଜା କରିବାକୁ । ଦେହ ନଦେଇ ମନଦେଇ ତାକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ପାରିନାହିଁ । ଦିନ ଯେତିକି ଯାଉଛି ସେତିକି ସେ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ଆସୁଛି ମୋ ପାଖକୁ···। ଇଚ୍ଛାକଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ବନ୍ଧନ ଖୋଲି ଫିଙ୍ଗି ଦେଇହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଫୁଲରା ମୋତେ ଏଠାରେ କି ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିଛିଯେ ମୁଁ ତାକୁ ଖୋଲି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ପାରୁନି ? ଯେତିକି ତାକୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ସେତିକି ସେ ପାଖକୁ ଲାଗିଆସୁଛି । ଭିଲ୍ଲ ସଭ୍ୟତାର ଅକପଟ ପରିବେଶ ଭିତରେ ଦୁହେଁ ଆଜିଯାଏଁ ଖେଳି ଆସିଥିଲୁ ହାଲୁକା ପ୍ରଜାପତି ପରି । ଏହି ଖଣ୍ଡପାହାଡ଼ ଉପରେ, ଝରଣା ଧାରରେ ବହୁଥର ଫୁଲରାକୁ ନିରୋଳାରେ ପାଇଥିଲି ଅସୀମ ଆନନ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ପାଇନଥିଲି ଦେହର ଗନ୍ଧ କାମ୍ନା ଚାହିଁନଥିଲି କୌଣସି ବନ୍ଧନମୟ । ମାତ୍ର ଆଜି କେଉଁ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତା ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲା ସନ୍ଧ୍ୟାର ସେହି ନୀରବ ଲଗ୍ନରେ ସେତିକିବେଳୁଁ ପ୍ରାଣରେ ଜାଗି ଉଠିଛି ଗୋଟାଏ ଅସଂଲଗ୍ନ ବାସନା ।। ତାକୁ ବୁକୁର ଏତେ ପାଖରେ ପାଇବାର ବାସନାତ ମୋର କାମ୍ୟ ନଥିଲା । ଇଚ୍ଛାଥିଲା ତା'ର ସ୍ନେହସୋହାଗ ଭିତରେ ଜୀବନଟିକୁ ବିତେଇ ଦେବା । କୌଣସି ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ନ ହୋଇ ଏହି ଅବହେଳିତ ଭିଲ୍ଲଜାତିର ସେବାକରି ଯିବା । ଫୁଲରାକୁ ମୋ ବନ୍ଧନ ଭିତରକୁ ଆଣିଲେ ମୋ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ପ୍ରାଣ

ଆଉ ପାଇବ କଣ ? ବନ୍ଧନ ଭିତରେ କଣ ସଂଧାନ ପାଇ ପାରିବ ? ମୁକ୍ତ—ଆକାଶ—ତଳେ—ଫୁଲଗୁଡ଼ାକୁ କୁଲାୟ ବନ୍ଧନ କରିନେଲେ ମୋ ସମସ୍ତ ବାସନାର କଣ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିବ ? ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଲାୟର ପରିସର ଭିତରେ ଏ ଅନନ୍ତ ପ୍ରାଣର କି ଅବା ସଂଧାନ ପାଇବ...?"

ସୌମ୍ୟର ଭାବନା ତେଣିକି ଆଉ ଅଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାଧା ଦେଲେ ପାଖଘରର ଥିବା ହଂସ ଦଂପତି ଆଉ ତାଙ୍କ ଛୁଆ ଗୁଡ଼ିକ । କୌଣସି କାରଣରୁ ହଂସ ହଂସୀ ଦୁଇଟି କେଁ କେଁ କରି ଉଠିଲେ ଏବଂ ଶାବକ ଗୁଡ଼ିକ କିଚି କିଚି ପାଟିକଲେ । ସତେ ଯେପରି ସୌମ୍ୟର ଶେଷପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ—"ମଣିଷ ତୁ । ଭାବୁଛୁ କଣ ? ଜୀବନଟା କେବଳ ଯୌବନର ଗନ୍ଧନେଇ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ନୀଡ଼ ବାନ୍ଧେ । ସେ ଘୋଟିଆ ପରିଧି ଭିତରେ ସବୁଅଛି । ସେଠେଇଁ ଆଘାତ ଅଛି, ବେଦନା ଅଛି, ବ୍ୟର୍ଥତା ଅଛି, ସୁଖଅଛି ଏବଂ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମକରି ଯିବାର ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅଛି...।। ସେଇଥିପାଇଁ ଜୀବନରେ ଏ ନୀଡ଼ବଂଧାର ଶାଶ୍ୱତଧାରା ଚାଲି ଆସିଛି ଆଉ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥିବ । ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନର ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ସାର୍ଥକ ଅହ୍ୱାନ...।।" ଓଲଟି ଗଲା ସୌମ୍ୟର ଭାବନା । ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ସେ ଅନୁଭବ କଲା—'ଫୁଲରାକୁ ନେଇ କୁଲାୟ ରଚନା କରିବାର ସାର୍ଥକତା ।' ଅଖଣ୍ଡ କବିତାର ଏକ ଧ୍ୟାନ ସ୍ୱପ୍ନରଚନା କରିନେଲା ସୌମ୍ୟ କଳ୍ପନାର ଅନ୍ତହୀନ ଦିଗବଳୟ ଭିତରେ...। ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା ଫୁଲରାକୁ ।

ଏତେଣ ଫୁଲରାର ସମଦଶା । ସେ ମଧ୍ୟ ଶେଯଉପରେ ପଡ଼ିରହି ଭାବୁଛି..."ଏକଣ ହେଲା ? କାହିଁକି ମୁଁ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ଏତେ

ପାଖରେ ପାଇବାକୁ ଚାହିଁଲି ? ସେ ଏଠାକୁ ଆସିଲା ଦିନଠୁଁ ମୁଁ ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗଲାଭ କରି ଆସିଛି । ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ ସୋହାଗ ପାଇ ଆସିଛି । ଆଉ ଅଧିକ ତାଙ୍କଠାରୁ କଣ ପାଇବାକୁ ଅବା ଥିଲା ? ସେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଭାବରେ ସବୁ ମୋତେ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ହେଲେ ସେଦିନ ଫୋ’ରେ କହିଥିଲେ— ‘ତୁମଙ୍କୁ ଦେବାଭଳି ମୋ’ର ଯଦି କିଛିଥାଇ ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ଦେଇ ପାରିନି ତେବେ ତାକୁ ମାଗିନେବ, ଫୁଲରି । ଏତିକି ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମକୁ ଅଦେୟ ହୋଇ ମୋର କିଛି ନାହିଁ...’ ତେବେ ଏଇଠି କଣ ଆଉ ବାକିଥିଲା—‘ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ପାଇବା ?’ ତାଙ୍କୁ କଣ ବା ମୁଁ ପାଖରେ ନ ପାଉଛି ? ତେବେ ମନରେ କାହିଁକି ଏ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭାବ ଆସିଲା ? ଏ ଚାହିଁବା ଭିତରେ ଆଉ କଣ ଥାଇପାରେ ? ଏ ଦେହଟାକୁ ତ ନେଇ ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଲଗାଇ କେତେଥର ବସିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସଂଜରେ ତାଙ୍କ ହାତ ପରଶରେ କାହିଁକି ଏପରି ଶିହେଇ ଗଲି ? କାହିଁକି ଶଂକୋଚ ଆସିଲା ମନରେ ? ତାଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ପାଖରେ ପାଇବାକୁ ମନରେ ଏ ଗଭୀର ଆବେଗ ଆସିଲା ବା କାହିଁକି ? କଣ ଦେହ ଭୋଗ ପାଇଁ...? ଏଇଠି ତେବେକଣ ତାଙ୍କଠୁଁ ପାଇବାକୁ ମୋର ବାକିଥିଲା ? ଏହାକୁହିଁ ମାଗିନେବାକୁ ଆଜି କଣ ସେ କହିଥିଲେ ? ତାହା ଯଦି ହୋଇଥାଏ ତେବେ ମୁଁ ତା ମାଗିନେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଦୁର୍ଲଭ ଯାହାନୁହେ ତା’ପାଇଁ କିଏ କେବେ ସାଧନା କରି ନଥାଏ କିମ୍ବା ପାଇବା ପାଇଁ ଲାଳାୟିତ ହୋଇନଥାଏ । ମନ ଯେତେବେଳେ ପାଇଛି ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣ ପାଇଛି । ପାଇବାକୁ ଆଉତ କିଛି ବାକି ନାହିଁ । ତେବେ...? ତେବେ ସେତିକି ବେଳୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଉକଣ ଅଧିକ ପାଇବି ବୋଲି ମନଭିତରେ ଖୋଜି ଚାଲିଛି ? ସେହି କଣ......ତାଙ୍କ

ଦେହର ସେହି ଅତୁଳ ଦାନ ମୋ ନିକଟରେ ଆଜ ଅନ୍ତର୍ବାଧା ହୋଇ ଉଠିଛି ଯାହାର ଅଭାବରେ ମୁଁ ଆଜି ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣ ନେଇ ବଞ୍ଚିପାରିବି ନାହିଁ ? ସେହିପରିତ ଆଜି ମନେହୁଏ—ତାଙ୍କ ମନଘର ସାଶ୍ୱତ ନୀଡ଼ ଭିତରେ ନପାଇଲେ ବଣ ମାଳତୀ ପରି ଜୀବନଟା ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବ···!! ନା, ମୁଁ ସେଇଟା ମାଗି ନେବି । ମାଗିନେବାରେ ତ କିଛି ଭୁଲ ହେବନାହିଁ । ଯାଚନା ଆଗରୁ ଥାଳଭରି ଭିକ୍ଷାପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ମାଗିନେବି କେବଳ ଭୋଗପାଇଁ ନୁହେଁ ଯୋଗପାଇଁ ମଧ୍ୟ !! ଦୂର ଦୂରାନ୍ତର ପକ୍ଷୀ ଖାଦ୍ୟର ମାୟାଭୁଲି ଯେଉଁ ମାୟା ବନ୍ଧନ ଲାଗି ନୀଡ଼କୁ ଫେରିଆସେ ମୁଁ ସେହିଥିରୁ ଗୋଟିଏ ସୁନାର ନୀଡ଼ ରଚନା କରିବି । ସଂସାର ଧର୍ମ ପାଇଁ ସେହି ହେବ ମୋ ନାରୀ ଜୀବନର ଚରମ ଯୋଗପୀଠ···!! ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଇବା ମୋର ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ସେହି ହେବେ—ମୋ କଳ୍ପିତ ନୀଡ଼ରଚନାର ପରମ ଓ ଚରମ ଭାସ୍କର···!!" ଏହାପରି ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼େ ଭାବି ଭାବି ବିନିଦ୍ର ରଜନୀ ତା'ର ବିତିପାଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ଫୁଲ୍‌ଝରିର ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦିନେ ରଙ୍ଗ ଦେଇଥିଲା ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ସାତରଙ୍ଗ । ମହାନଗରୀର କୋଳରେ ବୟସର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲଗ୍ନ ଯେତେବେଳେ ତାର ଅଙ୍ଗଛୁଇଁଥିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ଭୁଲିଯାଇଥିଲା—"ଭିଲ୍ଲର ନିଭୃତ ସରଳ ପଲ୍ଲୀ ।" ସେମେଣ୍ଟ—କଂକ୍ରିଟ—ମୋହ ଯୁକ୍ତ ସହର ସଭ୍ୟତାରେ ସେ ଦେଖିଲା—"ଅଳକାର ସ୍ୱପ୍ନ ।" ମୌସୁମୀ ଫୁଲ ଦହରେ ସେ ଦେଖିଲା—"ପ୍ରକୃତିର ଶାସ୍ୱତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ !!" ତା ଜନ୍ମପୀଠ, ତା ଶୈଶବର କ୍ରୀଡ଼ାଭୂମି ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀ ତା ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖାଦେଲା କୁସଂସ୍କାରର ଏକ

ନଗ୍ନ ରୂପନେଇ । ସେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ନେଲା ପଲ୍ଲୀ ଶବରୁ । ହାତ ବଢ଼େଇ ସ୍ୱାଗତ କରିନେଲା ନଗରୀ ସଭ୍ୟତା । କଙ୍କର-କ୍ଷତ-ପାଦ ତଳେ ତା'ର ଚେଇଁ ଉଠିଲା କାଶ୍ମିରୀ ଘାସର ଚପଲ । ଶବର ଝିଅର ସୁଠାମ ଶରୀରକୁ ଜଡ଼େଇ ରହିଥିବା ମୋଟାଶାଢ଼ୀ କୁଆଡ଼େ ଲୁଚିଗଲା । ଅନ୍ତର୍ବାସ ଉପରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲା—"ମେଘଦୂତ ଶାଢ଼ୀ ।" ପ୍ରକୃତି-ପରଶିତ-ନିତ୍ୟ ଉନ୍ମୁକ୍ତ-ବକ୍ଷକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଲା—"ହାତକଟା କାଞ୍ଚୁଲା ।" ଜୁଡ଼ାଗଲା ଭଙ୍ଗି । ସେଠାରେ ଦେଖାଦେଲା—"ଅଗ୍ରଚୂର୍ଣ୍ଣିକୃତ କେଶ ଗୁଚ୍ଛର ଦୁଇଟି ସଚିଳ ବେଣୀ ।" ଯେଉଁ ମେଘାଭ କେଶ ଦାମରେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ପତ୍ରଯୁକ୍ତ ପୁଷ୍ପସ୍ତବକ ସେଠାରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା—ଗନ୍ଧହୀନ ମୌସୁମୀ ଫୁଲର ଶ୍ୱେତଦଳ । ବାଁ ହାତରେ କେବଳ ଆଶ୍ରୟ ନେଲା ପଟେ ମାତ୍ର ସରୁ ସୁନାଚୁଡ଼ି । ଦୁଧ ଅଲତା ମିଶା ରଙ୍ଗର ହାତକୁ ସେ ମାନୁଥିଲା ସୁନ୍ଦର । ସେ ନିଜକୁ ନେଇ ଠିଆ କରାଇଲା ଯକ୍ଷବଧୂର ବିରହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକାରେ । ସେ ଠିକ କରିନେଲା—"ଅଧା ଫୁଟନ୍ତା ଅଙ୍ଗନେଇ କୌଣସି ଅମଣିଷ ହାତରେ ସେ ନିଜକୁ ସଂପି ଦେବନାହିଁ । ନିଃସଙ୍ଗର ପୀଡ଼ା ଏ ବୟସରେ ମର୍ମାନ୍ତିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ ଅଚିହ୍ନା ଦଇତକୁ । ଅଚିହ୍ନାକୁ ଚିହ୍ନି ନେଇ ପାଖରେ ପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କରିବ ନୀରବ ସାଧନା । ଅଶ୍ରୁ ପାଣିରେ ଫୁଟାଇବ ଗୁମେଲ । ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ତା ନୂତନ ଅତିଥିକୁ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦୀପ୍ତି ତାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୀତିହାର ରୂପେ.... ।। କିନ୍ତୁ ଶବ ଭୂଇଁର ନକଲୀ ପ୍ରେମିକା ସାଜି ସେ ତା ଜୀବନଟାକୁ ବାଜେଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଦେବନାହିଁ ।।"

ଶିଳ୍ପାୟିତ ଅଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡିକ ନେଇ ସେ ଯେଉଁଦିନ ନୂଆକରି ମହାନଗରୀର କୋଳାହଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜପଥ ଉପରେ ଆସି ଠିଆହେଲା

ସେ ଦିନ ବର୍ଷିଗଲା ସହସ୍ର ଲୋଲୁପ ଆଖି । ସେ ସହି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ ସବୁ କୁତପୃ ଚାହାଣି । ଲଜ୍ୟା ଓ କ୍ଷୋଭରେ ତାମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଗଲା । ସେ ଦେଖିଲା—" ତା ଚପଲ ତଳେ ଗାଁ ଭୂଇଁର ମାଟିନାହିଁ; ଅଛି ପିଚ୍‌ର ରାଜପଥ ଯାହାକୁ ନେଇ ଆଜି ତିଆରି ହୋଇଛି ରାଜପଥ ସଭ୍ୟତାର ନୂଆ ଇତିହାସ ଆଉ ଯାହା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ବିନା ସଂକୋଚରେ ଆଜି ନବଯୁଗର ସଭ୍ୟ ମାନବ ଲୋଭିଲା ଆଖି ନେଇ ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଭାବରେ ଚାହିଁରହେ ଭଦ୍ର ଘରର ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କୁ । ।"

ଏହାପରେ ପ୍ରତିଦିନ ସହସ୍ର ଲୋଭିଲା ଆଖି ଏଡ଼ି ସେ ଚାଲିଯାଏ ତା ବିଦ୍ୟାପୀଠକୁ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଫୁଲିରାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କାହାଣୀ ଚାରିଆଡ଼େ ଶୁଣାଗଲା । ଅଫିସ ଘରେ, ଚା-ଦୋକାନରେ ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହରେ, ପାର୍କରେ, ବାଟରେ ଘାଟରେ ତା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକଲା ଗୋଟାଏ ସୌଖୀନ ଚର୍ଚ୍ଚା । ତା ସହପାଠିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଢ଼ିଲା ତା'ର ଆଦର । କିଏ କହିଲା—" ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର କଂପନ । " କିଏ କହିଲା—"ଅରୂପର ରୂପାୟନ ।" ଏହାପରେ ଥଟ୍ଟା କରି ତା ସଙ୍ଗିନୀମାନେ ତାକୁ ହଇରାଣ କରି ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାଳ୍ପିତ ରୂପସୀ ଦଳ ଫୁଲିରାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା ସହିନପାରି ବ୍ରକୋକ୍ତି କରି କହନ୍ତି—" ଶବର ଝିଅଟେତ । " ମାତ୍ର ସେମାନେ ପଦ୍ମ ନ ଦେଖି ଦେଖନ୍ତି ପଙ୍କ । ।

ଏଣିକି ବଂଧୁ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ଚାଲିଲା ଶରଣାର । ଶରଣା ଫୁଲିରାର ବଡ଼ଭାଇ । କାମ କରେ ଗୋଟିଏ କୋଠିର ଏକ ଦାମୀ ଉଦ୍ଧ୍ୱ-ପୁର୍ଣ୍ଣ ଅଫିସରେ । ସହକର୍ମୀ ବଂଧୁ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ତା ଭାଗ୍ୟର କୁ-ଗ୍ରହ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ଅଫିସର ମାନେଥିଲେ

ସେମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଜି ତା ଅଦରର ସୀମାରେଖା ବ୍ୟାପିଗଲା । ଶରଣା ଯେ ଏହାର କାରଣ କଣ ନ ବୁଝିଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ ।

ଫୁଲରାଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ଏଣିକି ଆଉ ଭଲଲାଗିଲା ନାହିଁ ସହରର ସେ ଜ୍ୱଳନ । ବାହାରକୁ ଟିକିଏ ବାହାରିଲେ ସହସ୍ରର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନଜର । ଘର ଭିତରେ ରହିବାକୁ ଗଲେ ପୁରା କାରାବାସ । ଦୁଆର ଝରକା ଟିକିଏ ଖୋଲି ବସିଲେ ଅନାମଧେୟ, ଅନାହୁତ ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କର "ଶରଣା ବାବୁ" "ଶରଣା ବାବୁ" ଡାକିବାର ଚିତ୍କାର । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସମୟରେ ଶରଣା ଘରେ ନ ଥାଏ । ସେଇଟା ଅଫିସ ବେଳ । ତଥାପି ଡାକି ଯା'ନ୍ତି । ତାର କାରଣ ଫୁଲରାଙ୍କୁ ଅଛପା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁହଁ ଫିଟେଇ କିଛି କହିବାକୁ ସେ ଘୃଣାବୋଧ କରୁଥିଲା । କାରଣ ସେ ଧରି ନେଇଥିଲା—"ଏ ଅପଗଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡାକ ଯେଉଁ ନାନା ବେଶ ସାଜି, ଆଖିରେ ଓ୍ୟାଙ୍ଗ ଟେନ ଫ୍ରମ୍ ଲେଣ୍ଡ ଚସମା ଦେଇ, କମିଜର କଲର ଟେକି, ଓଠତଳେ ସିଗାରେଟ ଝୁଲେଇ, ମୁହଁରେ ସ୍ନୋ ଲେପି ଶରଣା ଭାଇଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ଆସନ୍ତି ସେ ଗୁଣ୍ଡାକ ମୋ'ଟେ ଉପରେ ଭଦ୍ର ତ ନୁହନ୍ତି ଉପରନ୍ତୁ ଅଜବ ବେକୁବ୍ । ସେମାନେ ଚାହାଣିରେ କାହାଣୀ ରଚନା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେଇଟିକକରେ ତାଙ୍କର ତୃପ୍ତି, ବାହାଦୁରୀ···।।" ଏହିସବୁ ଦେଖିଶୁଣି ଫୁଲରାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ଚାହିଁଲା ଏହିଠେଇଁ ନଗରୀ ଜୀବନରେ ସମାପ୍ତି ରେଖାଟାଣି ଦେଇ ଚାଲିଯିବ ତା ସରଳ ପଲ୍ଲୀଜୀବନକୁ ଯେଉଁଠି ସରଳ ଜୀବନ କଟେଇବାକୁ ସମସ୍ତ ପାଥେୟ ସଞ୍ଚିତ ରହିଛି ।।

କିନ୍ତୁ ଶରଣା ଚାହିଁଥିଲା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର । ସେ ଚାହିଁଥିଲା— "ଫୁଲରାଙ୍କୁ ପାଖରେ ରଖି ତା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଲୋକରେ ଯାହା କିଛି

ଖୋଜି ନେବାର ଖୋଜିନେବ ।" ଶରଣା ଶବର ପୁଅ ହେଲେ ଜଣେ ହେଲେ ଏ ହରକଓଡ଼ିନଅଙ୍କ ଯୁଗର ନଗରୀ ସଭ୍ୟତାରେ ନିଃସଂକୋଚ ଭାବରେ ଚଳିପାରିଲା ଭଳି ନିଜକୁ ସେ ତିଆରି କରି ନେଇଥିଲା । ତେଣୁ ଏକଥା ଭାବିବାକୁ ତା ମନରେ ଘୃଣା ଆସି ନଥିଲା ।

ଅନାହୂତ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଇଁ ଶରଣା ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ସତ କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳପାଇଁ ଖୋଲାରହିଲା—" ମଧୁପାୟୀ ଅତିଥିଙ୍କ ଆଗମନ ପାଇଁ ।" ଏହି ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥି ହେଲେ ଶରଣାର ଭାଗ୍ୟ ନିୟନ୍ତା । ଗୃହର କୋଠିର ଜଣେକ ଅଫିସର । ଫୁଲ୍‌ସିଂର ଓ ପାରୁଲାର (ଶରଣା ସ୍ତ୍ରୀ) ବହୁ ଆପତ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଶରଣା ବନ୍ଦକରି ପାରିନଥିଲା ଏ ମହାନ ଅତିଥିଙ୍କର ଶୁଭ ଆଗମନକୁ । ସେ ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ରହି ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏକାନ୍ତରେ ଥରେ କହିଥିଲା " ସେ ଏତେବଡ଼ ଲୋକ । ସେ ଯଦି ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ଫୁଲ୍‌ସିଂ ସାଥିରେ ପଦେ ଅଧେ କଥା ହୋଇ ଆନନ୍ଦ ପାଉଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଆମର ଆପତ୍ତି କରିବାର କଣ ଅଛି ?" ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଠାରୁ ଏପରି କଥାଶୁଣି ପାରୁଲା ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା— "ସେ ଯଦି ଫୁଲ୍‌ସିଂ ସାଥିରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଏତେ ସୁଖ ପାଉଛନ୍ତି ତେବେ ତୁମେ ଥିଲାବେଳେ ଆସୁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ତୁମେ ଅଫିସରେ ଥିଲାବେଳେ କିମ୍ବା ବାହାରକୁ ଯାଇଥିଲା ବେଳେ ଆସି ଯାଉଛନ୍ତି । ସାଥିରେ ଫେରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଉପହାର ନେଇ । ଏସବୁ କଣ ? ସାହି ପଡ଼ିଶା କଣ କହିବେ ? ତାଙ୍କର ଲଙ୍ଗଳା ସମାଜ ବୋଲି କଣ ସମସ୍ତଙ୍କର ସେଇଆ ? ସେ ବଡ଼ଲୋକ । ତାଙ୍କ ଘରେ ଦିନ ଦିପହରେ ଗୋପଲୀଳା ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେହି କିଛି କହିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଯେ ବାଛନ୍ଦ କରିବେ । ଗରିବ ଘର ହାଣ୍ଡିରେ ଶୋରଷ

ଫୁଟିଲେ ସଭିଙ୍କ କାନକୁ ଶୁଣାଯାଏ । ମୁଁ ଏସବୁ ପସନ୍ଦ କରେ-ନାହିଁ । ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବାକୁ ମନା କରିଦିଅ···। ”
କିନ୍ତୁ ପାରୁଲା କଥାରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଶରଣା ସେଦିନ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ।

ଶରମାର କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସାର ଭିତରେ ତା ମା ବୁଢ଼ୀ, ଭଉଣୀ ଫୁଲରି ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ପାରୁଲା । ମା ବୁଢ଼ୀ ଗାଁରେ ଥାଏ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ଗାଈ ଗୋରୁ, ଜମିବାଡ଼ି ଯାହାକିଛି ଥିଲା ତାକୁ ଦେଖାଶୁଣା କରୁଥାଏ । ଫୁଲରିର ପିଲଟି ଦିନରୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଝୁଙ୍କ ଥିଲା । ବୁଢ଼ୀ ତେଣୁ ତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଛାଡ଼ିଥିଲା ଗାଁ ଦୂରରେ ଥିବା ପାଠଶାଳାକୁ । କାରଣ ଭିଲ୍ଲପଲ୍ଲୀ ଭିତରେ କିମ୍ବା ଭିଲ୍ଲ ବସ୍ତି ଆଖ ପାଖରେ କୌଣସି ପାଠଶାଳା ନ ଥିଲା । ଫୁଲରିର ରୂପ ଯେପରି ଥିଲା ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ସେପରି ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ତାକୁ ଶବର ଝିଅ ବୋଲି କେହି କହୁନଥିଲେ । ମାଇନର ପାସକରି ଯିବାପରେ ଶରଣା ତାକୁ ନେଇଗଲା ସହରକୁ । ସହରରେ ରହିଲେ ଶରଣା, ପାରୁଲା ଏବଂ ଫୁଲରି । ରୂପର ରସାଣିଆ ମାଧୁରୀ ପାରୁଲାଠାରେ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶରଣାକୁ ମୁଗଧ କରିଥିଲା ତା’ର କର୍ମଠତା ଆଉ ନିଖୁଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ତେଣୁ ଶିକ୍ଷିତ ଶବର ପୁଅ ଶରଣା ଅଶିକ୍ଷିତା ଶବର ଝିଅ ପାରୁଲାକୁ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ରୂପରେ ବରିନେଇଥିଲା । ନୂଆ ସଂସାରଟିଏ ତିଆରିକରିବାକୁ, ଶରଣାର ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସମଭାଗିନୀ ହୋଇ ପାରୁଲା ତା ପତ୍ନୀଧର୍ମ ପାଳନ କରି ଆସିଅଛି ସେହି ଦିନଠାରୁ ଯେଉଁଦିନ ସେ ବଧୂରୂପରେ ଗୋଡ଼ଦେଇଥିଲା ଶରଣାର କୁଟୀରରେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି କାହିଁକି ଅଶିକ୍ଷିତା ପାରୁଲା ଶିକ୍ଷିତ ସ୍ୱାମୀର ଏ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ପସନ୍ଦ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ତା ମନର କେଉଁ ନିଭୃତ କୋଣରେ ଓଡ଼ିଶାମାଟିର ନାରୀସଂସ୍କାର ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା । ସେ ଶବର ଝିଅ

ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ଦୁଲାଳୀ । ବୟସ୍କା ଝିଅ ଫୁଲସକୁ ପୁରୁଷ ଲୋକପାଖରେ ଅବାଧରେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଶରଣୀ ପାଖରେ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲା ଏବଂ ଶରଣୀର ଶେଷକଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲା ।

ସେ ଦିନର ଫୁଲ୍ ସଂଜ ଗୃହଅଡ଼େ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଫୁଲର ମନରେ ନ ଥିଲା ହରଷ । ଭିତର ବୈଠକ କାମରାଟିରେ ଏକେଲା ବସିଥାଏ । ଭାବୁଥାଏ—"ଏ ସହର ସଭ୍ୟତାର ଜନ୍ତୁବାୟୁ ମଣ୍ଡଳରେ ସେ ଆଜି ବିକଶି ପାରିବ ନାହିଁ । ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିବ । ତାକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ ତା'ର ସେହି ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଯେଉଁଠି ସେ ପାଇଥିଲା ମୁକ୍ତପକ୍ଷୀର ଜୀବନ······। କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ଏଠି ରହିପାରିବ ନାହିଁ । ଏ ନଗ୍ନ ସଭ୍ୟତାର ଆବର୍ତ୍ତନାରେ ତା ମନ ଗନ୍ଧେଇ ଗଲାଣି ।। ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରେ ସେ ଏଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ ବଞ୍ଚେ । ସେ ଏ ମହାନଗରୀରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଉପରେ ବିତେଇ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏ ନଗରୀ ଜୀବନଉପରେ ଏପରି ଦିନେ ବିତଶ୍ରଦ୍ଧ ହୋଇନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦିନ ସେ ଅଙ୍ଗର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ନେଇ ଜୀବନ ବିକାଶ ଲାଗି କଲେଜ ପଥରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ସେହି ଦିନଠାରୁ ଆସିଲା ତା ଭାଗ୍ୟର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଏହାର କାରଣ କଣ ସେ କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ କେଉଁଠି ସେ ଅପରାଧ କରିଛି । କଲେଜକୁ ଯିବାରେ ସେ ତା'ର ପରିପାଟିର ଫସ୍କାର ଅଣିବା ଛଡ଼ା ଆଜିଯାଏ ସେପରି କିଛି କରି ନାହିଁ । ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଭାବରେ କାହାପାଖରେ ପ୍ରେମ ଯାଚନା କରିନାହିଁ । ପ୍ରଣୟିନୀର ଅଭିନୟ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ କରିନାହିଁ । ଏ ଚଳଚିତ୍ର ଯୁଗରେ ଦିନେ ହେଲେତ ସେ ଫ୍ଲେଭରିତ ଅଙ୍ଗବିନ୍ୟାସର ଚିନ୍ତାକୁ ମନରେ ଯାଗା ଦେଇନି ।।

ଦିନେ ହେଲେତ ସେ କୌଣସି ପୁରୁଷର ବାହୁରେ ବାହୁଲଗାଇ ପଥଘାଟରେ ବୁଲିନି କିମ୍ବା ସିନେମା, ପାର୍କରେ ଦେହକୁ ଦେହ-ଘଷି ବସି କାହାକୁ ଓଠ ମଧ୍ୟ ଚଖାଇ ନାହିଁ । କିମ୍ବା କାହାବୁକୁରେ ଅସମ୍ଭାଳ ତନୁଟିକୁ ଢାଳଦେଇନି……!! କେତେ ନିର୍ଲ୍ଲଜତା ବା ଏ ସଭ୍ୟ ଜଗତରେ ନ ହେଉଛି ? ସେ ତା ସାଙ୍ଗସାଥିଙ୍କର ନବ୍ୟ ଭବ୍ୟ କେତେ ହେସାମି ସେ ଅବା ନ ଦେଖୁଛି ? କିନ୍ତୁ ସେତ ନିଜକୁ ଠିକ୍ ଏ ହେଲେ ଶୀଳତା ସୀମାରୁ ଠେଲେଇ ନାହିଁ । ତେବେ ଏ ଅଯଥା ଜ୍ୱଳନ କାହିଁକି ? ବଡ଼ଘର ଝିଅ ନୁହେ ବୋଲି ଆଜିକ'ଣ ତା ପ୍ରତି ଏ ତାଛଲ୍ୟ ? ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ ଗିଳି ଖାଇଗଲା ପରି ହେଉଛନ୍ତି । କି ଅଭଦ୍ର ଏ ଶିକ୍ଷିତ ସଭ୍ୟ ଯୁଗର ଲୋକ ? ଏମାନଙ୍କର ଏ ଅସଭ୍ୟତା ଦେଖି ବୋଧହୁଏ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କହୁଥିଲେ—'ଯେଉଁଦିନ ଷୋହଳ ବର୍ଷର ଝିଅ ଅବାଧରେ ରାତି ଅଧରେ ବୁଲିବାଲି ଘରକୁ ଫେରିଆସିବ ସେହି ଦିନ ରାମରାଜ୍ୟ ହେଲାବୋଲି ଜାଣିବ……!!' କେବେ ସେ ଦିନ ଭାରତକୁ ଆସିବ ? ଝିଅ ମାନେ କଣ ନିରୁପଦ୍ରବ ଭାବରେ ଚଳି ବୁଲି କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇବେ ନାହିଁ ?"

ଆଉ ତେଣିକି ସେ ଭାବନା ନେଇ ଆଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦୁଆରେ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ଶବ୍ଦହେଲା । "ଭାଇ ଆସିଲେ" ଭାବି ସେ ଦୌଡ଼ିଗଲା ଦୁଆର ଖୋଲିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଖିଲା—" ଅପକର୍ତ୍ତି ବାବୁ ।" ତା ଛାତି ଗୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ୁ କିମ୍ବା ହୋଇଗଲା । "ଭାଇ ଘରେ ନାହାନ୍ତି" ଏ କଥାଟି କହିବାକୁ ପାଟି ଫିଟିଲା ନାହିଁ । ମୁହଁ ପୋତି ଗୁଲିଗଲା ଭାଉଜ ପାଖକୁ । ଅପକର୍ତ୍ତି ଆସିବା କଥା କହିଲା । ପାରୁଲା ସେତେବେଳକୁ ରାନ୍ଧିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତଥିଲା ।

କହିଲା—"ତୁମେ କହିଦଅ ଭାଇ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ।" ଅନାଗ୍ରଚଳାଗ ପାଦଦୁଇଟି ଟାଣିନେଇ ଫୁଲରା ଯାଇ ସେହିକଥା ଜଣାଇଦେଲା । କିନ୍ତୁ ଅପକୃତି ସେ କଥା ନ ଶୁଣିଲା ପରି ହୋଇ ଫୁଲରାକୁ ପଚାରିଲା—'ବୋଧହୁଏ ଆପଣ କିଛି ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ? ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡୁଛି······।" ଫୁଲରା କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନଦେଇ ମୁହଁ ପୋତି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ଏହି ସୁଯୋଗରେ ଅପକୃତିର ଲୋଭାତୁର ଆଖିଦୁଇଟି ବୁଲିଗଲା ଫୁଲରାର ଲବଣୀତ ଅଙ୍ଗଯଷ୍ଟି ଉପରେ···।।

ଏହି ଅପକୃତି ହେଉଛନ୍ତି ଗୃହୁଙ୍କ କୋଠିର ଅପଗଣ୍ଡ ଅଫିସରଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନ୍ୟତମ । ତତ୍ ଶ୍ରେଣୀରକରିବାରେ ମାର୍କାମରା ଏ । ଅଷାଢ଼ ମାସ ପୁଚ୍ଛଧାରୀ ପଥଭୁଲଙ୍କ ପରି ସେ ଯେତିକି ହିଂସ୍ର ସେତିକି ପ୍ରବଣ ମଧ୍ୟ । ଏଥିରେ ପୁଣି ତାଙ୍କର ଗର୍ବ । ଅଶୁଦ୍ଧାମୀଙ୍କ ପଇସାରେ ଅବୈଧ ବିଳାସରେ ସେ ଯେତେଦୂର ବୁଡ଼ିରହି ପାରନ୍ତି ତାହା କରିବାକୁ ସେ ଅଡ଼ି ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କାମିନୀ କାଞ୍ଚନ ହେଲା ତାଙ୍କର ଜୀବନ ତତ୍ତ୍ୱ । ତାଙ୍କର ନିର୍ବୋଧତା ପାଇଁ କିମ୍ବା ଅକ୍ଷମତା ପାଇଁ ସେମାନେ ଅନୁତପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ (ଅପକୃତିଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ) ଚମଡ଼ା ଅଜ ପାଦୁକାକୁ ଯେତେ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ଦେଶକୁ କିମ୍ବା ଦେବତାକୁ ସେତେ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନାହୁତ ଭାବରେ ବେଳ ନାହିଁ ଅବେଳ ନାହିଁ ଶରଣା ଘରକୁ ଅପକୃତିର ଦୌଡ଼ ।

ଅପକୃତି ଫୁଲରାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଭିତରର ଚଞ୍ଚଳତାକୁ ସେ ଦାବି ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭଦ୍ରତାର କୃତ୍ରିମ ପରିବେଶ ନଗ୍ନରୂପ ନେଇ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

ସେ ନିଜକୁ ଅଉ ସଂଯତ କରି ନ ପାରି ଧରିନେଲେ ଫୁଲସ୍ୱର ହାତ । ଚମକି ଉଠିଲା ଫୁଲସ୍ୱ । ଗୃହିଣି ଦେଖିଲା—"ଅପକାନ୍ତି ତା ହାତଧରି ତାକୁ ଗୃହିଁ ରହିଛନ୍ତି ।" ସେ ଗୃହାଣି ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ଫୁଲସ୍ୱ । ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । କହିଲା—"ଏକି ଅଭଦ୍ରାମି ? ମୋ ହାତ ଧରିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ।" ଅପକାନ୍ତି ଫୁଲସ୍ୱର ହାତ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ । ଆହାତ ନାଗୁଣୀ ପରି ଫୁଲସ୍ୱ ସେତେବେଳକୁ ଫୁଲିଉଠିଲାଣି । ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଅପକାନ୍ତି । ଫୁଲସ୍ୱ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଭାବରେ ପାଟିକରି କହିଲା—"ଆପଣ ଏତେ ନୀଚ ? ଭଦ୍ର ଘରକୁ ଆସି ଅଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ? ଗୁଲିଯାନ୍ତୁ ଏଠୁଁ ।" ନିର୍ଲଜ ଅପକାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—"ମୁଁ ନୀଚ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ । ଏ ଭଲ ପାଇବାର ମୂଲ୍ୟ କଣ କିଛି ନାହିଁ ?" ଏ କଥାଶୁଣି ଫୁଲସ୍ୱ ଅଧିକ ତାତି ଉଠିଲା । କହିଲା —"ଏ ଭଲପାଇବାର ଅଭିନୟ ଆପଣ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ କରି ପାରନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ସମଧର୍ମୀ ଘରେ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ନୁହେଁ, ଗରିବ କୁଡ଼ିଆ ସେ ଅଭିନୟକୁ ନରକ ତୁଲ୍ୟ ଘୃଣାକରେ । ସେ ମୂଲ୍ୟଦିଏ ତା ଇଜ୍ଜତକୁ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବେଶୀ ।" ଅପକାନ୍ତି ଫୁଲସ୍ୱର ତିରସ୍କାରରେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ କହିଲେ—"ଭଲ ପାଇବା ପାଖେ ସ୍ଥାନ, ପାତ୍ରର ବିଗ୍ଭର କିଛି ନ ଥାଏ । ତୁମ କୁଡ଼ିଆର ଇଜ୍ଜତ ଏ ନଷ୍ଟକରୁ ନାହିଁ ।" "ଆପଣ ଅଉ ବେଶୀ କିଛି କହିବେ ନାହିଁ, ଅପକାନ୍ତି ବାବୁ । ଲଜ୍ଜିତ ହୁଅନ୍ତୁ । ସ୍ଥାନ ପାତ୍ରର ବିଗ୍ଭର ଆପଣଙ୍କର ଜିମ୍ମା ଆପଣଙ୍କ ପଛକଥା ସଭ୍ୟ ସମାଜର ନଥାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ସମାଜରେ କୁମାରୀ 'ମା' ହୋଇପାରେ । ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରୀର ପ୍ରଣୟୀ ହୋଇପାରେ । ପ୍ରେମ

ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଭାଇପାଖେ ଭଉଣୀ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭା ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଏ ଅସଭ୍ୟ (?) ସମାଜରେ ତାହା ହୋଇପାରେ ନା ।” ଫୁଲରା ଠାରୁ ଏସବୁ ଶୁଣି ଅପକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ଲ୍ଲଜ ହସ ହସି କହିଲା— “ତୁମେ ମସ୍ତବଡ଼ ଭୁଲ କରୁଛ, ଫୁଲରା ! ଆମେ ପୁଚ୍ଛକଟା ସମାଜର ହୋଇପାରୁ । ଆମ ସମାଜରେ ସବୁକିଛି ଅପକର୍ମ ଚାଲିଥାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏ ସବୁ ମୁହଁକଥା । ଗୋଟାଏ ଫମ୍ପା ଆସ୍ଫାଳନ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର କଥା ନୁହେଁ । ନୀତିବାକ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ସମାଜ ମୁହଁରେ ଆଉ ଏଣିକି ଶୋଭା ପାଇବ ନାହିଁ । ତୁମ ସମାଜ ଯେ ଏହି ପୁଚ୍ଛକଟା ସମାଜ ପାଖେ ସବୁ କଥାରେ କୃପାଭିକ୍ଷାର୍ଥୀ ! କୃପା ଯାଚନା ନେଇ ଏହି ପୁଚ୍ଛକଟାଙ୍କ ପାଖେ ନାଲିଭାଙ୍ଗି ଠିଆ-ହେଲା ବେଳେ ସେମାନେ ଭୁଲିଯାଇଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ କୁଡ଼ଅର ମହତ ; ଚାହିଁଥାନ୍ତି ପୁଚ୍ଛକଟାଙ୍କ ହାତଟେକା କୃପାଟିକି ନେଇ ସେହି କୁଡ଼ଅ ଉପରେ କୋଠା ଠିଆ କରାଇବାକୁ । ଇଜ୍ଜତ ଉପରେ ସମ୍ପଦର ଶୋଭଣୀ ସଜାଇବାକୁ...!! ଯାଚକ ସମାଜର ମାନମହତ ଆସିଲା କୁଆଡୁ...?” ଅପକର୍ତ୍ତ୍ରୀର ଏ ବିଦ୍ରୂପ କଥା ସହି ପାରିଲାନି ଫୁଲରା ! ସେହିପରି ସେ ମଧ୍ୟ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରି କହିଲା - “ଏଇଠା ଆପଣଙ୍କର ବଡ଼େଇ । ହାତ ଟେକାର ମୁନାଫା ଅତି ସହଜରେ ଆପଣମାନେ ଉଠାଇ ପାରୁଥିବାରୁ ଅପରକୁ ନିଃସ୍ୱକରି କୃପାଭିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସଜେଇ ଛନ୍ତି । ନଚେତ ସାହାସ ନଥିଲା ଏକଥା କହିବାକୁ । ସାହାସ ନ ଥାନ୍ତା ଜଣେ ଭଦ୍ରଘରେ ତସ୍କର ପରି ପ୍ରବେଶ କରି ତା ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କ ପାଖେ ପ୍ରେମର ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ! ଆଗରେ ପଛରେ ସଜାଗ ପିସ୍ତଲ ରଖି, ହାତରେ ହ୍ୱିଟ୍‌ଲରୀ ଚାବୁକ ଧରି ଆପଣମାନେ ମନେକରିଛନ୍ତି ଦୁନିଆଟାକୁ ପାଦତଳେ ଦାବିରଖି, ଅନ୍ୟର ମାନ ମହତକୁ କଉଡ଼ିଏ ମୂଲ୍ୟ ନ ଦେଇ ନିଜ ଭୋଗପାଇଁ ସବୁକିଛି

କରିପିବେ । ଜନତା ଆଗରେ ବଡ଼ହେବା ପାଇଁ କଣା ଫୁଲରେ ନିଜକୁ ସଜେଇ ନିଜ ଢଅର ଗୀତରେ ଅଭିନନ୍ଦିତ ହେବେ—ନେତୃତ୍ୱର ବେଦୀ ଉପରେ ଅଶିର୍' ଲହଡ଼ରେ ଚୁମ୍ବ ଶା'ଣ କରି ଭାଇର ବେକ କାଟିବେ—ସର୍ବଜାତୀୟ ପ୍ରୀତି ଦେଖାଇ ଦେଶ ଦ୍ରୋହିତା କରି ପାରିବେ··· । କିନ୍ତୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଜାତିର ମାନ-ରକ୍ଷା କରି । ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଜାଗ୍ରତ କରି ଜାଗ୍ରତ ଜାତିର ଅଧିନାୟକତ୍ୱ କରି ।। ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଜନତାର ପ୍ରକୃତସିଦ୍ଧି ଶାସନ ଉପରେ ଦେଶର ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି । କାରଣ ସେଥିରେ କୃତିତ୍ୱ ଆଉ ଦକ୍ଷତାର ପ୍ରୟୋଜନ···।" ଫୁଲରିକୁ ଆଉ କହିବାକୁ ନ ଦେଇଁ ରାଗରେ ଗର୍ଜି ଉଠି ଅପକୀର୍ତ୍ତି କହିଲା— "ତୁମେ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଆଗେଇ ଗଲଣି, ଫୁଲରି । ଆଜି ଯିଏ ଦହରେ କନାଖଣ୍ଡେ ଗୁଡ଼େଇ ବଣ ପାହାଡ଼ରେ ବୁଲୁଥା'ନ୍ତି । ସିଏ ଆଜି ଦହରେ ରୁପଖଣ୍ଡେ ପାଇଛି ବୋଲି, ଝପଦ ପଢ଼ିଛି ବୋଲି ଯାହାତାହା କହି ଯାଉଛି ।" ଏଥିରେ ଫୁଲରି କିନ୍ତୁ ଦବି ଯାଇନଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ନିଭିକ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—'ଆଜି ଯିଏ ପର ଗୋଡ଼ାଣିଆ ହୋଇ କିମ୍ବା ରଙ୍ଗ ବଦଳେଇ ବିଭିନ୍ନ ଶିବିରରେ ପଶି ଅନୁକମ୍ପା ଭିକ୍ଷା କରୁଥାନ୍ତି ସେ ଆଜି ଗୁରୁଙ୍କ କୋଠିରେ ବସି ପରିଛି ବୋଲି ବଢ଼େଇର ଆସ୍ଫାଳନ କରୁଛି···।।" ଗୋଟାଏ ହିଅର ଏ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ସମ୍ବୋଧନପାଇଁ ଅପକୀର୍ତ୍ତି ଫୁଲରି ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଯାଇ କହିଲା— ''ଜାଣ ? ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହାକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରିଗଲ ସେ ତୁମର କଣ କରିପାରେ ? ମୁଖର ଆହାର କାଢ଼ି ନେଇ ପଥର ଭିକାରୀ କରି ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରେ···।" ଅପକୀର୍ତ୍ତିର ଏ ଗର୍ବରଞ୍ଜିତ କଥାଶୁଣି ଫୁଲରିର ଲଜ୍ଜାସ୍ମିତ ସୁନ୍ଦର ଓଠଦୁଇଟି କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ

କହିଲ—"ଜାଣେ । ତୁମର ଜାତିଦ୍ରୋହିତା ଯୋଗୁଁ ଏ ମାଟିର ଦିଲେ ପର ଦୁଆରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜନ୍ତି । ଏ ମାଟିର ସୁନାଫସଲ ପଙ୍ଗପାଲ ଖାଇଯାଏ । ଏ ମାଟିର ଶିଶୁ ମା'ର ଲଳିତ-ଶୁଷ୍କସ୍ତନରେ ମୁହଁ ରଖି ମରିଯାଏ । ଏ ମାଟିର ଶୋଭନା କୁମାରୀ କୁମାର ଦଳ କଂକାଳସାର ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ଥାନ୍ତି । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ବନ୍ୟାରେ ସାହାଯ୍ୟ ନପାଇ ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ପୋକମାଛିପରି ସଢ଼ି ମରିଯାଆନ୍ତି...।। ସେହିପରି ଆମକୁ ଯଦି ମରିବାକୁ ହୁଏ ତେବେ ମରିବୁ । କିନ୍ତୁ ମନେରଖ—ଏହି ବୁଭୁକ୍ଷୁର ଭୁଖା ଅଭିଯାନର ପଦଧ୍ୱନି ଦିନେ ନା ଦିନେ ତୁମେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବ ।। ସେତେବେଳେ କାହାର ବାହୁଛାୟା ତୁମକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ...। ଶିରସ୍ତ୍ରାଣ ସେତେବେଳେ ଖସି ପଡ଼ିବ ସେହି ଭୁଖା ଦଳର ପାଦତଳେ...।।" ଫୁଲରିର ଏ ତୀବ୍ରବାଣୀ ଅସହ୍ୟ ହେଲା ଅପକଲିଙ୍କୁ । ଫୁଲରିର ଦୁଇବାହାକୁ ସଜୋରରେ ଧରି ହଲେଇ ଦେଇ ଦେଇ କହିଲା—"କେହି ଆଶ୍ରୟ ନଦେଲେ ତୁମର ଏହି ପୃଷ୍ଟିତ ଗୁଳୁଟିଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ଦେବ...।" ଅପକଲିର ଏ ବର୍ବର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ଫୁଲରି । ଭିତରେ ଥାଇ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଶୁଣିଯାଉ ଥିଲା ପାରୁଲା । କିନ୍ତୁ ଫୁଲରିର ଏ ଭୀତ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଦୌଡ଼ିଆସି ଦେଖିଲା—'ଫୁଲରି ଅପକଲିର ବର୍ବରୁ ବନ୍ଧନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଅପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟାକରି ଚାଲିଛି ।' ପାରୁଲା ଝଟ କରି ଆଗେଇ ଆସି ଦୁଇହାତରେ ଅପକଲିର ବେକଟାକୁ ଚପି ଧରିଲା । ଗାଁ ଗାଁ ହୋଇ ଅପକଲି ଫୁଲରିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା । କିନ୍ତୁ ପାରୁଲା ହାତରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତକରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପାରୁଲା ସ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ କଣ ହେଲା ତା ଦୈହିକ ଶକ୍ତି ଅପକଲିକୁ କାବୁ କରିଦେଲା ଏବଂ

ଏହି ସୁଯୋଗରେ ଫୁଲଟା ତା ଟାଣିନେଇ ଅପର୍ଣ୍ଣାର ଦାମୀ ପୋଷାକ ଚିରିଦେଲା । ଏତିକିବେଳେ ମଧ୍ୟ ଶରଣା ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲା । ସେ ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅବାକ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଲା ରାଗରେ ଫାଟି ପଡ଼ିଲା । ଅପର୍ଣ୍ଣାକୁ ଠେଲିଦେଇ ଶରଣାକୁ କହିଲା—"ଭଉଣୀର ଚମଡ଼ା ବିକି କ'ଣ ଶରୀର ଜାତର ନୂତନ ଅଭିଜାତ୍ୟ କିଣିବାକୁ ଯାଉଥିଲ ନା ପଦୋନ୍ନତି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲ ? ତାହା ଯଦି ଚାହୁଁଥାଅ ତେବେ ତୁମଠୁଁ ବଳି ଘୃଣ୍ୟ ନରାଧମ ଏ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ? ଚମଡ଼ାର ଇନାମ ଦେଇ କେହି ଯଦି ତାହା ଚାହୁଁଥାଏ କିମ୍ବା କରିଥାଏ ତେବେ ସେ ମଣିଷ ନୁହେ—ପଦଲେହୀ ଚମଚଟା ଶ୍ୱାନ···!!" ଧୀରସ୍ଥିର ହୋଇ କହିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରି କଣ ଘଟିଛି ଜାଣିବା ପାଇଁ ଶରଣା ପାରୁଲାକୁ ପଚାରିଲା । ପାରୁଲା ରାଗରେ କହିଲା— "ପଚାର ତୁମର ଏ ବର୍ବର ମୁନିବକୁ ।" କିନ୍ତୁ ଶରଣା କିଛି ପଚାରିବା ଆଗରୁ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଅପରାଧୀ ସ୍ୱରରେ କହିଲା— "ଗୋଟାଏ ଆକସ୍ମିକ ଭୁଲ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଶରଣା ବାବୁ ! ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ବଡ଼ ଅନୁତପ୍ତ ।" ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଅଫିସରଙ୍କଠାରୁ ଏ କ୍ଷମାମଗା କଥା ଶୁଣି ଶରଣା ନୀରବ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା ଫୁଲରା । ଅପର୍ଣ୍ଣାକୁ ଚାହିଁ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟଭାବରେ କହିଲା— "ଏ ଆକସ୍ମିକ ଭୁଲନୁହେ ଯେ ଅର୍ଥ ଆଉ କ୍ଷମତା ଗର୍ବରେ ଜାଣିଶୁଣି ମଦାନ୍ଧତା । ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଖକୁ 'ଭୁଲ' ଆସି ପାରେ ଯେ ଆପଣ ଭୁଲ କରିବେ । ଭୁଲକଲେ ଯେଉଁଠି କ୍ଷମା ନଥାଏ, ପାପକଲେ ଯେଉଁଠି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ନଥାଏ ସେଇଠା ଏପରି କି ଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଗର୍ବିତ ମସ୍ତକ ସେଠିଁ ନତସ୍ୱୀକାର କରିବ ? ସେଇଟା ଭୁଲନୁହେ । ମାର୍ଜ୍ଜନାର ଅପଭ୍ରଂଶ । ତା'ର ଲାଗି ନିରୀହ ଜନତା ଉପରେ

ମୃତ୍ୟୁର ବିଭୀଷିକା ନେଇ ବନ୍ୟା ଖେଳିଯାଏ, ନିଜ ମାଟିଖଣ୍ଡକ ମଧ୍ୟ ଅଣମାଟି ହୋଇଯାଏ, ଅଶ୍ରମ ବାସୀନୀ ଅଙ୍କ ବାସୀନୀ ହୁଏ...।। ଏଥିପାଇଁ ; ଆପଣ କଣ ସେଇଠାକୁ ଭୁଲବୋଲି କହିବେ ? ଆପଣଙ୍କର ଯେଉଁ ଧର୍ମ ସେଥିରେ 'ଅନୁତାପ' 'ମାନମହତ' 'ଜାତପୂତା' ଏସବୁ କିଛି ନଥାଏ । ଥାଏ କେବଳ—'ଅର୍ଥ ଆଉ ଭୋଗ...।' ତେବେ କେଉଁଥିପାଇଁ ଆଉ ଅନୁତାପ କରିବେ...?"

ଫୁଲସ୍ରର ଏ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଅପକ୍ଳଡ଼ୀକୁ ବଡ଼ ବାଧିଲା । ସେ ଫୁଲସ୍ରକୁ ଗୃହିଁ କହିଲା—"କ୍ଷମାଗୃହେ ଫୁଲସ୍ରଦେବୀ !" ଫୁଲସ୍ର ଅପକ୍ଳଡ଼ୀର କ୍ଷମା ଗୃହିବା ଦେଖି ଟିକିଏ ଶ୍ଳେଷଭରା ଗଳାରେ କହିଲା—"ଜାଣିଶୁଣି କ୍ଷମତା ଗର୍ବରେ ଅପରାଧ କରି କ୍ଷମା ଗୃହିଁଲେ କି ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା ? କୁହନ୍ତୁ ଦେଖି ଆପଣ ଏଠି ଯେଉଁ ବର୍ବରତା ଦେଖେଇ ଗଲେ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ତାହା ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ଆପଣ କଣ କରିଥାନ୍ତେ ? ପିସ୍ତଲ ଗର୍ଜି ଉଠି ନଥାନ୍ତା କି ? କାହିଁକନା ଆପଣଙ୍କ ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସର୍ବତୋଭାବେ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ତତ୍ପରତା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅପକ୍ଳଡ଼ୀ ବାବୁ ! ଏ ଗରିବ କୁଡ଼ିଅରୁ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଟିକ ନେଇଯାନ୍ତୁ—ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେପରି ଏ ଜଘନ୍ୟତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାକୁ କେଉଁଠିକୁ ନଯାନ୍ତୁ, ନିଜ ଇଙ୍ଗିତରେ ଦୁନିଆଁଟା ଚଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାନକରନ୍ତୁ, ନିଜପଦ ଛନ୍ଦରେ ପଥ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ ନହୁଅନ୍ତୁ ।। ଏ ବାଦସାହି ଭାରତ ନୁହେ । ଏ ବୁଲେର୍, ଫ୍ଲେଚରଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା ନୁହେ...।। ଅଢ଼େଇ ହଜାର ବର୍ଷତଳର ଐତିହାସିକ ଭୁଲକୁ ଆଣି ଆଜି ଆମ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ତା ପଛପଟୁ ଛୁରି ଚଳାଇବାର କାରସାଦି ଆଉ ଚଳିବ ନାହିଁ ! ସାବଧାନ ! କେବଳ କ୍ଷମତାକୁ ମୂଳଧନ କରି ଏ ଦୁନିଆରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ...।।"

ଏତକ କହି ଫୁଲର ସ୍ୱର୍ଗରେ ସେଠାରୁ ଗୁଲିଗଲା । ଡର ଡର ହୋଇ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଗୁଲିଗଲା ବାହାରକୁ-ପଛେ ପଛେ ଗଲା ଶରଣା, ମଟର ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇ ଶରଣା ଅପର୍ଣ୍ଣାକୁ କଣ କହିଲା ତା ପରେ ଅପର୍ଣ୍ଣାର ଇଙ୍ଗିତରେ ଶରଣା ଉଠିଲା କା'ରକୁ—ବୁଲେଭାର୍ଡ଼ର ପିଚ୍ ପଥ ଉପରେ ଗାଡ଼ୀ ଦୌଡ଼ିଲା କାଣ୍ଟନମେଣ୍ଟର ସୁରମ୍ୟ ଅଟ୍ଟାଳିକାକୁ ।

ଅପର୍ଣ୍ଣାର ମଟର ଗଡ଼ିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରୁଲା ଆସି ଦେଖିଲା ଶରଣା ସେଠାରେ ନାହିଁ । ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ମନ୍ତ୍ରୀବର୍ଗଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ଶରଣା ତା ସାଥିରେ ଯାଇଛି । ପଦଲେହୀଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ ସେଠାରେ କିଛି ଦେଖାଇ ଆସିବ କିମ୍ବା ଉଡ଼ଣୀ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ଭବିଷ୍ୟ ଆଶାଦେଇ ଆସିବ । ତେଣିକି ସେ ଆଉ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀ ହେଲେ କଣ ହେବ ଶରଣା ପ୍ରତି ତାର ବଡ଼ ଘୃଣା ଆସିଲା । ସେ ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଭିତରକୁ ଗୁଲିଲା । ଯାଉ ଯାଉ ଟେବୁଲ ତଳେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖିଲା । ସେ ଖଣ୍ଡି ଉଠାଇ ନେଇ ଫୁଲରକୁ ଡାକିଲା । ଫୁଲର ଟିସଟେବେଲକୁ ତା ଶୋଇବା ଘରେ ବସି ଭାବୁଥିଲା—"ସେ ଦିନର ଘଟଣା ଆଉ ଭାଇ ଶରଣାର ନୀରବତା ।" ଭାଇ ପ୍ରତି ତାର ଚୋଟାଏ ଘୃଣା ଆସିଲା । ସେ ଠିକ କଲା—"ପଢ଼ା ଇତି କରି ଗାଁକୁ ଗୁଲିଯିବ ।"

ଭାଉଜ ଡାକ ଶୁଣି ଫୁଲର ଆସିଲା । ପାରୁଲା ଚିଠିଖଣ୍ଡି କାହାର ପଢ଼ି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଫୁଲର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଫୁଲର ଦେଖିଲା—"ସୁନ୍ଦର ନୀଳ ବର୍ଣ୍ଣର ଫୁଲଦାନିଟିଏ । ଉପରେ ଧିର ହାତ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ଅଛି—

'ନିଖିଳ ମାଧୁରୀ ଯାର
 ମୋ ଅନ୍ତର ରହିଅଛି ଘେର
ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଲିପିକା ମୋର
 ଦେଲି ମୁହିଁ ହାତରେ ତାହାର ।"

ତାକୁ ପଢ଼ି ଫୁଲରକୁ ହସ ଲାଗିଲା । ସେ ବୁଝିପାରିଲା— "ପାଗୁଡ଼ା ପ୍ରେମିକ ଅପକୀର୍ତ୍ତିର ଏ ଚିଠି । ଅଣିଥିଲା ଦେବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା କରିପାରି ନଥିଲା । ଘରଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଗଲା ବେଳକୁ କୁପରି ସେ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଖସି ପଡ଼ି ଯାଇଛି ।" ହସି ହସି ସେ ଚିଠିଖଣ୍ଡି ଖୋଲି ଫୁଲରି ତା ଭାଉଜକୁ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲା । ଲେଖାଥିଲା—

ଗୃହୁକ କୋଠି
ଖାସଦପୁର
ତା୬-୧-୫୬

ପ୍ରାଣର ଫୁଲରି !

ଦୁଃସାହସ କରୁଛି ଉପର ସମ୍ବୋଧନଟିରେ ତୁମକୁ ଆଜ ଡାକିବ ବୋଲି । ଭୁଲ କରିଥିଲେ କ୍ଷମାଦେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେ ଏପରି ଡାକିବାରେ ମୁଁ କିଛି ଭୁଲ କରିନାହିଁ । କାରଣ ଏଇଟି ମୋର ପ୍ରାଣର ଡାକ । ଏଠି ଶିଷ୍ଟାଚାର ଖୋଜି ବସିଲେ କେବଳ ଆତ୍ମ ପ୍ରତାରଣା ହେବ । ଦୂର ଜିନିଷକୁ ପାଖରେ ପାଇବାରେ ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ଥାଏ । ଆଜ ମୁଁ ସେହିଟିକିକ ଚାହେଁ । ତୁମକୁ 'ଫୁଲରିଦେବୀ' ଡାକି ମୁଁ ଅଉ ଆତ୍ମ ପ୍ରବଂଚନା କରି ପାରୁନ । ସେଥିରେ ତୁମେ ମୋ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛ । କିନ୍ତୁ ଆଜ ଚାହୁଁଛି ତୁମକୁ ମୋର ଅତିପାଖରେ । ତେଣୁ ମୋର ଏହି ଡାକ ।

ହଁ । ବନ୍ଧୁ ଶରଣ ବାବୁଙ୍କର ଅନାବିଳ ଆତଥ୍ୟ ପାଇବାକୁ ଯାଇ ତୁମଙ୍କୁ ପାଖରେ ଦେଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ବହୁଥର ପାଇଛି । ଥରେ ଅଧେ କଥା ବିନିମୟର ସୁଯୋଗରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ମନ ଭିତରେ ଅଭାବର 'କିନ୍ତୁ' ଟିକିଏ କେଉଁଠି ରହିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି···। ମାତ୍ର ସେ ଅଭାବ ଟିକକ କଣ ତା ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଧହୁଏ ତୁମରେ ଶିକ୍ଷିତା—ରୂପସୀ—ଆଧୁନିକା ପାଖରେ ହେବନାହିଁ ।।

···ସେ ଦିନ । ଜାଣେ ନାହିଁ ଆଖିରେ କି ଅଞ୍ଜନ ଲାଗିଥିଲା । ଦେଖିଥିଲି ତୁମଙ୍କୁ ଦୁର୍ବାଶାର ନିଖିଳ ମାଧୁରୀ ରୂପରେ । ସେତେବେଳକୁ ଆଷାଢ଼ ମାସର ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଆକାଶ କଣ୍ଠରେ ବାଜି ଉଠୁଥିଲା 'ମେଘମଲ୍ଲାର' । ପ୍ରବେଶ କଲ ତୁମେ ତୁମ ଭାଇଙ୍କର ସେହି ଛୋଟ କାମରାଟିରେ । ହାତରେ 'ଟି' କପ । ଦେଖି ମନେହେଲା—"ମେଘଦୂତର ଯକ୍ଷବଧୂ କିମ୍ବା ଓମରଖୈୟାମର ସାକୀ ।।" ନିମିଷକ ପାଇଁ ଆଖି ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ଭାବିଲି—'ସେଦିନ ବୋଧହୁଏ ଏହିପରି ଉଚ୍ଛୁଳା ଯୌବନ ନେଇ ତାପସ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଆଗରେ ଦେଖାଦେଇଥିଲା ମେନକା । ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲା ତପସ୍ୟା-ଆଣିଦେଇଥିଲା ଶକୁନ୍ତଳାକୁ···।' ସେଦିନ ତୁମର ସେ ସୁନ୍ଦର ମୁଖଶ୍ରୀ, ସାରା ଶରୀରରେ ଛଳ ଛଳ ନୃତ୍ୟ ଛନ୍ଦ, ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ଅକୁହା ଭାଷାର ନୀରବତା, ଶୁଭ୍ର ଓଠ ପାଖୁଡ଼ା ଦୁଇଟିର ମୃଦୁ କଂପନ ଦେଖି ମୋ ପିପାସିତ ଅନ୍ତର ଯେ କଣ ଗୁହିଥିଲା ତାହା ଆଜି ଏଠାରେ ଜଣାଇବାକୁ ଭାଷା ପାଉନି । ଭାଷାର କୋଣାର୍କ ଗଢ଼ିବାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ବା କ'ଣ ଯଦି ତୁମ ରୂପର କୋଣାର୍କ ଦ୍ୱାରେ ଠିଆ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ନ ଅସେ···?

ବିଳାସ, ବ୍ୟସନ, ଧନମାନ, ରୂପ ବୟସ, ଆଧିପତ୍ୟ ସବୁ ମୋର ଅଛି । ଜୀବନରେ ଅଭାବ କଣ ଜାଣିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦିନ ତୁମଙ୍କୁ ଆଷାଢ଼ ମାସର ମେଘତଳ କୋଠରି ଭିତରେ ଦେଖିଲି ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏ ବୁକୁ ଭିତରେ ଅଭାବର ଏକ କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନା କାନ୍ଦି ବୁଲୁଛି ।। କିନ୍ତୁ ସେ କ୍ରନ୍ଦନର ନିରସନ ନାହିଁ ଯେତେଦିନ ଯାଏ ତୁମର ଏକାନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତି ନ ପାଇଛି···।

କେତେଥର ଭାବିଛି ତୁମ ପାଖେ ମରମ ବେଦନା ଜଣାଇ ତାର ସମାଧାନ ଚାହିଁବି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ପାରିନି । କାରଣ ତୁମର ଏ କଞ୍ଚା ବୟସରେ ତୁମ ଚାରି ପାଖରେ ଯେଉଁ କୃତ୍ରିମ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଛ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ଭୟ ଲାଗେ । ଭରସି ପାରେନାହିଁ ମୋ ମନକଥା ତୁମଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଲାଗି । ମଣିଷ ଯେଉଁ ବୟସରେ ଜୀବନଟା ଉପଭୋଗ କରିବାପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠେ ସେ ବୟସରେ ତୁମେ ନିଃସଙ୍ଗ ରହିବାରେ ଯେ କି ସୁଖ ପାଅ ତାହା ତୁମେ ଜାଣ । ମାତ୍ର ମୁଁ ତୁମ ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରହିଯାଏ ।

ସେ ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଆଜି ନିଜକୁ ତୁମ ପାଖେ ଖୋଲି-ଦେଇଛି । ସେଦିନ ସେହି ବର୍ଷଣ ମୁଖର ରାତିରେ ତୁମେ ତୁମ ରୂପର ପରୁଆ ଖୋଲିଦେଇ ବୁକୁଭିତରେ ଯେଉଁ ଚଞ୍ଚଳତା ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲ ସେ ଆଜି ଅଢ଼ି ବାଧା ମାନେ ନା । ବନ୍ଧନ ଭାଙ୍ଗି ଉଚ୍ଛୁଳି ଆସୁଛି···। ତୁମେ କେବଳ ତାକୁ ସାର୍ଥକତା ଦେଇ ପାରିବ ।।

ତୁମପାଖେ ମୋର ଏ ଅରଜି ଦାଖଲରେ ସରଣୀବାବୁଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ ଅଛି । ଆଶା ମୋତେ ହତାଶ କରିବ ନାହିଁ । ତୁମ ସ୍ୱାମୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ମୋର ନଥିଲେ ତାର ଉପଯୋଗୀ ମୋତେ କରିନିଅ । କିନ୍ତୁ ଅଡ଼େଇ ଦିଅନାହିଁ । ଇତି

ତୁମ ପ୍ରଣୟ ପ୍ରୟାସୀ
ଅପକୀର୍ତ୍ତି ।

ଶଠିଟି ପଢ଼ା ସରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ 'ଜଘନ୍ୟ' ବୋଲି କହି ଫୁଲରା ଚାହିଁଲା ପାରୁଲା ମୁହଁକୁ । ପାରୁଲା ଦେଖିଲା ଫୁଲରା ରାଗରେ ଫାଟି ପଡୁଛି । ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ତା ମନକଥା । ବୁଝେଇ କହିଲା— "ଭାଇ ଆସନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ ଏ ଶଠି ଦେଖାଇବା ।" ଫୁଲରା ଘୃଣାରେ କହିଲା—"ଆଉ କଣ ଦେଖାଇବ ? ଦେଖି ପାରିଲ ନାହିଁ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଘରେ ପଶି ଉତ୍କଳୀକୁ ଅପମାନ ଦେଉଥିଲା ବେଳେ ସେ କିପରି ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ? ଆଜି ଯେଉଁ ହାତ ତାଙ୍କର ଛୁରୀନେଇ ବ୍ୟଭିଚାରୀର ବେକ ଉପରକୁ ଉଠିଥାନ୍ତା ସେହି ହାତ ଅନୁନୟରେ ଯୋଡ଼ହୋଇ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଛି ଆଗେଇ ଦେଇ ଆସିବାକୁ !! ଏହାଠାରୁ ବଳି ଏ ଓଡ଼ିଆ ମାଟିରେ ଆଉ କି ନପୁଂସକତା ଥାଇପାରେ···? ମୁଁ ଜାଣେ – ଅର୍ଥର ଲାଳସା, ନିର୍ଲଜ ବଡ଼ଲୋକୀ ସାଜିବାର ମୋହ ଭାଇଙ୍କୁ ଆଜି ନରକକୁ ଟାଣି ନେଇଛି । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳୀର ଚମଡ଼ା ବିକି ସେ ଏ ନିର୍ଲଜତା କିଣି-ପାରିବେ ନାହିଁ···!! ମୁଁ ଆଉ କେଉଁଠୁ ଉଡ଼ିଆସି ଏଠେଇଁ ବସା ବାନ୍ଧିନ । ମୁଁ ଏ ଓଡ଼ିଆ ମାଟିର ଝିଅ । ଏଠେଇଁ ଝିଅ, ଉତ୍କଳୀର ଦେହ ବିକି କିଏ ବଡ଼ ହୋଇନ । ଯଦି କିଏ ହୋଇ-ଥାଏ ତେବେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ନୁହେ—ମିଶା !! ମୁଁ ଏଠାରେ ଆଉ ରହିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ । ସଭ୍ୟତାର ରୂପ ଦେଖି ପାରିଲି । ମୋତେ ନେଇ ମୋ ଅସଭ୍ୟ ଶବର ପଲ୍ଲୀରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସ ।" ଏତିକି କହି ଫୁଲରା ରାଗରେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା ।

ସେହି ଫୁଲରା । ଶେଷରେ ଫେରି ଆସିଲା ତାର ସେହି ନିତ୍ୟ-ନୃତ୍ୟ-ଶୀଳା ପ୍ରକୃତିର ଛୋଟିଆ କୋଳ ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀକୁ । ଜଣେଇ ଦେଇ ଆସିଲା ଅନ୍ତଃସାର ଶୂନ୍ୟ ନଗରୀ ସଭ୍ୟତାକୁ ତାର ଢ଼ଗପ ପ୍ରଣତି··· ! ତା ରୂପ-ଜ୍ୟୋସ୍ନାର ଚାରିପାଖେ ବସି ମୁଗ୍ଧ

ଡରୁଣ ଦଳ ପ୍ରେମର ଯେଉଁ କାଳ୍ପନିକ କୋଣାର୍କ ଗଢ଼ିଚାଲିଥିଲେ ସେ ରହିଗଲା ଅସମାପ୍ତ । ସେ ତା ଶୈଶବର କ୍ରୀଡ଼ା ଭୂମିକୁ ଫେରି ଆସି ଫିଙ୍ଗିଦେଲା—ସ୍ଖଳନ ସଭ୍ୟତାର ମୁଖା । ଅବୋଧ ନେଲା —ଏ ମାଟିରେ ଯାହା ନିତ୍ୟ ଆଉ ସୁନ୍ଦର । କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ି ପାରିଲାନି ସହଜାତ ନାରୀ ସୁଲଭତା—ପ୍ରେମ ରାଇଜରେ ବିଶ୍ୱାସ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଗୁଣ । ତେଣୁ ତାକୁ ସେଦିନ ଆକ୍ଷେପ କରି କହିଥିଲା ସୌମ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ସୌମ୍ୟ ଏକ ଲକ୍ଷଭ୍ରଷ୍ଟ ପକ୍ଷୀପରି ଉଡ଼ିଆସି ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛି ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଏହି ମାଟିର ଖାଣ୍ଟି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ । ନିମକ ହାରାମ ନୁହେ । ଦେଶ ଦ୍ରୋହିତା କରି ବଡ଼ ହେବାର ବାସନା ତାହାର ନାହିଁ । ଦୁର୍ବିପାକ କେବଳ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ସେଦିନ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ—ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲରେ । ସେଠାରୁ ତାକୁ ଗୋଟାଇ ଆଣି ଆଶ୍ରା ଦେଇଥିଲା ପ୍ରାଣ-ମର୍ଯ୍ୟା-ଫୁଲରି । ସେହି-ଦିନଠାରୁ ସେ ଏଠାରେ । କିନ୍ତୁ ସରଳ ପ୍ରାଣ ଭିଲ୍ଲର ନିମକ ଖାଇ ସେ ନିମକହାରାମ ହୋଇନି । ସେ ଏହି ଅବହେଳିତ ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀକୁ ତା ସାଧନାର ପରମ ପୀଠ ରୂପେ ବାଛି ନେଇଛି । କାରଣ ସେ ଏ ମାଟିର ଶବର (ଆଦିବାସୀ) ଏବଂ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଆଖିରେ ଦେଖି ପାରିନି । ସେ ଜାଣେ ଦୁହେଁ ସମାନ । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନେଇ ଏ ମାଟିର ଇତିହାସ ଗଠିତ । ଦୁହିଁଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିରେ ପରସ୍ପରର ସଂସ୍କାର ପ୍ରତିଫଳିତ । ଦୁହିଁଙ୍କ ବାହୁବଳରେ ଏ ମାଟିର ସୁନାଫସଲ ସମ୍ଭବ । ଦୁହିଁଙ୍କ ହସ କାନ୍ଦର ବାଣୀନେଇ ଏ ଦେଶର ଗାଉଁଲି କବିତା । ଜଗନ୍ନାଥହିଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ପୂଜିତ ଦେବତା । ଏହି ଜଗନ୍ନାଥ ମାଟି ଖଣ୍ଡିକହିଁ **ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ** । ଏଠି ରାଜନୀତି ଚାଲିବାଜି ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଅଛି ଜୀବନ ସମାଧାନର ପ୍ରଶ୍ନ । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନେଇ ଏ ଜାତିର ପ୍ରଗତି ପଥ ତିଆରି

କରିବାକୁ ହେବ । ଏ ଜାତିର ଜାତୀୟତା ମନ୍ତ୍ରରେ ତୁହିଁଙ୍କୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହେବାକୁ ହେବ । ଏଠେଇଁ ସ୍ୱାର୍ଥଲାଗି ଆଦିବାସି ଭେଦଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରି ତାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବନାହିଁ ! ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ କିମ୍ବା ଦଳ ବିଶେଷର ସ୍ୱାର୍ଥଲାଗି ଏଣିକି ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ତା ଜାତିର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ବଳିଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆମର ଭାଷା ଆମର ସଂସ୍କୃତି ଦେଇ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଅଖଣ୍ଡ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଏକ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇ ଠିଆହେବାକୁ ହେବ । ଏ ମାଟିକୁ ଯେ 'ମା' ବୋଲି ଡାକି ପାରୁଛି ତାର ସମସ୍ତ ଦାବି ଏମାଟିରୁ ପାଇବାକୁ ଅଛି ଆଉ ଯେ ତା କରି ପାରିନି ତାର ଏ ମାଟିରୁ କିଛି ପାଇବାର ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀ ଆଉ ଓଡ଼ିଆ ଏକ ମାତାର ଦୁଇପୁଅ । ତାଙ୍କୁ ଏକାଠେଇଁ ଠିଆହୋଇ ମାତୃଭୂମି ଓଡ଼ିଶାର ନୂତନ ଇତିହାସ ରଚନା କରିବାକୁ ହେବ···!

ଏହି କଳ୍ପନା ନେଇ ସୌମ୍ୟ କାମ କରି ଚାଲିଛି ଶବର ପଲ୍ଲୀରେ । ବହୁ ଶବର ପଲ୍ଲୀର ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଖୋଲିଛି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଜାତୀୟତା-ମହାମନ୍ତ୍ରର ବୀଜ ବପନ କରିଛି, ତାଙ୍କ ମନରେ ସମାଜରେ ସଂସ୍କାର ଆଣିଛି, ବିଭିନ୍ନ ଶବର ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଏକ କରି ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟରେ ଚିକିତ୍ସାଳୟ, ରାସ୍ତା, କୂଅ ପୋଖରୀ କରେଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତି କଣଥିଲା, କଣ ହୋଇଛି ଆଉ କଣ ହେବା ଉଚିତ ତାହାସବୁ ସଭା ସମିତି କରି ବୁଝେଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ସରଳତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟପୁଞ୍ଜି କିପରି ସେମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମାନ୍ତରିତ କରୁଛି ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝାଇଛି । ଏହି ସବୁ ନେଇ ସେ କାମକରି ଆସିଛି ସେଠାରେ ସେ ରହିଲା ଦିନଠୁଁ ।

ଏହି ସୌମ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଆଜି ହୋଇ ଉଠିଛି ଫୁଲରିର ଉପାସ୍ୟ ।

ଅପରାହ୍ନର ଆଲୁଅ ସେଦିନ ଧୂସର ହୋଇ ଆସି ନ ଥିଲା । ଫୁଲରି ଯାଇଁ ବସିଥାଏ କାନ୍ଦୁରୀ ନଈ କୂଳର ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ଉପରେ । କୁଳୁ କୁଳୁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁରୀ ନଈର ପାଣି ବହି ଯାଉଥାଏ। କେତେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଆସି ପାଣି ପିଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ତେଣେ ଆଖି ନ ଥାଏ ଫୁଲରିର । ତା ମନ ପୁରି ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ ଗତ ଦିନର ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ଘଟଣା ଉପରେ । ରାତିର ତା ଭାରିକାନ୍ତ ମନଟିକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ ସେ ଆଉ ଉଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲାନି। ଗତ ରାତିରୁ ଏକେଇ ଭାବନାର ଆଲୋଡ଼ନ ତା ମନରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଚାଲିଛି—"କାହିଁକି ସୌମ୍ୟପ୍ରତି ତାର ଏତେ ଆସକ୍ତି । ଯିଏ ଦୌଲତର ବାଦସାହାକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ଆସିଛି, ଯିଏ କେତେ ବିଭବଶାଳୀ ସୁଦର୍ଶନ ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକଙ୍କ ନୀରବ ଯାଚନାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଆସିଛି ସେ ଆଜି କାହିଁକି ତା ଅଜ୍ଞାତ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଏକ ଅପରିଚିତ ପ୍ରତି ଏତେ ଆକୃଷ୍ଟ । କାହିଁକି ତା ପାଖରେ ଆଜି ତାର ମାନଅଭିମାନର ଏତେ ଅଭିନୟ । ସୌମ୍ୟ ତାର ବା କିଏ । ମନ ଭିତରୁ ତା ଛବିଟିକି ସେ କାହିଁକି ପୋଛି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ତାକୁ ଭଲପାଇବାକୁ ଶିଖିନଥାଇ ଭଲ ପାଇଛି ବୋଲି ସୌମ୍ୟ କଣ ଆଜି ତା ଅନ୍ତର ଭିତରେ ତା ଜୀବନ ରାଜାର ସିଂହାସନ ତିଆରି କରି ଅବୋଧ ବସିଛି···।" ଏହିପରି ଏଣୁତେଣୁ ଗୁଡ଼େ ଭାବି ଭାବି ଫୁଲରି ଯେତେବେଳେ ବାହ୍ୟ ଚେତନହରା ସେତିକି ବେଳେ ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ସୌମ୍ୟ । ଦେଖିଲା—'ଫୁଲରି ମୁହଁର ପ୍ରତିରେଖା ଉପରେ ଫୁଟି ପଡ଼ିଛି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦର ସକରୁଣ ଛବି । ଆଖିରେ ବେଦନା ଭରା ଅଶ୍ରୁର ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ । ଦୃଷ୍ଟି ଯାଇ

ହଜି ଯାଇଛୁ ସୀମାହୀନ ଦର୍ବେଳସ୍ୱ ଦହରେ । ସତେ ଯେପରି ମାହେଶ୍ୱେତାର ସେ ଗୋଟିଏ କରୁଣାନ୍ତକ ବିଗ୍ରହ···।' ଫୁଲ୍‌ସିର ଏ ଦୃଶ୍ୟ ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ବାଧିଲା । ସେ ପାଖେଇ ଯାଇ ଧୀର ଗଳାରେ ଡାକିଲା—"ଫୁଲ୍‌ସି ।" ଏ ଡାକରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଫୁଲ୍‌ସି । ଗୁହିଁ ଦେଖିଲା—'ପାଖରେ ସୌମ୍ୟ' । ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଅବସ୍ଥାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେବିଲା ଫୁଲ୍‌ସି । ମାତ୍ର ପାରିଲାନି । ସୌମ୍ୟ ସେ କଥା ବୁଝି ପାରିଲା । ଫୁଲ୍‌ସିକୁ ଆଉ ଅପ୍ରତିଭ ହେବାକୁ ନ ଦେଇ କହିଲା—"ଆଜି ବଡ଼ ମଳିନ ଦେଖା ଯାଉଛ ଯେ ?" ମୁହଁ ପୋତି ଫୁଲ୍‌ସି ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ଦେହଟା ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।" ଏକଥା ଶୁଣି ସୌମ୍ୟ ଟିକିଏ ହସିଲା । କହିଲା— "ଦେହ ଭଲ ନ ରହିଲେ ଲୋକେ କଣ ଏକଲା ନଈକୂଳରେ ବସି ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ?" ଏକଥା ଲାଜ ଲାଗିଲା ଫୁଲ୍‌ସିକୁ । କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ ଭାବି କହିଲା—"ନିରୋଳା ଯାଗାରେ ଏକଲା ବସିଲେ ମନରେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ଆସେ···।" ହସିଲା ସୌମ୍ୟ । ଫୁଲ୍‌ସି ବସିଥିବା ପଥରର ଏକ ପାଖରେ ବସି ଫୁଲ୍‌ସିକୁ ଗୁହିଁ ପଚାରିଲା— "ଶାନ୍ତି ତେବେ ତୁମର ପ୍ରୟୋଜନ ଥିଲା ?" ଫୁଲ୍‌ସି ପାଣିକୁ ଗୋଡ଼ି ପଥର ଅନମନା ଭାବରେ ଫିଙ୍ଗୁ ଫିଙ୍ଗୁ କହିଲା—"ଶାନ୍ତି କାହାର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ ଶୁଣେ ?" "ଚମତ୍କାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର" କହି ସୌମ୍ୟ ଗୁହିଁ ରହିଲା ଫୁଲ୍‌ସି ମୁହଁକୁ । ଫୁଲ୍‌ସି କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଲା ।

ଗୋଟାଏ ଉଦ୍‌ଗତ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସକୁ ଦବେଇ ରଖିବାକୁ ସତେ ଯେପରି ସେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ।

ସୌମ୍ୟ ବୁଲେଇ ନେଲା ପରିସ୍ଥିତିର ମୋଡ଼ । ଧୀର ଗଳାରେ କହିଲା—"ଏହି କେତେଦିନ ହେଲା ତୁମଠାରୁ ଗୋଟାଏ ବିଲକ୍ଷଣ

ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ପାରୁଛ, ଫୁଲରା ।" ସୌମ୍ୟକୁ ନଚାହିଁ ଫୁଲରା ପ୍ରଶ୍ନକଲା—"ବାହାର ନା ମନର ?" ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ଉଭୟର ।" ସୌମ୍ୟଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଫୁଲରା କିଛି ସମୟ ମନେ ମନେ କଣ ଭାବିଲା । ତାପରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗତିଶୀଳ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ । ତାକୁ ବନ୍ଦ କରିବ କିଏ ?" ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ତା ମୁଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁନି । କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ବି ମଣିଷର ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ ପରିବର୍ତ୍ତନର ନିର୍ମମ ଆଘାତରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚେଇବା । ଛନା ଅଶ୍ରୁପୂରେ ନଈ ସୁଅରେ ନିଜକୁ ଭସେଇ ଦେଇ ଅପମୃତ୍ୟୁକୁ ବରଣ କଲେ ସେ ଅପରାଧ ତ ଆଉ ନଈର ହୁଏ ନାହିଁ···। ଜୀବନ-ଧର୍ମ ବଡ଼ ଜଟିଳ । ତାକୁ ଆମେ ଯେତେ ସରଳ କରିପାରିବା ସେତେ ମଙ୍ଗଳ । ତୁମପରି ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅକୁ ଏସବୁ ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ !" ସୌମ୍ୟର ଏ କଥା ଉପରେ ଅଉକଣ କହି ନିଜ ଅନ୍ତରର ଦୁର୍ବଳତା ଲୁଚେଇବ ତାକୁ ଖୋଜି ପାଇଲାନି ଫୁଲରା । ନିମିଷକ ପାଇଁ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଲା । ସୌମ୍ୟ ବୁଝିପାରିଲା ତା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ । ଆଉ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚିଆସି ଆଦର କରି ଉଠେଇ ନେଲା ଫୁଲରାର କୁସୁମ କୋମଳ ଯୋଡ଼ିଏ ହାତ । ପଚାରିଲା—"ତୁମଙ୍କୁ କିଛି ପଚାରି ପାରେକି ?"

"ପଚାର ।" ଛୋଟିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଫୁଲରା ।

"ଜୀବନର ସରଳ ପଥରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ଜୀବନର ଯାହା ସତ୍ୟ ଆଉ ସୁନ୍ଦର ତାହା ମିଳିଥାଏ । ଏ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ମୋରଅଛି । ଅନ୍ୟର ଥାଇ ପାରେ ନ ଥାଇପାରେ । ତେଣୁ ମୁଁ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ବୁଝାସୁଝା କରିନେଲେ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବାର ବାଟ ନଥିବ । କଣ କହୁଛ ?"

"ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି, ସୌମ୍ୟ ।"

"ବୁଝି ନପାରିବାର ଏଥିରେ କିଛି ନାହିଁ, ଫୁଲରା ।"

"ତାହା ଆଜି ମୋ ପାଖରେ ଅବୋଧ । ମୁଁ ଆଜି ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ।"

"ମନର ଅବରୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତାକୁ ମୁକ୍ତିଦିଅ । ଆପେ ସବୁ ସଜାଡ଼ି ହୋଇଯିବ ।"

ସୌମ୍ୟକୁ କି ଉତ୍ତର ଦେବ ଖୋଜି ପାଇଲାନି ଫୁଲରା । କେବଳ ଲୁହଭରା ଆଖିଦୁଇଟି ନେଇ ଚାହିଁ ରହିଲା ସୌମ୍ୟ ମୁହଁକୁ । ବଡ଼ କରୁଣ-ବଡ଼ ସରଳ ସେ ଚାହାଣି । ସେ ଚାହାଣି ଭିତରେ ସତେ ଯେପରି ସେ କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲା ସୌମ୍ୟକୁ—"ତୁମେ ବତାଇ ଦିଅ । ନାରୀ ମନନେଇ ମୁଁ ସେ ରୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତାକୁ ଖୋଲି-ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।" ତା ଚାହାଣିରୁ ଏହି ଇଙ୍ଗିତ ବୁଝି ପାରିଲା ସୌମ୍ୟ । ତେଣୁ ଆଦର କରି କହିଲା—"ତୁମକୁ ମୁଁ ସେହି ସରଳା ଫୁଲରା ରୂପରେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ଫୁଲରା । ତୁମେ ସେଠାକୁ ଫେରିଆସ । ଯେପରି ସରଳ, ନିସଂକୋଚ ଭାବେ ମିଳାମିଶା କରୁଥିଲ ସେହିପରି କର । ସେଥିରେ କୌଣସି ଉଗ୍ରଗନ୍ଧ ନଥିଲା । ଥିଲା କେବଳ—ସରଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ଆଉ ଥିଲା—ଜୀବନକୁ ଜୀବନ-ନେଇ ଭଲ ପାଇବାର ଗୋଟାଏ ମିଠାଗନ୍ଧ··· । ଏହିଠାକୁ ଫେରି ଆସ । ଦେଖିବ—ତୁମ ମୁହଁରେ ସେହି ହସ ଫୁଟି ଉଠିବ । ସେହି ଜ୍ୟୋତି ଜଳି ଉଠିବ ତୁମ ନୟନରେ । ସେହି ନୃତ୍ୟଛନ୍ଦ ନାଚି ଉଠିବ ତୁମ ପଦତଳେ । ଛନ୍ଦି ହେବନାହିଁ । ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତୁମର ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ପଲ୍ଲୀର ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ କୌତୁହଳ । ତୁମର ଏ ଅ-ଲଜ୍ଜ ଭାବ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଆଉ ଭଲ

ଲାଗୁନାହିଁ । ତୁମ ପାଖରୁ ମୋତେ ଦୂରକୁ ଠେଲି ନେଉଛି । ଫେରିଆସ ତୁମେ । ”

“ମୁଁ ଆଉ ସେଠାକୁ ଫେରି ଆସି ପାରୁନାହିଁ, ସୌମ୍ୟ ! ଫେରି ଆସିବାର ବାଟ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ସେଠାକୁ ଫେରି ଯିବାପାଇଁ ମୋତେ ବ୍ୟର୍ଥ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହୁଏ ତେବେ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଚାଲିନେବାକୁ ହେବ ଆତ୍ମ ପ୍ରବଂଚନାର ଜଟିଳ ପଥ ଯାହାର ଦୁଇ ଧାରରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ—ମୋ'ର ଆଶା-ସୌଧର ଭଗ୍ନ ସ୍ତୁପ…!! ଯା'ର ଉପରେ ମୋର ଜୟଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ତୁମେ କ'ଣ ଚାହଁ ?”

ଦୁହେଁ ନୀରବ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ଫୁଲରାକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସୌମ୍ୟ ସେ ଅନାଇ ରହିଛି ଦୂରକୁ, ବହୁ ଦୂରକୁ । ସତେ ଅବା ସେ ଉଡ଼ି ଚାଲିଛି ସେହି ରାଇଜକୁ ଯେଉଁଠି ଅତୀତ ଯୁଗର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସିଂହାସନ ତଳେ ପ୍ରଣୟ ଆଉ ପ୍ରାଣର ନିବିଡ଼ତା ପାଉଥିଲା—“ତା ବଞ୍ଚିବାର ଚରମ ସାର୍ଥକତା !! ”

ଦୁଇଟି ସବୁଜ ପ୍ରାଣରେ ଘନେଇ ଆସିଲା ଦୁଃସହ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ନଦୀ କୂଳର ନିରୋଳା ପରିବେଶ । ଦୁହେଁ ବସିଛନ୍ତି । ବ୍ୟବଧାନ ନିମିତ ମାତ୍ର । ବେଳେ ବେଳେ ଫୁଲରାର ଦୁକୂଳ ପ୍ରାନ୍ତ ଉଡ଼ିଆସି ତା ପରଶରେ ଆମୋଦିତ କରୁଛି ସୌମ୍ୟକୁ । ସୌମ୍ୟ ତାକୁ ଅଡ଼େଇ ଦେଲାବେଳେ ଶିହରି ଉଠୁଛି ଫୁଲରା । ଅଥଚ କାହା ମୁହଁରେ କଥା ନାହିଁ । ସେତିକିବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ମନଲୋଭା ଦୃଶ୍ୟ । ନିର୍ମେଘ ଆକାଶ ବୁକୁରେ ବୁଣି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ କପର୍ଣ୍ଣ ଗୋ ଧୂଳିର ରଙ୍ଗ । କାଦୁଆ ନଦୀ ବୁକୁରେ ନାଚି ଉଠୁଥାଏ ଶେଷ ଦିନର ରଶ୍ମି ରଶ୍ମି ଅବିର । ଏ ପରିସ୍ଥିତି ଆଉ ଏ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁହିଁଙ୍କ ମନରେ ଯେତେବେଳେ ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନର କନ୍ଦଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଥିଲା ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ଦାଂତରୁ ଉଡ଼ିଯିବା ଫଳରେ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା । ଦୁହେଁ ଚାହିଁଲେ ଉପରକୁ । ଦେଖିଲେ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀ ଡେଣାକୁ ଡେଣା ଲଗାଇ ଉଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଥଣ୍ଡରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ କାକଳି । ଦୁହେଁ ଭାବିଲେ—ବୋଧହୁଏ 'ସେ ଦାଂପତ୍ୟ ଜୀବନର ଗୋପନ ଭାଷା...।' ସୌମ୍ୟକୁ ଏହିଠାରେ ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ଫୁଲରକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—"ନୀଡ଼ର ବଡ଼ ଆକର୍ଷଣ । ନୁହେ ?" ଫୁଲର୍ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନଦେଇ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ବସିଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛାଥିଲା କହିବାକୁ— 'ଆକର୍ଷଣ ନଥିଲେ ଜୀବନଟା ଅସ୍ୱାଦିତ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହନ୍ତା...।' କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଖୋଲି ସେ ଏକଥା କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ନୀରବ ରହିଲା । ମାତ୍ର ଏ ନୀରବତା ଆଉ ସହ୍ୟକରି ପାରିଲାନି ସୌମ୍ୟ । ବାଧ ହୋଇ ସେ ଫୁଲରକୁ ପ୍ରଶ୍ନକଲା— "ତୁମର ଆଜି କଣ ହୋଇଛି ଫୁଲର୍ ? ବାରଂବାର ନୀରବ ରହୁଛ ? ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ତୁମର ଏ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ଭାବ ମୋତେ ବଡ଼ ବାଧୁଛି । ମୁଁ ଭାବୁଛି—ତୁମ ସାଥିରେ ମୋର ମିଳାମିଶାଟାକୁ ଆଉ ତୁମେ ଚାହୁଁନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଡ଼େଇ ଚାଲିଛ ।" ସୌମ୍ୟ ଆଉ କଣ କହିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଝିଙ୍କଟିଆ ଡାକରେ ସୌମ୍ୟ ନୀରବ ରହିଲା । ଫୁଲର୍ ଡାକିଲା—"ସୌମ୍ୟ"। ସୌମ୍ୟ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ଫୁଲର୍ ତାକୁ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ଚାହିଁଛି । ଭିତରୁ କେତେ ଅକୁହା କଥା କଣ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସୁଛି କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ଫୁଟୁନାହିଁ । ତେଣୁ ସୌମ୍ୟ ଫୁଲର୍ ମନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ପାଇଁ କହିଲା—"ତୁମଙ୍କୁ ମୁଁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନି ସତ କିନ୍ତୁ ତୁମଠାରୁ ଆଉ ସେ ମଧୁର ଆପ୍ୟାୟନ ପାଇ ପାରୁ ନଥିବାରୁ ପ୍ରାଣରେ ବଡ଼ ଧକ୍କା ଲାଗିଛି । ସେହିଟିକି ଯେ ମୋ ନୀରସ

ଜୀବନର ସମ୍ବଳ ଥିଲା, ଫୁଲ୍‌ରା··· । ସେ ଯେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ···" । "ଏ କଣ କହୁଛ ସୌମ୍ୟ ?" କହି ସୌମ୍ୟକୁ ବାଧା ଦେଲା ଫୁଲରା । ସେତେବେଳକୁ ଅଧିରତାରେ କଣ୍ଠ ତାର ଥର ଉଠିଲାଣି । ସେ ଆଉ ନୀରବ ରହି ପାରିଲାନାହିଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େଇ କହିଲା—"ତୁମେ ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝ-ନାହିଁ ସୌମ୍ୟ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଃସଙ୍ଗତା ମୋ ପାଖେ ଏଣିକି ବଡ଼ ନିର୍ମମ ହୋଇ ଉଠୁଛି···।। ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ···।।"

ସୌମ୍ୟ ପ୍ରାଣରେ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିଲା ଗର୍ବ ଆଉ ଆନନ୍ଦ । ହଠାତ୍ ତା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—'ଓ' ଲଜ୍ଜ୍ୟାରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା ଫୁଲରା ।

ନତ ମୁଖୀ ସନ୍ଧ୍ୟା ସେତେବେଳକୁ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିଲା । ସୌମ୍ୟ ଡାକିଲା ଫୁଲରାକୁ । ଦୁହେଁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ।

ଏହା ଭିତରେ କଟି ଯାଇଛି କେତୋଟି ଦିବସ । ସେଦିନ ଥିଲା ଶୀତର ଅପରାହ୍ନ । ଖୋଲା ଝରକା ଭିତର ଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟର ମିଠା କିରଣ ଲୋଟି ପଡ଼ୁଥିଲା ସୌମ୍ୟର ଶୋଇବା ଘରେ । ବାହାରକୁ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା—ସୌମ୍ୟ ବସିଛି ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ତିଆରି ଖଣ୍ଡିଏ ବେତ କୁରୁଚ ଉପରେ । ହାତରେ ବହି ଖଣ୍ଡିଏ । ବୁଡ଼ି ରହିଛି ପଢ଼ିବାରେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଫୁଲରା । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆହୋଇ ପଚାରିଲା—"ଯାଇ ପାରେକି ?" ସୌମ୍ୟ ବହିରୁ ମୁହଁ ଉଠାଇ ଦେଖିଲା—'ଫୁଲରା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ହସୁଛି ।' ତେଣୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଅଦବକାଇଦାରେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ-ବାକୁ ଯାଇ କହିଲା—"ସ୍ୱାଗତଂ ।" ଫୁଲରା ଘରଭିତରକୁ ଗଲା ।

ସୌମ୍ୟ ପୁଣି ବହି ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁକରୁ ବସିବାପାଇଁ ଫୁଲଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଇଙ୍ଗିତ କଲା । ଫୁଲଶ୍ରୀ ଚୌକି ଖଣ୍ଡିଏ ଟାଣି ନେଇନେଇ ପଚାରିଲା— "ବହି ପଢ଼ିବାରେ ଭାରି ତନ୍ମୟ ଦେଖୁଛୁ । କଣ ନୂଆ ବହି ଖଣ୍ଡିଏ କି ?" ସୌମ୍ୟ ସେହିପରି ବହିରେ ମୁହଁ ରଖି କହିଲା—"ହଁ ନୂଆ ବହି, ଅଉ ମଧ୍ୟ ବିଷୟ ବସ୍ତୁର ନୂତନ ପରିବେଷଣ । ଉଭୟର ସମାବେଶରେ ବହିଟି ଚମତ୍କାର ହୋଇଛି । ବହି ନାମକରଣରେ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ଅଛି—'ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧ' । ଶୁଣିବ ଛନ୍ଦଟିଏ ? ଶୁଣ ।" ଫୁଲଶ୍ରୀର ହଁ ନାହିଁକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ସୌମ୍ୟ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲା— 'ଆଗେ ଆମ ସମାଜ ପାଇଁ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଖର୍ବକରି ଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଆଦର ହୋଇ ଉଠିଛି ବଡ଼ । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ଦେଖା ହେଉନାହିଁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟ ଦେଶର ବା ଦଶର କଲ୍ୟାଣପାଇଁ କେତେ । ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ତାଙ୍କପାଇଁ କେବଳ କିଣା ଯାଉଛି ଫୁଲହାର, ରଚନା କରା ହେଉଛି ଭଡ଼ାଟିଆ ବନ୍ଦନା, ଫେଣାଲ କରେଇ ଦିଆ ହେଉଛି ଚନ୍ଦନର ତଲପ, କୁସୁମିତ କରା ହେଉଛି ତାଙ୍କ ଚଲାପଥ, ସମ୍ମାନ ଦିଆ ହେଉଛି ଜାତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନ ଦେଇ···। କିନ୍ତୁ ତ୍ୟାଗଭିତରେ ଭୋଗ ପାଇବାକୁ—ଅଶ୍ରୁ ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇବାକୁ—ସଂଘର୍ଷ ଭିତରେ ଜାତିୟତାର ମାନଦଣ୍ଡ ଟେକି ରଖିବାକୁ—ଜାତିର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଏମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହନ୍ତି ସେଇଠା ବିଚାରକୁ ଆଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଣନ୍ତି—ତାଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା କ୍ଷମତାର ବିଭିଷୀକା···। ଏଇଥି ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କର ପୂଜା ହୋଇ ଉଠେ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ପୂଜକ ଆଉ ପୂଜିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଜୀବନରେ ସଂଘର୍ଷ ନରହିଲେ ଆତ୍ମାର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରେନାହିଁ । ଇତିହାସର ଜୀର୍ଣ୍ଣପୃଷ୍ଠା

ଲେଉଟାଇଲେ ଦେଖାଯାଏ ଏହି ସଂଘର୍ଷହିଁ ବହୁ ବୀର, ନୃପତି, ସମ୍ରାଟର ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରାଇ ବହୁବାଦ ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇଥିଲା ଏବଂ ସଭ୍ୟତାର ବିପୁଳ ଆବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ଆଣିଥିଲା । ଆଜିର ଏ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁଗ ଯେତେବେଳେ ରହସ୍ୟମୟୀ ଆକାଶର ବୁକୁଚିରି ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛି ସେତେବେଳେ ଆମେ ଯଦି ସଂଘର୍ଷକୁ ଭୟକରି ଜୀବନର ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ ପଥରୁ ପଛେଇ ଯିବା ତେବେ ଚିର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବରଣ କରି ପଡ଼ି ରହିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଜି ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ କାହା ପିଠରେ କାହାକୁ ବଳିଦେବା । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପିଠରେ ଜାତୀୟତାକୁ ନା ଜାତୀୟତା ପିଠରେ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ···।'

ଏହିଠେଇଁ ପଢ଼ା ବନ୍ଦକରି ଦେଇ ବହିଟିକୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ସୌମ୍ୟ ରଖିଦେଲା ଆଉ ଫୁଲରାକୁ ଚୁହିଁ କହିଲା—"ଛାଡ଼ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଜୀବନ ସଂଘର୍ଷ କଥାପଡ଼ୁ । ବହୁଦିନ ହେଲା ମୋ ଛୋଟିଆ ଜୀବନ କାହାଣୀଟି ତୁମକୁ କହିବାର ସୁଯୋଗ ତୁମେ ଦେଇନଥିଲ । ଆଜି ପାଇଛି । ତାକୁ ଆଉ ଛାଡ଼ିନପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ ଛୋଟ ଜୀବନର ଭୂମିକା ଭିତରେ ତୁମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ ନାହିଁ ନାଟକୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ସାସପେନ୍‌ସ, କ୍ଲାଇମାକ୍‌ସ କିମ୍ବା ରୋମାନ୍‌ସ । ପାଇବ କିନ୍ତୁ ହସ କାନ୍ଦର ବାଣୀ ।" ଏତିକି କହି ସୌମ୍ୟ ଟିକିଏ ହସିଲା । ଫୁଲରା ସ୍ମିତହସ ଟିକିଏ ହସି ଇଷତ୍ ମୁଖନତ କଲା । ସୌମ୍ୟ କହି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା—"ଦେଖ । ଆଜି ଯାଏଁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଗୋଟାଏ ମୋହନ ସ୍ୱପ୍ନର ନିଶାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବୁଡ଼ିରହି ନକଲି ପ୍ରେମ ଅଭିନୟ କଲେ ହେବ ନାହିଁ । ସେଇଟା ଆଧୁନିକ ପ୍ଲାସ୍ଟିକ ସଭ୍ୟତାର ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବଡ଼ ବିଭ୍ରାନ୍ତି-ବିକାର । ସେଇଠେଇଁ ମୋହ ବାନ୍ଧିପାରେ ମାନବ ଜୀବନ ନୁହେ । ମୁଁ ସେଇଟାକୁ

ଗୃହେ ନାହିଁ । ଅଶାଙ୍କରେ ତୁମେ ବି ନୁହ । ବିଭ୍ରାନ୍ତିର କୁହୁଡ଼ି କଟେଇ ଆମଙ୍କୁ ଅଲ୍ପଅ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ଆମେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲଭାବରେ ଦେଖି ପାରିବା । ଅଜି ଆମ ଚଲାପଥରେ ଝଞ୍ଜା ପଡ଼ିବାର ଭୟ ନଥିବ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବତାକୁ ଭୟଙ୍କର ପ୍ରଣୟର ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଗଲେ ହୁଏତ ପାଇ ପାରିବା ସାମୟିକ ଦେହଭୋଗ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଣୟ ନୁହେ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣ ନୁହେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଗୃହେ ଖୋଲା ମନ । ମୁଁ ଯେତେଦୂର ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ ତୁମେ ମୋ ପାଖରେ ଅଛପା ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତୁମ ପାଖରେ ଅଜଯାଏଁ ଗୋଟାଏ ଝାପ୍ସା ଆବରଣ ତଳେ ରହି ଆସିଛି । ତୁମ ପାଖେ ମୋତେ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ...।" ଏହିଠାରେ ଫୁଲରା ବାଧାଦେଇ କହିଲା—"ତୁମେ ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଛ ଆଜି ମୁଁ କଣ ତୁମଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିନାହିଁ ?" ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ଏ ସବୁ କେବଳ ମୁହଁ କଥା ନୁହେ, ଫୁଲରା । ଜୀବନର ସମାଧାନ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଖୋଲା ମନର ଶିସ୍ପତ୍ତି ଦରକାର । ଏକଥା ତୁମେ କୁହନାହିଁ ।" ଏକଥା ଶୁଣି ଫୁଲରା କହିଲା—"ତେବେ ତୁମେ ମୋତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଛ ?"

"କଦାପି ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ତୁମ ପାଖେ ମତେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେବ ।"

"ବାକୀ ସେପରି କିଛି ଥିଲାପରି କଣ ମନେ କରୁଛ ?"

"ବହୁତ ଅଛି । 'ମୁଁ କିଏ' ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ଜାଣିନାହଁ । ଏତିକି କେବଳ ଜାଣିଛ—ମୁଁ ତୁମ ଆଶ୍ରୟ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଆଉ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭଲ ପାଇବାଟା ମୋ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଦାୟ କରିବା ପାଇଁ ତୁମପାଖେ ଅଭିନୟ କରଥାଏ କିମ୍ବା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ତାହା ତୁମେ ଜାଣି ନାହିଁ । ନାରୀମନର ଗୋପନ ଖବର ଟିକିଏ ପାଇଲେ

ପୁରୁଷ ମନ ନାଚ ଉଠିଥାଏ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ତାକୁ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଦାୟରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ । ତେଣୁ ମୁଁ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ମୋ ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ ତୁମେ ନ ଜାଣିଲା ଯାଏ ମୁଁ କିଏ ତୁମେ ଜାଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିର୍ଭୁଲ କମ୍ବା ନିର୍ଲୋଭ ପୁରୁଷ ନୁହେଁ । ପୁରୁଷକୁ ଏପରି ସରଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଏ ଯୁଗର ନାରୀ-ମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଶୋଭାପାଏ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଭଲ ଚିଜଟା ତା ବାହାରେ ନଥାଏ । ବାହାରଟା ଦେଖି ଭଲ ପାଇବାଟା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ ତୁମେ ମୋତେ ପ୍ରଥମରୁ ଭଲପାଇ ଆସିଛ ବୋଲି ମୋ ଭିତରେ କଣ ଅଛି ସେଇଟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୋ ଜୀବନଦାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନୁରୋଧ କରେ ମୋ ଜୀବନର କ୍ଷୁଦ୍ର କାହାଣୀଟି କହିବାକୁ ମୋତେ ଅବସର ଦେବ ।"

ଏତକ କହି ଫୁଲଶ୍ରୀକୁ ସୌମ୍ୟ ଚାହିଁଲା । ଏକଥା ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ ଉଠାଇବାକୁ ଫୁଲଶ୍ରୀର ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଶିତଳ ହସ ଟିକିଏ ହସି ବସି ରହିଲା ।

ସୌମ୍ୟ ଟେବୁଲ କନା ତଳୁ ଏକାଠେଇଁ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇଥିବା କେତେଖଣ୍ଡି କାଗଜ ଅଣି ତାକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରୁ କରୁ କହିଲା—"ଏହି କାଗଜ ଦେଖି ତୁମ ମନରେ ଯେଉଁଠାରୁ ଅବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଥିଲା ସେହିଠାରୁ କଥାଟା କହିଲେ ତାର ଭିତରେ ସବୁ ଆସିଯିବ । ମୁଁ କିଏ ଜାଣି ପାରିବ ଆଉ ସେ ହିଁ ଅଟି କିଏ ବୁଝିପାରିବ ।"

ଏ'କଥା ଶୁଣି ଫୁଲଶ୍ରୀ ଲାଜରେ ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ବସିଲା । ସେ ଭାବି ପାରି ନଥିଲା—"ତା ଦୁର୍ବଳ ମନର ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘଟଣା ଉପରେ ସୌମ୍ୟ ଦିନେ ତା ଜୀବନ କଥାର ଭୂମିକା ରଚନା କରି ବସିବ ବୋଲି ।" ସୌମ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲା ଫୁଲଶ୍ରୀର ସଲଜତାର

କାରଣ । ଟିକିଏ ମୁରୁକି ହସି କହିଲି—"ଶୁଣ । ଏ ଜୀବନରେ ସେ ଦିନ କଣ ଗୋଟିଏ ଅଳସ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଥିଲା ଜାଣେନାହିଁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା କେବଳ ବସି ରହିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେହି ବସି ରହିବାଟା ମଲାଦିନର ସ୍ମୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ଆଣି ଆଖି ଆଗରେ ଧରିବସିଲା । ଫେରିଗଲି ସେହି ପୁରୁଣା ଦିନକୁ—କଲେଜ ପଢ଼ା, ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ନେଇ ବନ୍ଧୁ ମହଲରେ ଚର୍ଚ୍ଚା, ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ବିଷୟରେ ତର୍କଣା ମୂଳକ ଭାଷଣ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସଭାସମିତି । ଏହିପରି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହିଁକି କେଜାଣି କାଗଜ ପେନ୍‌ସିଲ୍ ନେଇ ଗାରେଇ ବସିଲି—'ପରେଶାକୁ ନେଇ ମୋ ଜୀବନରେ ଘଟିଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଭିନୟ ।' ମନେ ହେଉଥାଏ ସତେ ଯେପରି ପରେଶା ମୋର ଅତି ନିକଟରେ ରହି ସେଦିନ ପରି ସେ ସଂଳାପ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଛଳରେ କହି ଅଭିନୟ କରି ଚାଲିଛି । ଭଙ୍ଗିମାମୟୀ ଥିଲା ପରେଶା । ସେ ଚାହିଁଥିଲା ସଂଳାପ ଅର୍ଥକୁ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନରେ ରୂପାୟିତ କରିବାକୁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଚାହିଁ ଥିଲି ତାର ନିଛକ ଅଭିନୟ ମାତ୍ର । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଅଭିନୟ ଭିତରେ ତାଙ୍କ ଭୂମିକା ଯେଉଁଠିକି ମୋଠାରେ ଦାବି କରୁଥିଲା ସେତିକି ଦେବାଛଡ଼ା କୌଣସି ବଂଧନରେ ବାନ୍ଧି ହେବାକୁ ମୁଁ ଚାହିଁ ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରେଶା ଚାହିଁ ଥିଲା ବିପରୀତ । ଦିନେ ସେ ମୁହଁ ଫିଟେଇ କହିଥିଲା—'ତୁମେ ଯଦି ମୋ ହୃଦୟ ମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ପାରିଛ ତେବେ ପ୍ରବେଶ ନ କରିବ କାହିଁକି ? ଏହିଟାକୁ କେବଳ ମଂଚଅଭିନୟ ନଭାବି ଯଦି ଜୀବନ ଅଭିନୟର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆଣି ପାରନ୍ତ ତେବେ ଜୀବନକୁ ମୁଁ ବଡ଼ ସାର୍ଥକ ମନେ କରନ୍ତି ।' ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେ ଭିତରେ ଧରା ଦେଇ ନଥିଲି ବୋଲି ଯେ

ମୁଁ ପରେଶାକୁ ପୁରା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିଥିଲି ତା ନୁହେଁ । ଅଭିନୟ ସରିଥିଲା ସତ କିନ୍ତୁ ମୋ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ତାର ଅଭିନୟ ଚାଲିଥିଲା ବହୁଦିନ ଧରି । ମନ ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ଯେ ମୋର ମନେ ହେଲା ଦିନେ ନା ଦିନେ ମୋତେ ତା ପାଖେ ସର୍ତ୍ତହୀନ ଭାବରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ ଓ ବହୁ ପ୍ରଲୋଭନ ସତ୍ତ୍ୱେ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚେଇ ନେଇଥିଲି । ଏହି ବଞ୍ଚେଇ ନେବାର କୃତିତ୍ୱ ଯେ କେବଳ ମୋ ଆତ୍ମବଳର ତା ନୁହେଁ । ସେଥିରେ ବିଶେଷ ଭାଗ ଥିଲା ଏ ମାଟିର ଗୋଟିଏ କରୁଣ ଡାକରା । ସେହି ମୋତେ ଛଡ଼େଇ ନେଇପାରିଥିଲା ପାର୍ଥିବ ପ୍ରେମରୁ ବୃହତର ପ୍ରେମର ସୀମାନ୍ତକୁ । ମୁଁ ସେଇଠି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ରଙ୍ଗମଂଚ ଅଭିନୟର ରୂପାୟନକୁ...।

ତୁମେ ଭାବୁଥିବ—'ଯେଉଁ ଝିଅ ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତି ରଚନା କରିଦେଇ ପାରିଥିଲା ଆଉ ଯାହାକୁ ନେଇ ପ୍ରଣୟ ଓ ପ୍ରାଣର ଏପରି ଏକ ଇଙ୍ଗିତ କାକୁତି କୋମଳ ଭାଷାର କଥୋପ-କଥନ ଭିତରେ ଅଭିନୟ କରିଥିଲି ଏବଂ ଶେଷରେ ସିଏ ମୋ ପାଖରେ ପ୍ରେମର ଯାଚନା କରିଥିଲା ମୁଁ ତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ପାରିନି କେବଳ ପ୍ରତାରଣା କରୁଛି...।' ଏଇଟା ଭାବିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରେ ଏ ପ୍ରେମ ଯାଚନା ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟ ମାତ୍ର । ଅନ୍ତସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ରଙ୍ଗମଂଚ ଉପରେ ଏହାର ଅଭିନୟ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନପାଇଁ ନୁହେଁ । କାରଣ ପରିସ୍ଥିତି ଆଉ ପରିବେଶକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଏ ଧରଣର ପ୍ରେମ ଯାଚନା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥାଏ ବିକାର ଓ କୁ-ରୁଚିର ଅନ୍ତରାଳରୁ । ଛଳ ପ୍ରଣୟ ଭିତରେ ଦେହ

ଭୋଗ କରିବାର ଏ ଗୋଟାଏ ନିକୃଷ୍ଟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ! ଆଜି କାଲିର ଉଡ଼ୀୟମାନ ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ଏଇଟାକୁ ସମାଦର କରି ଛାତ୍ରପଣର ସଂସ୍କାର ଏହା ଉପରେ ଆଣି ଥୋଇଲାଣି । ଅବସ୍ଥା ଏପରି ରହିଲେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଚରମ ବ୍ୟଭିଚାର ଆମ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଉଠିବ !! ଏଇଟାକୁ ଆମେ ନ ରୋକିଲେ ସମୟ ଆମପାଇଁ ତାକୁ ରୋକି ଦେବନାହିଁ !

ଛାତ୍ର । ସେଦିନ ପରେଶା କଥା ଶୁଣ । ସେ ଥିଲା ଏକ ଧନୀ ପରିବାରର ଦୁଲାଳୀ । ଅଯୁତ ତାର ନିତ୍ୟ ପଦ ଚୁମ୍ବନ କରୁଥିଲା । ତା ଆଖିରେ, ପଦ ଛନ୍ଦରେ, କଥାର ଶୈଳୀରେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ଏକ ଗୋପନ ବୁଭୁକ୍ଷାର ଅଭିନବ ଲାସ୍ୟ···!! ସେ ଯେ ମୋ ପାଖରେ କେବଳ ଏ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲା ତା ନୁହେଁ । କଲେଜର ବହୁ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ସେ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରି ପାରିଥିଲା ସେ ମୋତେ ଚାହିଁଥିଲା କେବଳ କ୍ଷଣିକ ଛଳ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ମୋ ମାନବତାକୁ ପଦାନ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ପାରିନଥିଲା । ସେଦିନଠାରେ ତା ଗର୍ବ ହୋଇ-ଥିଲା ଆହତ । ତେଣୁ ସେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟରେ ମୋ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲା —'ଅପାତ୍ରରେ ହୃଦୟ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ମୋ ନାରୀତ୍ୱର ଅବମାନନା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ତୁମ ସାମର୍ଥ୍ୟିକ ସ୍ପର୍ଶରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚେଇ ପାରିଛି ଏଇଟା ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ !' ଏହିଥିରୁ ବୁଝି ପାରିବ ସେ କଣ ଅଜି ଚାହିଁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତୁମଙ୍କୁ ଏଠେଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଥିବ ତା ସଙ୍ଗେ ମୋର କିପରି ଘନିଷ୍ଠତା ଆସିଲା । ପରେଶା ଆମର କଲେଜରେ ସହଶିକ୍ଷା ପାଉଥିଲା ଆମର ସାଥିରେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କେତେକ ଛାତ୍ରୀ ଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଥିଲା ବଡ଼ ଦେଖେଣ୍ଟୀ ଅତି ଅଧୁନିକା ବୋଲି ତା ମନରେ ଥାଏ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ଗର୍ବ । ସେ

ଯଦିବା ରୂପସୀ ନୁହେଁ ତଥାପି ତା ଅଙ୍ଗ ସୌଷ୍ଠବରେ ଥିଲା ଗୋଟାଏ ମାଦକତା ଯାହାର ବଳରେ ଅମେରିକାର ସ୍ପଞ୍ଜି ପରି ସେ ଆକର୍ଷଣ କରି ପାରୁଥିଲା ସମସ୍ତ ସହାଧ୍ୟାୟୀ ଓ ତରୁଣଙ୍କୁ···। ଅହଂକାର ଥିଲା ତା'ର ଏଟିକେଟ । ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗୀ ଆଖିର ଢେଲନ, ସବୁ ଓଠ ପାଖୁଡ଼ାରେ ଲଗେଇ ରଖିଥିବା ହସର ଦପ୍ତି ଆଉ ଅଧକୁହା ଅଧଛୋକା କଥା ଏସବୁ ଥିଲା ତା'ର ଗୋଟାଏ ଷ୍ଟାଇଲ । ଏହି ସବୁଥିରେ ସେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହାଧ୍ୟାୟିନୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନିଜର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ୟ ବଜାୟ ରଖି ପାରୁଥିଲା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ନଜରରେ ଆସି ପାରୁଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ଥିଲି । ତା ଆକର୍ଷଣ ପରିଧିର ବାହାରେ ମୋର ଚଲାବୁଲା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋର ଏ ଏକତ୍ୱକୁ ସହ୍ୟକରି ପାରୁନଥିଲା । କାରଣ ଅଜେୟକୁ ଜୟକରିବାର ବଳବତୀ ଇଚ୍ଛା ବୀର ମାନଙ୍କର ଥିଲାପରି ତା'ର ଗୋଟାଏ ଜିଗର ଥିଲା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୋତେ ତା ପରିଧି ଭିତରକୁ ଟାଣିନେବା । କିନ୍ତୁ ସେ ସୁବିଧା ସେ ପାଇପାରୁ ନଥିଲା ।

ସେ ବର୍ଷ, ମାନେ ଏହି ଦୁଇବର୍ଷ ତଳର କଥା, କଲେଜର ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଗୋଟିଏ ନାଟିକା ଅଭିନୀତ ହେବାର ସ୍ଥିର କରାଗଲା । ନାଟିକା ରଚନା କରିଥିଲେ ଜଣେ ସହାଧ୍ୟାୟୀ । ସେ ନାଟିକାର ନାୟକ ନାୟିକା ଭୂମିକାର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ମୋତେ ଆଉ ପରେଶାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେ ନାଟିକାର ଭାଷ୍ୟ ଏବଂ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଦେଖି ସେଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ମନାକଲି ଓ ମୋ ଅସମ୍ମତିର କାରଣ ଦେଖାଇ ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲି—'କଲେଜ ହେଲା ଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିକ ପୀଠ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ

ମହତ୍ତ୍ୱର ବାଣୀନେଇ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆମକୁ ଶୁଣାଇବାକୁ ହେବ । ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ନେଇ ଜାତିକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଜାତି-ପ୍ରୀତି ଓ କର୍ମ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଜାତିକୁ ଉଠାଇବାକୁ ହେବ । ଦେଶରେ ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପରିସର ବିରାଟ । ଆମେ ସବୁ ଭବିଷ୍ୟ--ଜାତି-ନିର୍ମାତା ବୋଲି ଦେଶ ଆମକୁ ଚାହିଁ ବସିଛି । ଆମକୁ ସବୁ ଦିଗରେ ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଜାତିକୁ ଆଗଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟକୁ ଗଢ଼ିବା ଆଗରୁ ଆମେ ନିଜେ ଗଢ଼ି ହେବା ଦରକାର । ଆମେ ଦୂର ଦୃଷ୍ଟିହୀନ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଆଜି ଯଦି ଯୁବକ ସୁଲଭ ଫୁଲଶିଆଭାବ ନେଇ କିଛି ଗୋଟାଏ କରି ବସିବା ତେବେ ସେଇଟାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ସମାଜ ଉପରେ । ଆମର ଅନୁଗାମୀ ପୁଅ ଝିଅ ଗୁଡ଼ିକ ଆଗପଛ ନ ବିଚାରି ଆମକୁ ଅନୁକରଣ କରିବେ । ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଏଇଟା ହେବ ପରିପନ୍ଥୀ । ଭଲ ବିଷୟ କିଛି ପରିବେଷଣ କରାଯାଉ । ଏ ନଗ୍ନଚିତ୍ର କାହିଁକି ? ଏଥିରେ ଆମେ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସଂସ୍କାରକୁ କଳୁଷିତ କରୁଥାଇଁ । ଏ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଏ ଅଭିନୟ ଦେଖିବାକୁ ଯେଉଁ ବୋହୁଝିଅ, ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆସିବେ ସେମାନେ ଆମ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ଖରାପ ଧାରଣା କରିପିବେ । ନିମନ୍ତ୍ରିତଙ୍କୁ ଅମୋଦ ପରିବେଷଣ କରିବା ବୋଲି ଯେପରି ଚରମ ନିର୍ଲଜତା କରି ନ ବସେଁ ।" କେହି କିନ୍ତୁ ମୋର ଏକଥା ଧେନା କଲେ-ନାହିଁ । ବରଂ ମୋ କଥା ଉପରେ ବିକଳ୍ପ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ କେତେ-ଜଣ କହିଗଲେ । ଏପରିକି ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ତରୁଣୀ ସଦସ୍ୟା କହିବାକୁ ଭୁଲିଲେ ନାହିଁ— '...ଅମୁକ କଲେ-ଜର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ କପରି ଲବଣ୍ୟବତୀଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନରଚନା ଦେଖାଇ-ବାକୁ ଯାଇ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁ ମୁହଁରେ କୁହାଇଥିଲେ—

···ମୁଗ୍ଧ ମୁହିଁ, ତବ ସ୍ଫୁରିତ କମ୍ପୋକେ
ଅନ୍ତୁହସ, ଉଛୁଳା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେ···
ତେଣୁ ଗୃହେ ମୁଁହ୍ନ—
ଦେଇ ବିସର୍ଜନ ସ୍ୱଜେଶ୍ୱର ଭୋଗେ—
ରଚିବାକୁ—
ତୁମର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପୀଠେ—
ପ୍ରଣୟୀର ଶାଶ୍ୱତ-କୋଣାର୍କ···॥

ଏହାଠାରୁ ବଳି ଏ ନାଟିକାରେ ଏପରି କଣ ନଗ୍ନତା ଅଛି ଯେ ଆପଣ ଆପତ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ? କେତେକ ଦରବାରିଆଙ୍କ ମୁଢ଼ କଥା ଅବଲେଡ଼ନ ପରି ଆପଣଙ୍କର ଏସବୁ ଗୋଟାଏ ନିରର୍ଥକ ଯୁକ୍ତି । ଏ ଅଭିନୟଟି କରା ହେଉଛି ଆମୋଦ ପାଇଁ । ଏଥିରେ କିଏ କାହାର ନୈତିକ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଉପରେ ହାମର ପିଟୁନାହିଁ···। ଧୂପର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଗନ୍ଧକୁ ଘଷିଧୂଆଁ ଦେଇ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଆପଣ ଆଉ ଯା'ନ୍ତୁ-ନାହିଁ···॥' ଏତିକି କହି ସେ ସେଠାରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ଆଉ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲେ ଅନ୍ୟମାନେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମୁଢ଼ପରି ବସି ରହିଲି । ଭାବିଲି— 'ଏଇସବୁ ନେଇ କଣ ଆମ ଜାତି ନାସି ପ୍ରଗତିର ପଥ ରଚିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି···?' କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ ଶେଷରେ ସେମାନେ ଜୟୀ ହେଲେ । କାରଣ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ମହାଶୟଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ମୁଁ ଏଡ଼ି ପାରିଲି ନାହିଁ । ସୌମ୍ୟ ଭୂମିକା ମୋତେ ନେବାକୁ ହେଲା । ପରେଶ ନେଲା ପରେଶ ଭୂମିକା । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଜାଣିଲି ପରେଶ ଇଙ୍ଗିତରେ ନାଟିକା ରଚନା ଓ ଭୂମିକା ନିର୍ବାଚନ । ଆଗରୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ ମହାଶୟଙ୍କୁ ମୋ ଅସମ୍ମତିର କାରଣ ବୁଝାଇ କହି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ତା ପରଦିନଠାରୁଁ କଲେଜର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ମହଲରେ ଚାଲିଲା ଗୋଟାଏ ମୃଦୁ ଗୁଂଜନ—ମୃଦୁକ ହସ, ରୋମାଣ୍ଟିକ ଆଲୋଚନା ନଯୃନାନ୍ତ ଚାହାଣି । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ମୁଁ ମର୍ମାହତ ହୋଇଥିଲି ମାତ୍ର ପରେଶା ପାଇଥିଲା ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ।

ସେଦିନ ସାଜଘରେ ସାଜକ ପାଖରେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ବସିଛି । ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ସାଜକ ମୋତେ ସଜେଇ ଚାଲିଛି ତାର ତୁଳି ଆଉ ରଙ୍ଗନେଇ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଭାବିଚାଲି ଥାଏ—'ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଅଭିନୟର ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ତାକୁ ମୁଁ ରଙ୍ଗମଂଚରେ ଫୁଟାଇବି ? ଏତ ଆଉ ସହ ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ନେଇ ଶିଖିବା କଥାନୁହେ । ବହୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ଶିକ୍ଷିତାଙ୍କ ଆଗରେ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । ସେଠି ତରୁଣୀ ଥିବେ, ଗୃହିଣୀ ଥିବେ, ତାଙ୍କ ଆଗରେ କିପରି ପରେଶାର ପୁଷ୍ପିତ ତନୁ ଖଣ୍ଡିକ ବାହୁ ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ରଖି ତା ରଂଜିତ ଓଠ ପାଖୁଡ଼ା ପାଖେ ସନତ ମୁଖ ରଖି କହିବି—

—'ବୁକୁ ଆସ୍ତରଣ ଖୋଲି—
କର ଚନ୍ଦ୍ରାତପ
ଲିଭି ଯାଉ ଆକାଶ ପ୍ରଦୀପ
ଦୁହେଁ ବସି ତରଳ ଅନ୍ଧାରେ ତାର
ରଚିନେବା…'

ଛି । ମୁଁ ଏତେ ନିର୍ଲଜ୍ଜତା କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେଥିରେ ପୁଣି ସହ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳା-ଯୌବନା-ପରେଶା । ଅଭିନୟରେ ସେ ଯଦି ଛନ୍ଦ ଭୁଲିଯାଇ କିଛି ଗୋଟେ କରିବସେ ତେବେ…?'

ଭାବନା ତେଣିକି ଆଉ ଆଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସୁସଜ୍ଜିତା ପରେଶା ଆସି ପାଖରେ ଠିଆହେଲା । ଅଧରେ ଥିଲା ତାର ସ୍ମିତ

ହାସ୍ୟର ମାଦକତା—ଅଣ୍ଟରେ ଥିଲା ସ୍ୱଗତରେ ସ୍ୱୀକୃତ···। ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି କର ମର୍ଦ୍ଦନ ପାଇଁ । କି ଉଷ୍ଣ ପରଶ ଥିଲା କେଜାଣି ଭୁଲିଗଲି ସବୁ । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ଜୀବନରେ ମୁଁ ସେଠି ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।

ସଙ୍କେତ ଧ୍ୱନି ହେଲା ।

ପ୍ରେକ୍ଷା ଗୃହର ଆଲୋକ ଲିଭିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଜଳି ଉଠିଲା ସ୍ନିଗ୍ଧ ଆଲୋକ । ସତେ ଅବା ଝରି ପଡ଼ୁଛି ଶୁଦ୍ଧ ଆଲୁଅ । ପ୍ରବେଶକଲା ପରେଶା ଉଜ୍‌ବଳକାନ୍ତିମାନ ଅବୟବର ଏକ ଶୁଭ୍ର ପ୍ରଜାପତି ପରି ।। ଦୃଶ୍ୟପଟ୍ଟ ଖୋଲିବା ପୂର୍ବରୁ ପରେଶାର କୁସୁମିତ ଅଙ୍ଗୁଳି ଗୁଡ଼ି ଖେଳିଗଲା ପିଅନୋର ସୁପ୍ତ ବୁକୁ ଉପରେ । ସେଠୁଁ ଉଠିଲା ସଂଗୀତର ସୁର ଲହରୀ । ଦୃଶ୍ୟ ଖୋଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁର ଧରି ଗାଇଲା ପରେଶା—

ପ୍ରଣୟ-କାନନୁ ମୋର କୁସୁମ ନେଇ
ଅର୍ଘ୍ୟ ସାଜୁଛି ପ୍ରିଅ ତୁମରି ପାଇଁ
ମୋର କୁଟୀର ଦ୍ୱାରେ
ଆସିବ ଧୀରେ
ସନ୍ଧ୍ୟା ଯେବେ ଆସିବ ନଇଁ ।
ଥିଲେ ମଗନେ
ତୁମରି ଧ୍ୟାନେ
ଅଳସ ତନୁ ମୋ ଛୁଇଁ
ଦେବ ଜଗାଇ
ଶୁଭ ମିଳନ ପାଇଁ···।।

ଗୀତଟିର ଶେଷ ରେଖା ମିଳେଇ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆସିଲା ମୋ ପାଳି । ଦୁଆରେ କଲି କରାଘାତ । ତୁମେ ଦେଖିଥିବା ସଂଳାପର ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ବନ୍ଦମସ୍ତୁ ପରେ ଦୁଆର ଖୋଲିଲା ପରେଶା । ମଞ୍ଚ ଉପ-

ଭଲ୍କୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି 'ପିଆନୋ ଉପରେ ମୋ ଫୋଟୋଗ୍ରାଫଟେ ଥୁଆ । ତା ଉପରେ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ଏକ ପୁଷ୍ପହାର ।' ଦର୍ଶକର ଏକୀଭୂତ ସହସ୍ର ଆଖି ଆଗରେ ପରେଶାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଉଠେଇ ନେଇ ମୋତେ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେଲା ନାଟିକାର ସଂଳାପ। ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଗତିଛନ୍ଦ ଓ ସଂଳାପର ଶୈଳୀକ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ଦର୍ଶକ । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଅଭିନୟ ଥିଲା— ନିର୍ଜନ ପ୍ରାନ୍ତର କୋଳରେ ଏକ ତରୁଣ ଦଂପତିର ମୁକ୍ତ କ୍ରୀଡ଼ାପର୍ବ ।। ହାସ୍ୟ, ଅଶ୍ରୁ, ମାନ ଅଭିମାନ ଭିତରେ ଦୃଶ୍ୟପରେ ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୟ କରି ଯାଇଥିଲୁ ଏକ ପ୍ରଣୟୀ ଯୁଗଳର ଜୀବନ ଅଭିନୟ···।!

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ସୁସଭ୍ୟ ଦର୍ଶକଙ୍କର ଅଭିରୁଚି ଦେଖି । ମଝିରେ ମଝିରେ ପ୍ରଶଂସା ସୂଚକ ଆନନ୍ଦ ଧ୍ୱନି କରତାଳି ଶୁଭୁଥାଏ । ଅଭିନୟ ଶେଷରେ ହାତ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଦର୍ଶକଙ୍କର ଅଭିନନ୍ଦନ ଜ୍ଞାପନେ କର ମର୍ଦ୍ଦନରେ । ତଦ୍ରୂପ ପରେଶା କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ନାରୀ ମହଲର ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜ୍ଞାପନ କରମର୍ଦ୍ଦନ, ଆଲିଙ୍ଗନ, ଗାଲଟିପାରେ । ଏପରିକି ଏକ ଆଧୁନିକା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ନାୟିକା ଭଙ୍ଗିମାରେ ପରେଶାର ହାତଧରି ଆଣି ମୋ ପାଖେ ଠିଆକଲେ ଏବଂ କୋହଲ ହସ ଟିକିଏ ଓଠ ପାଖୁଡ଼ାରେ ଲଗାଇ କହିଲେ— 'ବାସ୍ତବିକ ଆପଣ ଦୁହେଁ ଆଜି ଯାହା ଦେଖାଇଲେ ତାହା ନାଟ୍ୟକଳାର ଚରମ ବିକାଶ । ପ୍ରଥମରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କେବେହେଁ ଭାବି ପାରିନୁ ତା ଏକ ଅଭିନୟ ବୋଲି··।।' ଏତିକି କହି ସେ ମୁଁହରେ ରୁମାଲ ଦେଇ ହସିଲେ । ତାଙ୍କର ଏ ନିର୍ଲ୍ଲଜତାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ନିର୍ଲ୍ଲଜତା ମିଶାଇ କହିଲି— 'ଅଭିନୟଠାରୁ ଆଜି ଅଧିକ କିଛି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣ ପଚାରି ପାରନ୍ତି ମିସ୍ ପରେଶାଙ୍କୁ···।' ଦୁହେଁ ହସି ହସି ସେଠାରୁ

ଗୁଲଗଲେ । ଦର୍ଶକଙ୍କ ଓ ଆମ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାର କର୍ମକର୍ତ୍ତା-ମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା ମୋ ମନରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଉଲ୍ଲାସର ରେଖାପାତ କଲାନାହିଁ । ହତାଶିଆ ମନଟା ନେଇ ଗୁଲିଲି ସାଜଘର ଭିତରକୁ ମୁହଁରୁ ରଙ୍ଗ ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ । କାରଣ ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ସାଜକର କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କର ନଥାଏ । ପାଣି ତେଲ ଓ ସାବୁନ ନଥିଲେ ରଙ୍ଗମଂଚର ସେ ସାକ୍ଷ୍ୟଟିକ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ ।

ସେହି ଦିନର ଅବଶେଷ ରାତିଟିକ । ବଡ଼ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତତାର ସହ କଟାଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଦଳେ ଦଳେ ଆସି ମୋ ଶୋଇବା ଘର ଦୁଆରେ କରାଘାତ କରୁଥାନ୍ତି ନିର୍ଲ୍ଲଜ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଦୁଆର ଖୋଲୁନଥାଏ । ବେଶୀ ପୀଡ଼ାପିଡ଼ି କରିବାରୁ ଦୁଆର ଖୋଲିଲି । ସେମାନେ ଆସି ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ବସିଲେ । ମୋତେ ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । କହିଲି—'ମୁଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ପାଇବାର ମହାତ୍ମ୍ୟଟିକ ରଙ୍ଗମଂଚରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ମୁହଁରୁ ରଙ୍ଗ ପୋଛିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ନିର୍ଲ୍ଲଜତା ଟିକ ମଧ୍ୟ ପୋଛିଦେଇ ଆସିଛି । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରଙ୍ଗମଂଚର ପ୍ରେମିକ—ଅଭିନେତା—ସୌମ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋତେ ଆଉ ଲଜ୍ୟା ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଭଦ୍ର ଘରର ଯୁବତୀ ଝିଅ, ବୋହୂଙ୍କୁ ନେଇ ରଙ୍ଗମଂଚରେ ପ୍ରେମିକ ଅଭିନେତ୍ରୀ ସଜାଇ-ବାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସାଥିରେ ପ୍ରେମିକା ଅଭିନେତା ସାଜିବାରେ ଯେଉଁମାନେ ସଭ୍ୟତାର କିମ୍ବା କୃଷ୍ଟିର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ମୁଁ ସେ ଶ୍ରେଣୀର ନୁହେ । ମୁଁ ଏସବୁକୁ ନରକ ତୁଲ୍ୟ ଘୃଣାକରେ । ମୋ ଶିକ୍ଷାର ସଂସ୍କାରକୁ ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି ଏହିଠାରେ ହତ୍ୟା କରିଛି । ମୋର ଜଣେ ପିତୃତୁଲ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼ିନପାରି ଇଚ୍ଛାବିରୁଦ୍ଧରେ ନକଲି ପ୍ରେମିକ ସାଜିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ସାଜ ଖୋଲି ଦେଇଛି ।

କୌଣସି ଅଭିନନ୍ଦନ ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ ନୁହେ । ବରଂ ତିରସ୍କାର କରି ପାରନ୍ତି···।’

ମୋ ଠାରୁ ଏତିକି ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ କେତେ କଟୂକ୍ତି କରି ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ପଡ଼ିରହିଲି ଉନିଦ୍ର ହୋଇ । ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଆଖିଦୁଇଟି କପାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି—‘ମୋ’ର ଯେଉଁ ଗୋଟାଏ ଧାରଣାଥିଲା ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜରେ ନକଲି ସଭ୍ୟତା ତା ନଗ୍ନ ରୂପ ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ତେବେ ସେ ଧାରଣାଟା କଣ ମୋ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ମନୋବୃତ୍ତି·····? ସ୍ଲୋଗାନ ପରି ଆଜିକାଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଲାଗିରହିଛି ‘ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା’। କଥା କଥାକେ ତା’ର ଆବୃତ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତା’ର ପରିଚୟ କାହିଁ ? ଏମାନେ ଯେ ତା’ର ଓଲଟା କରୁଛନ୍ତି । ସଂସ୍କାର ନ ଥାଇ ସଂସ୍କୃତି, ସତ୍ପ୍ରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ନଥାଇ ସଭ୍ୟତା କଣ ଆମ ନବ୍ୟ ସଭ୍ୟଙ୍କ ମାନଦଣ୍ଡ···?? ଯଉଦା ଠେଲି ଅସି ବାଟ୍ ରାଜପଥରେ ଠିଆହୋଇ ବହୁ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କୁ ରେ କେହି ସଂସ୍କାରର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ନାହିଁ । “ଉଦ୍ୟାନର ସବୁ ଫୁଲ ଉପରେ ମାଳିର ସମ ଅଧିକାର”, ଏ ନଗ୍ନ-ବାଦ ନଗ୍ନପନ୍ଥୀ ସମାଜରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ସେଠାରେ କୌଣସି ବିଚାର ନାହିଁ । ଅଛି ପଶୁତ୍ୱର ନିର୍ବିଚାର ବାଦ···। ଆଜିର ଏ ସଭ୍ୟ ସମାଜର (?) ଜୀବନ ଅଡ଼କୁ ଅନାଇବାର ଅବସର ନାହିଁ । ସେ ସବୁବେଳେ ଧାଇଁଛି ଇଉରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଭୋଗବାଦ ଆଡ଼କୁ !! କିନ୍ତୁ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ ଶାନ୍ତି ସେଠାରେ ନିତ୍ୟ ଆହତ···? ? ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ନିତ୍ୟ ସଂଘାତ ଭିତରେ କମ୍ପାୟିତ ?? ତେବେ ସେ ଭୋଗବାଦରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭୋଗର ବା ଅସ୍ୱାଦ କାହିଁ ଯାହାଲାଗି ଏ କୃତ୍ରିମମୟୀ ଭାରତର ମୋହଗ୍ରସ୍ତ

ଗୁଡ଼ିକ ଦଉଡ଼ିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ସଭ୍ୟତାର ଅହମିକା ଓ ସଂସ୍କାର ମଦାନ୍ଧତା ଜୀବନର ସମାଧାନ ଛୁରିମୁନରେ କିମ୍ବା ପିସ୍ତଲ ଗୁଳିରେ କରିବାକୁ ଯାଏ ସେଇଠି କଣ ଆମର ବରଣୀୟ ? ଏ ମହା ହତଷ୍ଣି କ୍ଷୁଧା ଏ ନବ ସଭ୍ୟତା ଏ ନବ ସଂସ୍କାରରେ ମେଣ୍ଟିପାରିବ ନାହିଁ । ଏ ସଭ୍ୟତା ସଂସ୍କୃତିର ମହା ପଥରେ ସଭ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଏଯେଉଁ ଦ୍ରୁତ ପଦକ୍ଷେପ ତାହା ଜାତି ଜୀବନରେ ଆଣିଦେଇଛି ଭବିଷ୍ୟ ସମାଜପାଇଁ ଏକ ଭୟାବହ ଶୋଚନା । ଏହାର ବିରୁଧାଚରଣ କରି ଆଗେଇଲେ ଆଗରେ ମହା ବିପଦ—ରାହୁଗ୍ରାସ···?? ଏଥିରୁ ମୁକ୍ତିନାହିଁ·········?" ଏହିପରି ଏଣୁତେଣୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଭାବ ଭାବି ସେଯରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସକାଳ ହେଲା, ଉଠି ଗଲି ।

ସେଦିନର ଅଭିନୟ ମୋ ସୁଖ୍ୟାତିର ଯେଉଁ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ତାହା ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ଲିଭିବାକୁ ବସିଲା । କାରଣ ନାଟ୍ୟକଳାର ସ୍ତାବକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିଲି ମୋ ଅଭିନୟ ନିପୁଣତାର ସ୍ତବଗାନ କରିବାକୁ । ସେଥିରେ ଝୁମ୍ପା ହେଲା ପରେଶା । କାରଣ ତା ସଙ୍ଗୀନୀ ମହଲ ଓ ତା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତା ଗୁଣ-ମୁଗ୍ଧ-ଦଳ ତାକୁ "ହତାଶ ପ୍ରେମିକା" ଆଖ୍ୟାଦେଇ ନାନାକଥା କହିଲେ । ସେଇଠି ସେ ଆଶାକରି ନଥିଲା । ସେ ଭାବିଥିଲା, 'ଅଭିନୟ ସାଫଲ୍ୟ ତା ଗଳାରେ ଯେଉଁ ଅଭିନନ୍ଦନ-ହାର ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲା ସେ ହାରର ପ୍ରତି ଫୁଲଦଳ ଚିରଦିନ ଜୀବନ୍ତ ରହିବ······!' କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିଲା 'ସେ ହାରର ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଅଚିରେ ଝଡ଼ିପଡ଼ୁଛି ।' ତା ପ୍ରାଣରେ ଚଡ଼ା ଅଘାତଲାଗିଲା । ହେବାର କଥା; ଜଣକୁ ପାଇବାକୁ ଯାଇ ସେ ଯେତେବେଳେ ଦର୍ଶକଙ୍କ ସାକ୍ଷୀରଖି ତାର ଯୁବତୀବୁକୁର କଂପନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ସେ ଜଣକୁ ଅର୍ପିଦେଇଥିଲା କିନ୍ତୁ

ପ୍ରତିଦାନ ଆଶାରେ ସେ ଯଦି ସେଠୁଁ କିଛି ନପାଉଛି ତା ପ୍ରାଣ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା କଥା········।। ତା ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଦିନେ ସେ ବିଦ୍ରୋହ—ଅଭିଯାନ ଆସି ମୋ ଦୁଆରେ କରାଘାତ କଲା ।। ସେତେବେଳକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା । ମୁଁ ଆରାଧନାରୁ ସଦ୍ୟ ଉଠି ଜଳପାନ କରୁଛି । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପରେଶ କଣ୍ଠ ଶୁଣାଗଲା । ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ପର୍ଦ୍ଦା ଅଢୁଆଳରେ ପରେଶ ଠିଆହୋଇ ମୋତେ ଲକ୍ଷକରି କହୁଛି 'ଭିତରକୁ ଯାଇପାରେ କି ?' ମୁଁ ହସି ହସି ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇଲି । ସେ ଭିତରକୁ ଆସି ମୋତେ ଶୁଭସନ୍ଧ୍ୟା ଜଣାଇ ଜଣାଇ କହିଲେ 'କ୍ଷମାକରିବେ । ଆପଣଙ୍କ ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟରୁ ଟିକିଏ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଆଜି ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି ।' କଥାର ଭଙ୍ଗୀ ଶୁଣି ହସିଲିଗଲି । ଦୁଇଟି ଚଉକି ଟାଣିନେଇ ଦୁହେଁ ମୁହାଁ ମୁହିଁ ବସିଲୁ । ତା'ପରେ ମୁଁ କହିଲି—'ହଁ, କପଟ ଭାବରେ ସମୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କରନ୍ତୁ ।' ସେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ପ୍ରଥମରୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆରମ୍ଭକଲେ—

"ଆପଣ କ'ଣ ମୋତେ କନ୍ଦାଇବାକୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି ?"

ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲି—

"ମୋ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ ମୋର ସଂସାରରେ କେହି ନାହିଁ କି ମୁଁ କାହାକୁ କନ୍ଦାଇବାକୁ ଯାଉ ନାହିଁ ।"

"ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଯେ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଅହରହ କାନ୍ଦୁଛି ସେଇଟା କଣ—?"

"କହିପାରିବିନି ସେଇଟା କଣ । କିନ୍ତୁ ଏତିକି କହିପାରିବି, ସେ ଯଦି କାନ୍ଦୁଥାଏ ତେବେ ମୋ ପାଇଁ ନୁହେ । ଅନ୍ୟ କିଛି ପାଇଁ······?"

"ତେବେ ତା'ର ଅନ୍ତରବକ୍ତାଙ୍କୁ ଆପଣ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ?"

"ସେ ଅନ୍ତରବକ୍ତା କାହା ଅନ୍ତରରୁ ଆସିଛି ତାହା ନ ଜାଣିବା ଯାଏ ଅବିଶ୍ୱାସ ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନି ।"

"ମୁଁ ଯଦି କହେ ସେଇଟା ମୋ ଅନ୍ତରରୁ ଆସିଛି ବୋଲି—?"

"ତେବେ ମୁଁ ନିସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିପାରେ ସଂଦେହର ସେଠି ଯଥେଷ୍ଟ ଅବକାଶ ଅଛି ।"

ଏଇଠି ପରେଶ କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହି ପୁଣି ପଚାରିଲା—

"ତେବେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅଭିନୟ ସାର୍ଥକତା କେବଳ..."

ମୁଁ କଥା ଛଡ଼େଇ କହିଲି—

"କେବଳ ଅଭିନୟ ପାଇଁ । ଯବନିକାପାତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ଅନ୍ତ ଗୋପନ ।"

"ଆଉ କଣ କିଛି ସୂଚନା ଦେଉ ନଥିଲା ?"

"ମୁଁ ସେପରି କିଛି ଅନୁଭବ କରି ପାରିନି ।"

"ପାରିଥିବେ । କିନ୍ତୁ କହୁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଯଦି କହେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟ ମିଳନର ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୂଚନା ଦେଉଥିଲା ବୋଲି, ତେବେ ?"

"ଆପଣ ତା ଭାବି ପାରୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁଁ ନୁହେ ।"

"କାହିଁକି ?"

"ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନି ଏକ ନାଟିକା ଅଭିନୟରୁ ଏହା କିପରି ଉଠି ପାରେ । ଭାବି ପାରୁନି ଏକ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବିଭବଶାଳୀଙ୍କ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତା—କନ୍ୟା କିପରି ଗୋଟାଏ ନିଃସ୍ୱ ଯୁବକ ପାଖେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ିପାରନ୍ତି । ଏତ ଆଉ ଦ୍ୱିଭାଷୀକ ପ୍ରଦେଶର ମିଳନ ନୁହେ...।"

"ମନ ମିଳନରେ ବାଧା ବା କେଉଁଠି ଅଛି ?"

"ତା ନଥିଲେ ମିଳିପାରନ୍ତାଣି ।"

"ତା କେଉଁଠି ଅଛି ଟିକିଏ ଶୁଣିପାରେ କି ?"

"ଶୁଣିବାରେ ସେପରି କିଛି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ?"

"ଅଛି ।"

"ସେ ସବୁ କହିବାକୁ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ହାର୍ଦ୍ଦିକତା ଟିକିକ ଅଛି ସେତିକି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଏତିକି କେବଳ ଜାଣିରଖନ୍ତୁ ମରୁପଥ ଯାତ୍ରୀର ସାଥି ମରୀଚିକା । ଆଉ କେହି ନୁହେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ତାର ଆନନ୍ଦ । ତା ଠାରୁ ଅଧିକ କିଛି ପାଇବାକୁ ଗଲେ ସେ ପାଇଥାଏ ବିଡ଼ମ୍ବନା···। ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ମୋର କେହି ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବାକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ କେହି ନାହିଁ । ଯେବେ ଆଉ କଥାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ— ମୋ ଜୀବନ ପରିକଳ୍ପନାର ପରିସର ଭିତରେ ଏ ମିଳନ କଥା ଆସୁନି···।।

ପରେଶ ଏହିଠି ଟିକିଏ ହସିଲା ଓ ତିଳ୍ପି କଵରୀରେ ଟିକିଏ ଝଙ୍କାର ଦେବାପାଇଁ ହାତ ବୁଲାଇ ନେଇ ନେଇ କହିଲା—

"ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ମିଳନ ଆପଣଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟ ଜୀବନ ଗଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଆପଣ କ'ଣ ଅଶଂକା କରୁଛନ୍ତି ?"

"କହିଛି—ଏ ଜୀବନରେ ମିଳନର କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ସାହାସ କରି ପାରୁନି ।"

"କାହିଁକି ?"

"ଦୁଃଖ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସୁଖର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ହୁଏନାହିଁ ।"

"ମିଳନ ଯଦି ସେ ଅବସ୍ଥା ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦିଏ ?"

"କ୍ଷମା କରିବେ । ମୁଁ କାହାର କ୍ରୀତଦାସ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।"

"ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଯଦି ଠିଆ କରାଇ ଦିଆଯାଏ ?"

"ଏତ ଭଲ କଥା । କରାଇ ଦିଆହେବ ଅପରର କୃତଜ୍ଞତାରେ କିନ୍ତୁ ମୋ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟଦେଇ ନୁହେଁ ।"

"ଏ ମୁନାଫା ଯୁଗର ସ୍ରୋତ ଓଲଟାଇବାକୁ ଯାଇ ଦୈନ୍ୟ ଭିତରେ ଲୁଚି ଯିବାଟାକୁ ଆପଣ କ'ଣ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ?"

"ପସନ୍ଦ ଅପସନ୍ଦ କଥା ଏଠି ଉଠୁନାହିଁ । ଆମ ପସନ୍ଦ ଅପସନ୍ଦ କଥା ଉପରେ ରାଜନୀତି କିମ୍ବା ଅର୍ଥନୀତି ଚାଲୁନାହିଁ । ଚାଲୁଛି ମୁଷ୍ଟିମେୟଙ୍କ ପସନ୍ଦ ଅପସନ୍ଦ ଉପରେ । ସେ ପରିଧି ଭିତରକୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଇ ପୁଷ୍ଟହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆମର ଯେପରି ନହୁଏ...।"

"ବଜାରରେ ଶାଗ ମୁଗ ବିକି କିମ୍ବା ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଟିଉସନରେ ତେବେ କ'ଣ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରି ପାରିବେ ବୋଲି ଭାବିଛନ୍ତି ?"

"ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ ବରଂ ସେହି ଭଲ । କିନ୍ତୁ ପଛରୁ କାହା ପିଠିରେ କିମ୍ବା କାହା ଗଳାରେ ଛୁରିମାରି ଜଘନ୍ୟ ଭୋଗ ଚାହେ ନାହିଁ ।"

"ତେବେ ଦୈନ୍ୟର ପୀଡ଼ନଟାହିଁ ଆପଣଙ୍କ ଆଦର୍ଶବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଫଳ ନୁହଁ ?"

"ସେହି ପୀଡ଼ନରେହିଁ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଜନ୍ମ ନେଇଥାଏ । ଇତିହାସ ଲେଉଟାଇ ଯାନ୍ତୁ ତା'ର ବହୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପାଇବେ । ଇତିହାସ ଆଉ କାହାଣୀ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅତୀତ ଅନୁଭୂତ

ଜୀବନର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟ··· ।। ତା'ର ପୁନଃରବୃତ୍ତି ଗଣ ଜୀବନରେ ଯଦି ସୁଖ ଆଣି ଦେଇପାରେ ତେବେ ସେହି ହେବ ଉପଭୋଗ୍ୟ ।।

ହଁ, ଆଉ କିଛି ଆପଣଙ୍କର କହିବାକୁ ଅଛି ? ମୋ ସମୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଆସି ଆପଣଙ୍କ ଛନ୍ଦ-ମୁଖର-ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ହତ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି ଯେ···।"

ପରେଶ ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା -

"କବିତ୍ୱର ତ ଅଭାବ ନାହିଁ···।"

"ଓଡ଼ିଆ ପରା ? ନଇ ବଢ଼ିରେ, ମରୁଡ଼ିରେ ସେ କବିତା ଲେଖେ-କାନ୍ଦଣାରେ ଛନ୍ଦ ଫୁଟାଏ—ଦୁଃଖରେ ଜଣାଣ ଲେଖେ···।। ଏ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ଏଇଟିକି ଯେ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଛି···।"

"ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କଥାରେ ପାରିବି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ···"

"କହିଗଲେ ଯେ । କୁହନ୍ତୁ ।"

ଏଇଠି ପରେଶ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ କହିଲା—"କହିବାକୁ ସେପରି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ତେବେ ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱପ୍ନ ରଚନା ଯେପରି ବ୍ୟର୍ଥ ନହୁଏ···।"

ମୋତେ ଏଇଠି ବୁଝେଇ କହିବାକୁ ହେଲା—"ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ । ମୋ ପତିତ୍ୱରେ ଆପଣଙ୍କ ଆଶାସ୍ନିଗ୍ଧ ଜୀବନଟା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଯେଉଁଠି ମତର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ, ମନର ମିଳନ ନାହିଁ, ଅର୍ଥିକତାର ଆକାଶ ପାତାଳ ତଫାତ ସେଠି ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ପାରେନା । ଅଧୁନା ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକତା ଦିଗରେ ଆପଣ ବହୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆମେ ବହୁତ ପଛରେ ପଡ଼ିଛୁ । ମୋ କହିବା ମାନେ—ଆପଣଙ୍କ ସମାଜ ପ୍ରଗତିର ଏତେ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛି ଯେ ବାପ ମା ଥାଉ ଥାଉ ଯୁବତୀ ଝିଅ ତା ପତି ଅନ୍ୱେଷଣ କରିପାରେ । ସେ ସ୍ୱାଧିନତା

ତାର ଅଙ୍କ । ଆମେ କିନ୍ତୁ ପଡ଼ି ରହିଛୁ ସେହି ଓଡ଼ିଆ ହୋଇ । ଆମ ଝିଅ ଭଉଣୀ……”

ମୋ କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ପରେଶ କହିଲା—

“ଏଇଟା କରିବା ଅବୈଧ ବୋଲି ଆପଣ କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ?”

“ଆପଣମାନେ ଯେତେବେଳେ ତାହା କରୁଛନ୍ତି ସେ କଥା କହିବାର ସାହାସ ଆମର କାହିଁ ? ଆମର କହିବା କଥା ହେଉଛି ଜାତିକୁ ଜାତି ହିସାବରେ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେଲେ…”

“ବୁଝିଲି । ଆପଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଝିଅମାନେ ଶିକ୍ଷା ନ ପାଇ ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଜାଣିଲେ ଜାତିଟା ବଞ୍ଚିଯିବ…।”

“ଆପଣ ବିଦ୍ରୂପ କରି ପାରନ୍ତି, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେ କଥା କହୁନଥିଲି । ଝିଅମାନେ ଶିକ୍ଷା ନ ପାଇଲେ ଜାତିର ଭବିଷ୍ୟ ନାମୀତା ପୁଅଙ୍କୁ ଗଢ଼ିବ କିଏ ? ଝିଅମାନେ କିନ୍ତୁ ମାତୃତ୍ୱ ମହିମାରେ ମହିମାନ୍ୱିତା ହୋଇ ପାରିଲା ଭଳି ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ଉଚିତ । ତେବେ ଯାଇ ତାଙ୍କ କୋଳର ଦୁଲାଳ ପୁଅଙ୍କୁ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ଶିକ୍ଷାଦେଇ କର୍ମପୀଠକୁ ଛାଡ଼ିଦେବେ । ସେମାନେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନ ତାଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ କିଣି ପାରିବ ନାହିଁ !! ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ହରାଇବେ ନାହିଁ ଜାତିର ସମ୍ମାନ…!!! ସେହିପରି ସନ୍ତାନ ଆଜିର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ଓଡ଼ିଶା ମାତା ଭିକ୍ଷାକରେ । ଆଜିର ଶିକ୍ଷିତା ମା, ତାଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ଉଡ଼ନ୍ତା ପ୍ରଣୟିନୀ ଭୂମିକାରେ ମସଗୁଲ୍ ରହିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଜାତି ଗଢ଼ିବାର ବିରାଟ ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କ ଉପରେ । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି - ଶତ ଶତ ଦେଶପ୍ରେମୀର କଠୋର ସାଧନା ବଳରେ ଯେଉଁ ଦେଶ ଗଢ଼ିହୋଇ ଥାଏ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦେଶଦ୍ରୋହୀ

ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରେ···!! ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମର ଆଜି ଝିଅପୁଅଙ୍କର କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ······."

କଥା ଏଇଠି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କାରଣ ପରେଶଙ୍କ ସୋଫାର ଆସି ପରେଶଙ୍କୁ ଡାକି ନେଇଗଲା । ସେ ଗଲାବେଳକୁ କିନ୍ତୁ ଏତିକି କହିଗଲେ—"ଆପଣଙ୍କ ମୂଲ୍ୟବାନ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିବାକୁ ଆଉ ସୁବିଧା କରି ପାରୁନି । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଆସିଥିଲା ।"

ତା ପରଠୁଁ ପରେଶ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଦେଖା ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ଏ ଘଟଣାର କିଛିଦିନ ପରେ ସେ ଯେଉଁ ଚିଠି ଦେଇଥିଲା ସେ କଥା ତୁମଙ୍କୁ କହୁଛି । ଏଥିରୁ ବୁଝି ପାରୁଥିବ ତା ସଙ୍ଗେ ମୋର କି ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଏତିକି କହି ଫୁଲରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସୌମ୍ୟ ଟିକିଏ ହସିଲା ଏବଂ କହିଲା "ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ଜୀବନ ଅଧ୍ୟାୟ ଟିକିଏ ଖୋଲିଯାଉ ।। ଦେଖିବାକୁ ହେବ ସେଥିରେ କଣ ଅଛି ।" ଫୁଲରି କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବାକୁ ଆପତ୍ତି କଲା । ମାତ୍ର ସୌମ୍ୟ ବୁଝାଇ କହିଲା—"ଦେଖ ଫୁଲରି । ତୁମର ଏସବୁ ଜାଣିବା ଉଚିତ । କାରଣ ଏ ମୁସାଫିର ଖାନାରେ ଗୋଟିଏ ରାତିର ଜୀବନ ଯାପନ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ରେଲଗାଡ଼ି ସହ ଯାତ୍ରୀର ସୌଖ୍ୟ ନୁହେଁ ···। ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ନୀଡ଼ ଭିତରେ ପକ୍ଷୀ ଦଂପତ୍ତିର ଦେହଘଷା ଜୀବନ ନେଇ ।। ଅଳ୍ପ ପ୍ରତାରଣା ରହିଲେ ଦୁଇଟି ଯାକ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ବିଶେଷତଃ ତୁମପରି ନାରୀ ପାଖରେ ଅଳ୍ପ ଗୋପନ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ମହାପାପ···!!"

'ବାରମ୍ବାର ତୁମେ ଏପରି ମୋତେ ଲଜ୍ୟା ଦିଅ ନାହିଁ ସୌମ୍ୟ । ମୁଁ ଏପରି କଣ କରିଛି ଯେ···"

"ମହା ଜୀବନର ଠିକଣା ଦେଇ ପାରିଛ, ଫୁଲରି ।"

"ଲୋକେ କଣ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରନ୍ତି ନି ?"

"ମାତ୍ର କେତେଜଣ ତାହା ଆନ୍ତରିକତା ଦେଇ କରିଥାନ୍ତି ?"

"ମୁଁ ସେପରି ବଡ଼କିଛି କରି ପାରିଛି ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନି ।"

"ତା ତୁମର ନ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ନିକଟରେ ତୁମ ହାତର ସେ ଅଯାଚିତ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାଟିକ ପରମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ···। ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସ୍ମୃତିଟିକ ନେଗେଟିଭ୍ ପ୍ରିଣ୍ଟ୍ ଭଳି ଏ ବୁକୁରେ ଲାଗି ରହିଥିବ···।"

ଫୁଲରିଙ୍କୁ ବଡ଼ ଲାଜ ଲାଗିଲା । ଆଉ କିଛି କହିବା ପାଇଁ ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ଅବସର ନଦେଇ ସେଠାରୁ ସେ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଲା । ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ଖାଲି ଖାଲି ଲାଗିଲା । ତାର ମନେ ହେଲା ସତେ ଯେପରି ସେ ଘରଟିରେ ବିପୁଳ ଶୂନ୍ୟତା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଫୁଲରି ଚାଲିଯାଇଛି···।

ତା ପର ଦିନର ଏକ ନିରୋଳା ସନ୍ଧ୍ୟା । ଫୁଲରି ପୁଣି ଆବିର୍ଭୂତା ହେଲା ସୌମ୍ୟର ସେହି ନିଃସଙ୍ଗ କୁଠୀରଟିରେ । ଫୁଲରିଙ୍କୁ ବକ୍ଷରେ ଧରି ଘରଟି ପୁଣି ହସି ଉଠିଲା । ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲା ସୌମ୍ୟ । ଫୁଲରି ଆଜି କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଚଂଚଳ । ନବସି ଚୌକି ଉପରେ ହାତଦେଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ମୁହଁରେ ତା'ର ସେ ନିତ୍ୟ ହସ ହସ ଭାବନାହିଁ । ସୌମ୍ୟ ଟିକିଏ ଶଂକିତ ହୋଇ କହିଲା—'ବସ'

"ଆଜି ବସିବାକୁ ଆସିନାହିଁ ସୌମ୍ୟ ।"

"ତେବେ ?"

"ଗୋଟିଏ କଥା କହିଯିବା ପାଇଁ ।"

"ଭୟ ନା ନିର୍ଭୟ···?"

"ତା ଜାଣେନା । ଭାଇ କାଲୁ କାଲ ଆସୁଛନ୍ତି··· । ଚିଠି ପାଇଲି ।"

ଏତିକି କହି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ପଛରୁ ଡାକିଲା ସୌମ୍ୟ । ଫୁଲିରା ଫେରି ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ସୌମ୍ୟ ତାକୁ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ଚାହିଁଛି । ସେଠୁଁ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ଫୁଲିରା ଗୋଡ଼ ଆଉ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଠିଆହେଲା । "ଭାଇ କାହିଁକି ଆସୁଛନ୍ତି" ବୋଲି ସୌମ୍ୟ ପଚାରିଲା । ସେହିପରି ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଫୁଲିରା ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ମୋ ବିବାହ ବିଷୟ ନେଇ ।" "ସୁସମ୍ବାଦ" କହି ସୌମ୍ୟ ଫୁଲିରାକୁ ବୋଧେଇ କହିଲା "ଏଥିରେ ତୁମର ଖୁସୀ ହେବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଏପରି ବିମର୍ଷ କାହିଁକି ?" ଫୁଲିରା ତା ଲୋତକ ଭରା ଆଖି ଦୁଇଟି ଉଠାଇ ସୌମ୍ୟକୁ କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଆଗେଇ ଆସିଲା ସୌମ୍ୟ । ପୋଛି ଦେଲା ତା ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀର ଅଶ୍ରୁ । ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲା—"ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମରେ ମୁକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ୟ ନଥାଏ, ଫୁଲିରା । ଗତି ତାର ବଡ଼ କୁଟିଳ । ଯାଅ- ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ନା···!!" ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ଫୁଲିରା ଚାଲିଗଲା ।

ସେହି ଦିନର ରାତି ଉନ୍ନିଦ୍ର ହୋଇ କଟାଇବାକୁ ସୌମ୍ୟକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଭାବନାର ଶେଷନାହିଁ । ଶେଜରେ ପଡ଼ି ସେ ଭାବି ଚାଲିଛି—"ସରଣାର ଜଘନ୍ୟ ପିପାସା ବିଷୟରେ ସେ ଦିନ ଖୋଲି ଖୋଲି ଭାବରେ ଫୁଲିରା ତାକୁ ଯାହା କହିଥିଲା ତା କଣ ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ ? ଫୁଲିରାର ବିବାହ ବିଷୟ ନେଇ ତା ମା ପାଖକୁ ସରଣା ଯେତେ ଚିଠିଦେଇଛି ସବୁଥିରେ ତା'ର ସେହି ଜଘନ୍ୟ ଲାଳସାର ଆଭାସ ଥାଏ ବୋଲି ଫୁଲିରା ମୋତେ କହି ଆସିଛି । ସତ ନ ହେବ ବା କାହିଁକି ? ଏ ମହୀର ମହାରଥୀମାନେ ଯେତେବେଳେ

'ସେବା, କାର୍ପଣ୍ୟ, ଦେବାଫଳେ' ବାଗ୍‌ଜୟୀ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ସରଣାପରି ଜୀବ ତାହାବା ନ ଗ୍ରହିଁ ଥିବ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ବିନା 'ଦେବାରେ' ସେ କିଣି ଏ ଅର୍ଥ-ସାକୀ-ମାତାଲ ଯୁଗର ଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ତା ସିଦ୍ଧିପାଇ ପାରିବ ?? ସେବା କାର୍ପଣ୍ୟରେ ତ ସେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେ 'ଦେବ' କଣ ? ଫୁଲରିକୁ କେନ୍ଦ୍ର-କରି ସେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ଆଶାର ସୌଧ ଗଢ଼ି ଚାଲିଛି ତାହା କଣ ଫୁଲରି ପରି ନାରୀକୁ ନେଇ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ···? ଛି । ଏ ହୀନ ଧାରଣା ମଣିଷ କି କରିପାରେ ? ବିଶେଷତଃ ଫୁଲରିକୁ ନେଇ ଏ କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରେନା । ଯେଉଁ ଫୁଲରି ସରଣାର ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଉପରେ ସେଦିନ କଥା ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି କହିଥିଲା—

'ମୋତେ ତୁମ ପାଖରୁ କେହି ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ସୌମ୍ୟ···। ଯଦି କିଏ ଜୋ'ର କରି ନିଏ ତେବେ ସେ-ଫୁଲରିର ମୃତ ଦେହ ଖଣ୍ଡିକ ନେବ-କିନ୍ତୁ ଫୁଲରିକୁ ସୌମ୍ୟ ପାଖରୁ ନୁହେଁ···।' ତେବେ ? ନା, ତା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏ ହୀନ କଳ୍ପନା କରି ନପାରେ···।"

ସୌମ୍ୟର ଆଶଂକା ଅମୂଳକ ନୁହେଁ । ସରଣା ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ଫୁଲରାର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ । ଫୁଲରାର ଭାବି ସ୍ୱାମୀ ଚୁନୁକ କୋଠୀ ତୁଙ୍ଗଭଣ୍ଡାଙ୍କର ଏକ ପୋଷ୍ୟଜୀବ !

ସରଣା, ତା-ମା, ଫୁଲରା ତିନିହେଁ ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଘରର ଭିତର ଅଗଣାରେ । ସରଣା, ମା ଭଉଣୀ ଆଗରେ ଖୋଲି ଧରିଛି ଏକ ଲୋଭନୀୟ ଦୃଶ୍ୟ । ଫୁଲରାର ଭାବି ସ୍ୱାମୀ କିପରି ବଡ଼ ଚାକିରି କରିଛି । ଭବିଷ୍ୟତ ତାର କିପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ଚାକିରି କରୁ କରୁ ମଠରିବାର କିଣିବାର କିପରି ଯୋଗାଡ଼ ଚାଲିଛି । ଚାକିରିରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବା ଆଗରୁ ତା ପାଇଁ କିପରି ସାଜସଜଭରା ବଙ୍ଗଳାଘର ଠିକ

କରା ହୋଇଥିଲା । ଦୁର୍ଗାମେଡ଼ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କ ପରି ତା ଚେହେରା । ପାଠ ପଢ଼ାରେ କଲେଜରୁ ଫେରିଛି । ସବୁ କଥାରେ ଭଲ । ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ପାହ୍ୟାକୁ ଖାପଖାଇ ଚଳିପାରିବା ଭଳି ଗୋଟାଏ ସୁଶ୍ରୀ ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅକୁ ବିଭା କରିବାକୁ ସେ ଚାହାନ୍ତି । ଫୁଲରା କଥା ସେ କାହାଠାରୁ ଶୁଣିପାରି ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସବୁକଥା ଭଲ ଜାଣିପାରି ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ଏକ ପ୍ରକାର ରାଜିହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିବାହ ଦିନ ଠିକ କରିବା କଥା । ତୁ କ'ଣ କହୁଛୁ କୁହ । ସରଣୀ ଠଉଁ ଏସବୁ ଶୁଣି ଫୁଲରା ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ମା ସରଣୀକୁ ପଚାରିଲା "ତୁ କହୁଛୁ ସିଏ ଏତେବଡ଼ ଲୋକ । ତାଙ୍କ ସମାଜରେ କ'ଣ ସୁନ୍ଦରୀ ଶିକ୍ଷିତା ଝିଅ ନଥିଲେ ଯେ ସେ ଶବର ଝିଅକୁ ବାହା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ? ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବାସନ୍ଦ କରିବେ ନାହିଁ ?" ସରଣୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—"ତୁମ ମାଇପୀ ଜାତି ସମାଜଟିକୁ ଖାଲି ଚାହିଁଛ । ମଣିଷ ଚାହିଁନ । ସେ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି ସିମିତି ଝିଅ ଯିଏ ବିଭାହୋଇ ଆସି ଖାଲି ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବ ।" ପୁଅ ଠଉଁ ଏକଥା ଶୁଣି ବୁଢ଼ୀ ତାଟକା ହୋଇଗଲା । ପଚାରିଲା—"ଇଏ କି କଥା କହୁଛୁ କିରେ ସରଣୀ ? ଫୁଲରା ତାଙ୍କୁ ବିଭାହେଲେ ଆଉ କଣ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହନ୍ତା ନାହିଁ···?" ସରଣୀ ମା-କୁ କଇଁଲେଇ କହିଲା—"ତୁ ବୁଝିପାରୁନୁ, ମା । ଫୁଲରା ଆଉ ଯାହାକୁ ବାହାହେବ ତା ଘରେଯାଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ପରି ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ବୋହୂ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଏ ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇବ କେଉଁଠୁ ?" ପୁଅର ଏକଥା ଶୁଣି ମା ପଚାରିଲା—"ମୋ ଫୁଲରା ଆଉ କଣ ଗୋଟେ ରାଣୀହେବ ?" ସରଣୀ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ଆଉ ସେ ରାଣୀ ନାହାନ୍ତି । ଆମ ବୋହୂଝିଅଙ୍କ ପରି ସେ ଜଣେ ହୋଇ

ସାରିଲେଣି । ଯେଉଁ ଦେଶରେ 'ଜନତାଗାଡ଼ି' ଗ୍ଳଲ୍ଲ, ଗଣଭୋଟ ହେଲ, **ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ** ଗ୍ଳଲ୍ଲ ସେ ଦେଶରେ ଆଉ ରାଜା ରାଣୀ ଅସିବେ କୁଆଡୁ ? ଅମ ଫୁଲର୍ ପାଇଁ ମୁଁ ଯେଉଁ ବରପାନ ଯୋଗାଡ଼ କରିଛି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଫୁଲର୍ର ବିଭା ହେଲେ ସେ ରାଣୀ ଠଉଁ ବଡ଼ ହୋଇ ରହିବ....।" ପୁଅ କଥା କିଛି ବୁଝିନପାରି ମା କହିଲ—"ତୁ ଗୁଡେ଼ ବାହାପିଅ କଥା ମୋ ଆଗରେ ଆଉ କହନା ।" ସରଣା କହିଲ—"ମୁଁ ମିଛକିଛି କହୁ ନାହିଁ, ମା ! କଥା ହେଉଛି କଣ ଜାଣୁ ? ଅଦିବାସୀ ଝିଅଟିଏ ବିଭା କରିବାରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥଅଛି ତା ସଙ୍ଗେ ଆମର ମଧ୍ୟ । ସମସ୍ତ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆଙ୍କ ଅଖି ଝାଣି ପାରିବେ । କେତେବେଳେ ଯେ କଣ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହୋଇ ସେ ବସିବେ କହି ହେଉ ନାହିଁ । ଅଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ ପରିକଳ୍ପନାରେ ସେ ଯଦି......" ମା କିଛି ବୁଝି ନପାରି କହିଲ—"ସେ ସବୁ ହେବନି, ବାପ । ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ପୁରାନା । ସୌମ୍ୟ ଛଡ଼ା ଫୁଲ୍ରା ଆଉ କାହାକୁ ବାହା କରିବାକୁ ନାହିଁ କରୁଛି । ପିଲଟି ମଧ୍ୟ ଭଲ । ତାଙ୍କ ବିଭାଦିନ ଠିକ କରେ....।" ମା ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ସରଣା ରାଗିଯାଇ କହିଲ—"ତାକୁ ବିଭାଦେଇ ତୁ କଣ ପାଇବୁ ?" ମା କହିଲ—"ଝିଅ ଜୋଇଁ ପାଇବି । ଝିଅ ଦେଇ ମୁଁ ଙ୍ଗପତ୍ର ବଟେଇବାକୁ ଗ୍ଳହୁନାହିଁ । ତୋ ବାପ ଯାହା ରଖିଛି ସେଥିରେ ସୁଖରେ ହେଉ ବା ଦୁଃଖରେ ହେଉ ଦିନ କଟିଯିବ । ମୋ ଫୁଲ୍ରାକୁ ମୁଁ ଛଡ଼େଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।"

ସେଠାରୁ ରାଗରେ ଗ୍ଳଲଗଲ ସରଣା । ମାକୁ କହିଗଲ—"ମୁଁ ଦେଖିବି ସେ ଛତରା ଭିକାରିକୁ ତୁ କିପରି ଝିଅକୁ ଦେବୁ !! " ଏତକ କହି ସୌମ୍ୟ ଘର ଆଡ଼କୁ ଗ୍ଳଲଲ ।

ସରଣା ଯେତେବେଳେ ଯାଇ ସୌମ୍ୟଘରେ ପହଞ୍ଚିଲ ସୌମ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ବସିଥିଲ । କିଛି ଦୂରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲ ଫୁଲର୍

ଆଜି ତାର ଜଣେ ସଙ୍ଗିନୀ । କାହାଁ ମୁହଁରେ କଥା ନ ଥାଏ । ଫୁଲରାକୁ ସେଠାରେ ଦେଖି ସରଣୀ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । ସୌମ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା—"ଏଠାରେ ଗୋଟାଏ ବିଭତ୍ସ ଆଡ୍ଡା ଲଗାଇଛ ? କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ କରାଇ ଦେଉଛି ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଯେପରି ନ ହୁଏ...।"

ସରଣୀର ଏପରି ଅଭଦ୍ରୋଚିତ ବ୍ୟବହାର ସୌମ୍ୟକୁ ବାଡ଼ି ବାଧିଲା । ସେ ସରଣୀକୁ କହିଲା—

"ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ଏପରି ବ୍ୟବହାର କେବେ ପାଇବି ବୋଲି ମୁଁ ଆଶଂକା କରି ନଥିଲି ମିଷ୍ଟର ସରଣୀ ।"

"କର୍ମ ନେଇ ମଣିଷ ପୂଜା କିମ୍ବା ଭର୍ତ୍ସନା ପାଇଥାଏ ।"

"ମୁଁ ପୂଜା ପାଇବା ଭଳି କିଛି ନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭର୍ତ୍ସନା ପାଇବା ଭଳିତ ସେପରି କିଛି କରିନାହିଁ ।"

"ତେବେ ଏ ସବୁ କଣ ?"

" 'ଏସବୁ' ବୋଇଲେ ଆପଣ କଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?"

ଫୁଲରା ଆଉ ତା ସଙ୍ଗିନୀଟିକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ସରଣୀ କହିଲା—

"ଏଇଯା କହିବାକୁ ଚାହେଁ—ଏମାନଙ୍କୁ ନେଇ ତୁମେ କଣ ଏଠାରେ ରାସ କ୍ରୀଡ଼ାର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ବ ରଚନା କରିବାକୁ ଚାହଁ...?"

ହଠାତ୍ ସେଠାରେ ଭାଇକୁ ଦେଖି ଫୁଲରା ଭୟରେ ଜଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଭାଇର ଏପରି କଦର୍ଯ୍ୟ ଆକ୍ଷେପରେ ମର୍ମାହତା ହୋଇ ପାଟିକରି କହିଲା—"ଏ-କି କଦର୍ଯ୍ୟ କଥା କହୁଛ ଭାଇ ?" "ଚୁପ୍‌କର । ପାଠ ପଢ଼ିଛୁ ବୋଲି ଆଜି ତୋର ଏ ନିର୍ଲଜତା । ନଚେତ ଘରୁ ଭାଇ ପାଖରୁ ଉଠିଆସି ଏଠାରେ ଠିଆ

ହୋଇ ନଥାନ୍ତୁ ।" ସରଣୀ ଫୁଲସବୁ ଏତକ କହି ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁଲା । ସୌମ୍ୟ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ସରଣୀକୁ କହିଲା—

"ମିଷ୍ଟର୍ ସରଣୀ । ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡା ହୋଇ କଥା କୁହନ୍ତୁ । ଏଠେଇ ନଗରୀ ସଭ୍ୟତାର ସେ ଉଗ୍ରଗନ୍ଧ ନାହିଁ ଯେ ହଜାର ପାୱାର ବତୀ ତଳେ ମଧ ବେପରୁଆ ରାସକ୍ରୀଡ଼ା ଚାଲି ପାରିବ । ଏଇଟା ଆପଣଙ୍କ ଶବର ପଲ୍ଲୀ ଯେଉଁଠି ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀର ସଂସ୍କାର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମିଳାମିଶାର ଅବାଧ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛି !! ଏ ମିଳାମିଶାରେ ପ୍ରାଣ ଅଛି ସୌଜନ୍ୟ ଅଛି କିନ୍ତୁ ମୋହ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅବୈଧତାର ଗନ୍ଧନାହିଁ...!!"

"ଖୁବ ତର୍କ କର ଅପେ, ନା ?"

"ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସାଥିରେ ତର୍କ କରି ସମୟ ଅପଚୟ କରିବାକୁ ଯିବି କାହିଁକି ?"

"ସରଳ ଶବର ପଲ୍ଲୀ ତୁମଙ୍କୁ କ'ଣ ଏଠି ସ୍ଥାନ ଦେଇଛି ତାଙ୍କ ଝିଅ ପୁଅଙ୍କୁ ଅବାଧ କରି ଉଆଁର କରିବାକୁ ?"

"ଆପଣଙ୍କର ଏ ଅଭିଯୋଗ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ଏଠା ସମସ୍ତ ଶବର ପଲ୍ଲୀର ଜଣେ କେହି ଯଦି କହି ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ମୁଁ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଏଠା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବି । ଆପଣ ଯାହାକୁ ପଚାରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲନ୍ତୁ ।"

"ମୁଁ ଏଠାକୁ ତୁମ ସାଧୁତାର ପ୍ରମାଣ ନେବାକୁ ଆସିନାହିଁ ।"

"ତେବେ କୌଣସି ମୋହ ବଳରେ ତିରସ୍କାର କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?"

"ମୁଁ ଜାଣେ—ତୁମେ ଆଜି ମୋ ଭଉଣୀକୁ ଅବାଧ କରି ଉଠେଇଛ ।"

"ଆମ ଦେଶରେ ପିଲଙ୍କ ସତ ସାହାସକୁ ବାପ ମା କେଳେ ବେଳେ ଅବାଧ୍ୟତା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ଭଉଣୀ ଆପଣଙ୍କର କେଉଁକଥା ରଖିବାରେ ଅବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହା ମୁଁ ଜାଣେନା କିମ୍ବା ସେ ଘରେଇ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହି ପାରିବି-- ଆପଣଙ୍କ କଥିତ ସେ ଅବାଧ୍ୟତା ମୋ ଶିକ୍ଷାନୁହେଁ ।"

"ଯୁକ୍ତି କରୁଛ ? କିନ୍ତୁ କହି ପାରିବ ତୁମଠେଇଁ ଏପରି କଣ ଅଛି ଯେ ଏକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ଶିକ୍ଷିତ-ସୁନ୍ଦର-ଯୁବକକୁ ଛାଡ଼ି ତୁମକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଫୁଲରି ଚାହୁଁଛି ?"

"ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆପଣଙ୍କ ଭଉଣୀ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଏତିକି—ବିଭବ ଯେତେବେଳେ ମୋର ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ମୋର କିଛିନାହିଁ ।।"

"ତେବେ ଏ ବିଷୟରେ ତୁମର କିଛି କରିବାକୁ ନାହିଁ, ଏଇତ ?"

"ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆପଣଙ୍କ ଘରକଥା । ଅଧିକନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଭଉଣୀଙ୍କର ଏ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଅଛି ।"

"ଆଚ୍ଛା । ମୁଁ ଦେଖିବି ତୁମେ କିପରି ଦାବା ଖେଳ ଜାଣ···।।

ଆଉ ସେଠାରେ ରହିଲା ନାହିଁ ସରଣ । ମଠରେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ମହାନଗରୀ ପଥ ଧରି ଚାଲିଲା । କିଛି ସମୟ ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ସେ ଛୋଟ ଘରଟିରେ ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରିକୁ କହିଲା—"ସବୁତ ଶୁଣିଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରକୁ ଯାଅ । ଭାଇଙ୍କ କଥା ମାନିଯାଅ । " ଫୁଲରି ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନଦେଇ କେବଳ କାନ୍ଦିଲା । ସୌମ୍ୟ ବୁଝେଇ କହିଲା "କାନ୍ଦନାହିଁ ।

ଧୀର ସ୍ଥିର ଭାବରେ କଥାଟାକୁ ବିଚାର କରି ଦେଖ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ସେ କିଛି ନୂଆ କଥା ନୁହେ । ଶହକେ ଅନେଶ୍ବତଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଏହା ଘଟିଥାଏ । ଉପନ୍ୟାସର ନଭେଲ୍ଲୀ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା କଥା ମୁଁ କହୁନାହିଁ । ଏ ସଂସାରରେ ସ୍ବାମୀକୁ ହରେଇ ସ୍ତ୍ରୀ ବଞ୍ଚୁଛି । ପୁଅକୁ ହରେଇ ମା ବଞ୍ଚୁଛି । ପ୍ରଣୟୀକୁ ହରେଇ ପ୍ରଣୟିନୀ ଅନ୍ୟକୁ ଆବୋରି ନେଉଛି । ଆଜକାଲି ନୁହେ । ଆଦମ କାଳରୁ ଏହା ଚାଲି ଆସିଛି । ମନ ଅଶାନ୍ତିର ସମାଧାନ ସମୟ କରିନିଏ । ଆମ ବିଚ୍ଛେଦଟା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଟିକିଏ ବାଧିବ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଭୁଲି ରହିବାର ପ୍ରଲେପ ଆଣିଦେବ । ତୁମେ ଆଉ କିଛି ନ ଭାବି ଭାଇଙ୍କ କଥାରେ ରାଜି ହୋଇଯାଅ ।” ସୌମ୍ୟଠାରୁ ଏତିକି ଶୁଣି ଫୁଲରି ଆଖିପୋଛି କହିଲା – “ହଉ । ତୁମଠାରୁ ଏତିକି ଶୁଣିବାକୁ ବାକିଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା ନେଇ ମୁଁ ଅପର ନିକଟରେ ପଡ଼ିରହିବ ଅବା ମରେ ସେଥିରେ ତୁମର କିଛି ଯାଏ ଆସେନା । ଉପଦେଶ ଦେବାଟା ଆଜି ତୁମପାଖେ ବଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଛି···!!” ଏତିକି କହି ଫୁଲରି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ସୌମ୍ୟ ପଛରୁ ଡାକିଲା । ଫୁଲରି ମୁହଁ ପୋଛି ଠିଆହେଲା । ସୌମ୍ୟ ତା ପାଖକୁ ଯାଇ କରୁଣ ଭାବରେ ପ୍ରବୋଧି କହିଲା— “ମୁଁ ଆଜି ତୁମକୁ ଏଠାରେ ଯାହା କହୁଛି ସେଇଟା ମୋର ଆକ୍ଷେପ ବାଣୀ ନୁହେ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ନିପିଡ଼ୀତ ମାନବର ମର୍ମ୍ମବେଦନା । ଆଜିର ଏ ବସ୍ତୁବାଦୀ ସଭ୍ୟତା କେବଳ ଚାହେ ‘ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୂଲ୍ୟ ବିନିମୟରେ ଖାଲି ଭୋଗ···!’ ନୁହେ କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା ଆଦର୍ଶ ! ସେ ସବୁ ବିସ୍ମୃତ ଇତିହାସ ପରି ମୃତ···!! ତୁମେ ଆଜି ପାଇବାକୁ ଯାଉଛ ଶିକ୍ଷିତ-ସୁନ୍ଦର-ବିଭବଶାଳୀ ସ୍ବାମୀ । ଏହିଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହି···! ଭୋଗବାଦୀ ଦୁନିଆରେ ଏହିତ ଯଥେଷ୍ଟ···!!”

ସୌମ୍ୟର ଏକଥା କେତେପଦ ଫୁଲରିଙ୍କୁ ବଡ଼ ବାଧିଲା । ସେ କହିଲା—"କହିଯାଅ । ଫୁଲରିଙ୍କୁ ଯେତେଦୂର ଅଘାତ ଦେଇ ପାରିବ ଦେଇଯାଅ ହୁଏତ ଆଉ ସୁବିଧା ପାଇବ ନାହିଁ ।" ଫୁଲରି-ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ସୌମ୍ୟ ବଡ଼ ମର୍ମାହତ ହୋଇ କହିଲା—"ମୋ କଥାଟା ତୁମେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲନାହିଁ, ଫୁଲରି । ତୁମ ଭଳି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୋଗ ପଛରେ । ସେ ତୁମଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ବିରାଟ ଆଶା ସୌଧ ଗଢ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଭୋଗପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠେ ସେତେବେଳେ ନୈତିକତା ତା ପାଖେ ହାରମାନେ । ତା ଅତୀତ କର୍ମର ସୁଖ୍ୟାତି ଯଦି କିଛି ଥାଏ ତାହାମଧ୍ୟ ସେ ଭୁଲି-ଯାଏ । ସମାଧି କୋଳକୁ ଝାଳିହୋଇ ଯାଉଥିବା ଖ୍ୟାତମାନ ବୃଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ଏ ମାୟାମୟୀ ଭୋଗ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ । ତୁମ ଭଳିତ ଯୁବକ । ଏ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଯୁଗରେ ମଣିଷଠଉଁ ବଡ଼କିଛି ଆଶା କରିବା ବିଡ଼ମ୍ବନା ମାତ୍ର ।। ଯିଏ ଆମଙ୍କୁ ପଥ ଦେଖାନ୍ତେ ସେମାନେ ଅଜି ଏ ଭୋଗପାଇଁ ଜାତିୟତାକୁ ମଧ୍ୟ ବଳି ଦେଉଛନ୍ତି । ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ହୋଇମଧ୍ୟ ଏ ଭୋଗଟିକ ପାଇଁ ସେମାନେ ନିର୍ଲଜ ଭାବରେ ଦେଶବାସୀ ଆଗରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇ ବୁଲନ୍ତି···।। ଏ ଭୋଗର ମୋହ ମଣିଷକୁ ଅଜି ଏତେ ତଳକୁ ନେଇ ଯାଇଛି ଯେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସେ ମୁନଫା ଉଠାଇ ଶେଷରେ ଯାଇଁ ପହଁଞ୍ଚିଲାଣି ଦୁଃସ୍ଥାନାରୀର ଆଶ୍ରୟ ପୀଠ 'ଆଶ୍ରମ'ରେ 'ହୋମ'ରେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ନିଯୁକ୍ତ 'ଅଡ଼ଭାଇସରୀ କମିଟି ଅନ୍ ସୋସିଆଲ୍ ଅଣ୍ଡ୍ ମୋରାଲ୍ ହାଇଜିନ୍' ଏ ବିଷୟରେ ଅପକର୍ମର ଯେଉଁ ସବୁ ଘଟଣା ତାଙ୍କ ରିପୋର୍ଟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ତାହା ଦେଖିଲେ ତୁମେ କେବେହେଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବ ନାହିଁ—'ଏମାନେ ମନିଷ···'।। ଏ ଦୁନିଆରେ ବିଶେଷତଃ ଆମର ଏହି ମାଟି ଖଣ୍ଡକରେ ଯେଉଁ

ସବୁ ଦୁଃଖ'ଟା ଚାଲିଛି ତାକୁ ଭାବି ବସିଲେ ଅନ୍ତର କାନ୍ଦି ଉଠି କହେ—' ପ୍ରକୃତିର ସେହି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା, ପ୍ଲାବନ, ଭୂମିକଂପ ହେଲେ ଆସି ଏ ଗ୍ଲାନିଭରା ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁ ଧୋଇ ଦେଇ ଯା'ନ୍ତା···।।।' ଏ ଭିତରକୁ ବୁଦ୍ଧ, ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଣି କ'ଣ ହେବ ? ଏତେସବୁ ମଇଳା, ଗରଳ, ଆବର୍ଜନା ଉପରେ ମାନବତାର **ମହାମନ୍ଦିର** ଗଠନ କରାଯାଇ ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ କହେ 'ତୁମ ଭାଇଙ୍କ କଥା ତୁମେ ମାନିନାଅ ।' କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମ ଭାଇଙ୍କ କଥା ନରହିଲେ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ ଯାହା କରି ପାରିବେ ସେ ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋର ଅଛି । ମୋ ଜୀବନ ସେ ସବୁ ବର୍ବରତାର ଏକ କରୁଣ ଇତିହାସ । ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲରୁ ମୋତେ ଯେଉଁ ପାଇଲି ତା ପଛରେ ଅଛି ଏକ କରୁଣାନ୍ତକ ଇତିବୃତ୍ତ । ଶୁଣ-ଆଜି ତାହା କହୁଛି ।

କଲେଜ ପଢ଼ା ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚୟ ପତ୍ର ଖଣ୍ଡି ନେଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ଚାକର ବଜାରକୁ ନିଜର ଦରଦାମ କଷିନେବା ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ଅଣ ଓଡ଼ିଆ କ୍ରେତା ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ଦର ସେଠିଁ ବେଶୀ ।। ନିରୁତ୍ସାହ ହୋଇ କୁଡ଼ିଆକୁ ଫେରିଆସି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ପେଟ ଆଉ ମାଟି କଥା ଭାବୁଛି ଏତିକି ବେଳେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ଦଳେଇଘାଇ ଭସାଇ ନେଉଥିବା ଦୁଃସ୍ଥ ଜନତାର କରୁଣ ଡାକ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ କଣ କରିପାରେ କଣ ନକରି ପାରେ ଭାବୁଛି ମହାତ୍ମା ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସକରୁଣ ଚିତ୍ର ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖାଗଲା । ଆଉ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ସେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଣାମ କରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଗେଇବାର ଏହି ମୋର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ । ଭାବିଥିଲି— 'ଆମର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସରକାର ଆମର ଏ ଦୁଃସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋ ପରି

ବହୁ ଲୋକର ସେବାକାର୍ଯ୍ୟକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବେ ।' କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଣ ହେଲି ମାତ୍ର ନିରୁତ୍ସାହ ହୋଇ ନଥାଏ । ଦାମ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ଯାହାଙ୍କଠୁ ଲୁଗାପଟା, ଚୂଡ଼ା ବିସ୍କୁଟ, ଔଷଧ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲି ତାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ଆଗେଇ ଚାଲିଲି ।

କେତେ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଦୃଶ୍ୟ—ମା କୋଳରେ ଶିଶୁନାହିଁ, ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖେ ସ୍ୱାମୀନାହିଁ, ବୃଦ୍ଧ ପିତା ମାତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ସମ୍ବଳ ପୁଅନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ—ବୁକୁରେ ବୁକୁଫଟା ହାହାକାର । ମମତାହୀନ ପ୍ରାଣ ନେଇ ସମସ୍ତେ ବର୍ଷାନ୍ତ ଆକାଶ-ତଳେ । କେଉଁଠି ମା'ର ବୁକୁତଳେ ହତଭାଗ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଶ୍ରୁପୂନେଇ କାନ୍ଦୁଛି । କିଏ କେଉଁଠି ପ୍ରିୟଜନର ବିଚ୍ଛେଦ ସହିନପାରି ନଈକୁ ଡେଇଁ ନିଜ ସନ୍ତାପିତ ଜୀବନର ଅବସାନ ଘଟାଉଛି । କିଏ କେଉଁଠି ଗଛରେ ଲାଗି ରହିଛି । କେଉଁଠି କେଉଁଠି ପଶୁ ମଡ଼ାର ସ୍ତୁପ । ଚାଲିଛି ମୃତ୍ୟୁର ଏକ ବିଭତ୍ସଲୀଳା । ସେ ସବୁ ଦେଖି ମନେ ହେଉଥିଲା 'ବିଧାତା ସତେ ଯେପରି ସେଠାରେ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ନିର୍ଯ୍ୟାତନର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ।।' କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ଏ ମହା ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ପ୍ରାଣ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟପାଇ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ଭାବିଲି—'ଇତିହାସର ବିବର୍ତ୍ତନ ଭିତରେ ମୁସଲମାନ, ମରହଟ୍ଟା, ଇଂରେଜ ଏ ଜାତି ଉପରେ ଯେପରି ଶାସନ ଚଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ଏ ଜାତିର ଭାଷାକୁ ଲୁପ୍ତକରି ଦେବାପାଇଁ ଯେଉଁ ସୁକଳ୍ପିତ ବର୍ବରତା ଚାଲି ଆସିଥିଲା ସେ ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାପାଇଁ ଏ ଜାତିର ଯଦି ଜୀବନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ବହୁଦିନୁ ମରି ସାରନ୍ତାଣି...।' ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ବର୍ଷାଧାରା, ପାଦତଳେ କାଦୁଅ ପଙ୍କ, ଦେହରେ ଜଡ଼ିତ ସିକ୍ତବସ୍ତ୍ର, ପେଟରେ ଅଗ୍ନିସ୍ତୁ

ଗିଵର ଜ୍ୱଳପ । ଉଥାପି ଖାଦ୍ୟଦେଲେ ଖାଉନାହାନ୍ତି । ବସ୍ତ୍ରଦେଲେ ପିନ୍ଧୁନାହାନ୍ତି । ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିବାରୁ ମୁହଁ ପୋଛି କାନ୍ଦି କହୁଛନ୍ତି—'ହାତପତେଇ ମାଗିନେବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଭଗବାନ କେବେ ଦେଇନଥିଲେ । ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସମ୍ବଳ ସବୁ ଯାଇଛି । ମରିବା ପାଇଁ ପଥ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଛି । ଆଉ କେଉଁ ଲୋଭରେ ଏ ମାନଟିକି ବଳି ଦେବୁ...?'

ଏକଥା ଶୁଣି, ସେମାନଙ୍କର ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଆଖିରେ ଆଉ ଲୁହ ରହିଲା ନାହିଁ । ଚିତ୍କାର କରି କହିଉଠିଲି— 'ହେ ନିର୍ମମ ଭଗବାନ ! ହେ ରକ୍ତ ଶୋଷୀ ନାବିକୀଦଳ !! ତୁମେ ଏ ଜାତିକୁ ଗରିବ କରି ପାରିଛ କିନ୍ତୁ ଭିକାରି କରିପାରି ନାହଁ...!!!'

ଏହାପରି କେତେଦିନ ଗତ ହେବାପରେ ଦିନେ ଦେଖିଲି ପନ୍ଦର ଷୋଳ ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଏକ ପ୍ରକାର ବି-ହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ପଚାଡ଼ ମଡ଼ା ଛଡ଼ା ସେଠାରେ ଆଉ କେହି ଜନପ୍ରାଣୀ ନାହିଁ । ତାକୁ ଉଠାଇ ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଥାଏ ସେଠାକୁ ଉଠାଇ ନେବାକୁ ବସିଲି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ହୋସ ଆସିବାରୁ ମୋ ସାଥିରେ ଯିବାପାଇଁ ମନା କଲା । କେବଳ କାନ୍ଦି କହିଲା—'ମୋ'ର ସମସ୍ତେ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ମରିବାକୁ ଦିଅ...!' ମୁଁ ତାକୁ ବହୁତ ବୁଝେଇ କହିଲି । ତା କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ବୁଝିପାରିଲି ଝିଅଟି ଶିକ୍ଷିତା ତେଣୁ କହିଲି—'ଦେଖ ଭଉଣୀ ! ମରିବା ପାଇଁ ଏତେ ଆୟୋଜନ କାହିଁକି ? ଦିନେତ ମରିବା । କିନ୍ତୁ ମରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜୀବନଟାକୁ ସାର୍ଥକ କରିଭଳି କିଛି କରିଦିବା । ଆସ । ଏହି ଭୂଇଁ ଖଣ୍ଡକରେ ଯେଉଁଠି ମରଣର ଅଦେଖା ହାତଛଡ଼ା ଆଉ କାହାର ପ୍ରବେଶ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ପଚାଡ଼ ମଡ଼ାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଛଡ଼ା ସ୍ନେହ, ସେ'ଣ୍ଟର

ସୌରଭ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ବୁଲୁପଟାର କରୁଣ କ୍ରନ୍ଦନ ଛଡ଼ା ବଙ୍ଗଲା ଦମ୍ପତିଙ୍କର (କୋଠାଘର ବାସିନୀ) ଖିଲ୍‌ଖିଲିଆ ହସ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ଭୋକିଲର ଜଠର ଜ୍ୱାଳା ଛଡ଼ା ଉଆସର ପଲଙ୍କିଆ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ସେହି ଏକଛତ୍ରବାଦୀର ରଥଟାକୁ ସାକ୍ଷୀରଖି ଶପଥ କରିବା— ଆମେ ମଣିଷ । ଆମଙ୍କୁ ଅମଣିଷ ତଳେ ରଖି ଆମର ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଯିଏ ମୁନାଫା ଉଠାଇବାକୁ ଯିବ ତାକୁ ଆମେ ନି-ଚିହ୍ନ କରିଦେବୁ । ଆମ ଭୂଇଁ ଖୋଳି ଯିଏ ହୀରା ନେଇ ଆମ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗାର ରଖିଦେବ ତାକୁ ଆମେ ଅକ୍ଷତ ଛାଡ଼ିଦେବୁ ନାହିଁ...। ଆମଙ୍କୁ ଯେ ଶୋଷଣ କରୁଛି ଆମେ ତାକୁ ନିଶୋଷିତ କରି ଛାଡ଼ିଦେବୁ ।। ବୁଦ୍ଧ, ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ପଛରୁ ଯିଏ ହିଟଲରୀ ଚାବୁକ ଚଳେଇଛି ଆମେ ତାକୁ ଆଉ ସହ୍ୟକରି ପାରିବୁ ନାହିଁ...।।।

ସେହି ଝିଅଟି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ୀକୁ ନେଇ ମୋତେ ଆସି ରହିବାକୁ ହେଲା ମହା ନଗରୀର ଏକ ଅବହେଳିତ ଜାଗାରେ । ଛଣ ଘରଟିଏ, ଭାରତର ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥରେ ବସ୍ତି କୁଡ଼ିଆ ମହା ଦୈନ୍ୟନେଇ ଠିଆ ହେଲାପରି ଏହି ଛଣଘରଟି ଠିଆହୋଇଥାଏ ମହାନଦୀର କୂଳରେ । ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ମପନ୍ଥା ଠିକ କଲାପାଏ ଅଦରି ନେଇଥାଏ କେତୋଟି ପିଲା ପଢ଼େଇବା ଦାୟିତ୍ୱ । ସେହି ସାମାନ୍ୟ ଉପାର୍ଜ୍ଜନରେ ଶାଗ ଭାତରେ ତିନୋଟି ପେଟର ଗୁଜୁରାଣ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚାଲିଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଭାବନା ଥାଏ ସେବତୀ (ସେ ଝିଅଟି) କୁ ନେଇ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ କିଛିଦିନ ପରେ ସେ ଅବହେଳିତ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ପଡ଼ିଲା ମହାମାନବ (?) ଙ୍କର ପଦରଜ । ବିପଦ ଗଣିଲି । କାରଣ ସେ ଜଘନ୍ୟ ପଶୁଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଦିନେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକ ସାଥିରେ ମୋର ଝଗଡ଼ା ହେଲା ।

ସେ ଗଗୀଯାଇ କହିଲା— 'ତୁମେ 'ସେବା' ନାମରେ ବନ୍ୟାଂଚଳକୁ ଯାଇ ବହୁ ବର୍ବରତା ସୃଷ୍ଟିକରି ଅସିଛ । ତାର ସମସ୍ତ ଖବର ପୋଲିଶ ଥାନାରେ । ଯଦି ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚାହଁ ତେବେ ଯେଉଁ ଝିଅଟିକୁ ଚୋରିକରି ଅଣି ଏଠାରେ ରଖିଛ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ ।' ସେ ଏତିକି କହି ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବିପଦର ଆଶଂକା କଲି । ଜାଣି ପାରିଲି—ସେବତୀକୁ ନେଇ ମୋ ବିପକ୍ଷରେ କିଛିଗୋଟେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଛି । ସତକୁ ସତ ଦିନେ ଥାନାରୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଲି । ସେବା (ସେବତୀ) ଏ ଖବର ପାଇ ଭୟରେ କଂପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଦିନ ସଂଜବେଳେ ନାନା ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ନେଇ ବସିଛି । କ'ଣ କହିବା ପାଇଁ ସେବା ଆସି ପାଖରେ ବସିଲା । ଏତିକି ବେଳେ ପଢ଼ଶା ଘର ଗୋଟିଏ ପିଲା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ଦେଇ କହିଲା—'ଗୋଟେ ଲୋକ ସାଇକେଲରେ ଅସି ତୁମକୁ ଏ ଚିଠିଟା ଦେବାକୁ କହିଗଲା ।' ତର ତର ହୋଇ ଚିଠିଖୋଲି ଦେଖିଲି । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—

"କୋହିନୁରର ଜନ୍ମ ରାଜ ରାଜେଶ୍ୱରର ମୁକୁଟପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଗରିବ କୁଡ଼ିଆ ପାଇଁ ନୁହେ । ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଗରିବ ତାକୁ ସାଇତି ରଖିଲେ ନିଜେ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବ । ସେ ଧ୍ୱଂସକୁ ତୁମେ ଡାକି ଆଣନାହିଁ···।। ଯେଉଁ ଅମୂଲ୍ୟ ସଂପଦ ତୁମେ ଚୋରାଇ ଅଣିଛ ତାକୁ ଦେଇଦିଅ । ଅମିରର ଦୌଲତରେ ଦୌଲତର ପୂଜା ହେଉ···!!!" ତେଣିକି ଆଉ କଣ ଲେଖାଥିଲା ନପଢ଼ି ରାଗ ଆଉ ଘୃଣାରେ ସେ ଚିଠିଟିକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲି । ଏ 'ବର୍ବରତାର ପ୍ରତିକାର କଣ ହୋଇପାରେ' ରାଗରେ ଅଉ କିଛି ଭାବି ଠିକ କରି ପାରିଲିନି । ସେଠାରୁ ଉଠି ଚାଲି ଯାଉଥିଲି । ସେବା ଡାକିଲା । ବସିଲି, ସେ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—'ଏ ଚିଠିଟା ପଢି ପାରେକି ?' ସେ ମୋ ଭାବଭଙ୍ଗିରୁ

କିଛି ବୁଝିନେଇ ଥିଲା । ମୁଁ ତାକୁ ମନା ନକରି କହିଲି—'ପଢ଼ି ପାରୁ ।' ସେ ପଢ଼ିଲା । ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲା—'ମୋ ଲାଗି ତୁମେ ଆଉ ବିପଦକୁ ଡାକି ଆଣନା । ଆମେ ଆଜି ଗରିବ ବୋଲି ଏ ଦୁର୍ଭାବନା । ଯେତେଦିନ ଯାଏଁ ଗରିବ ତା ମୁଣ୍ଡ ନଟେକିଛି ସେତେଦିନ ଯାଏଁ ତାର ଏ ଦୁର୍ଗତି ରହିବ । ବିଭବ-ଶାଳୀ ଆଜି ଭାବେ ବଞ୍ଚିବା ଭିତରେ ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆନନ୍ଦ କ୍ଷମତାର ଅପବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଆଉ ଅର୍ଥର ଅସଦ୍‌ବ୍ୟବହାରରେ ଯା ହାତରେ କ୍ଷମତା ଆଉ ଅର୍ଥ ରହିଲା ସେ ଯେତେ ଅପଗଣ୍ଡ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ କରିପାରେ । ଅସୁରମାନେ ଦେବତାଠାରୁ ବରପାଇ ସେହି ଦେବତା ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କଲାପରି ଆମରି ଗୁଳି ଆଜି ଆମରି ପାଖକୁ ଫେରିଆସୁଛି···। ନିରୁପାୟ ଆଜି ବାପାଙ୍କ । ମୁଁ ଚାହେଁନାହିଁ ତୁମପରି ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ନୀତିବାନ ଯୁବକ ଓଡ଼ିଶା ଭୂଇଁରୁ ଲିଭିଯାଉ । ମୋ ଲାଗି ତୁମ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରନାହିଁ । ଯଦିବା ମୁଁ ଲଜ୍ଜିତା ତେବେ ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି—ମୋ ଦେହର ରୂପ ଖଣ୍ଡିକ ସେମାନଙ୍କ ବର୍ବର ଅନ୍ତରରେ ପଶୁତ୍ୱର ଧୂମ ଭରିଛି ! ସେମାନେ ମୋତେ ଛଡ଼େଇ ନେବାପାଇଁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବର୍ବର ଶକ୍ତି ଖଟାଇବେ । ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଗାଁର ଝିଅ । ମୋତେ ବଞ୍ଚାଅ ଭାଇ । ତୁମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି । ମୋତେ ଟିକିଏ ବିଷ ଆଣିଦିଅ···।' ସେ ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାନ୍ଦିଲା ଆଉ ମୋତେ କନ୍ଦେଇଲା । ତାକୁ ଆଣିବା ସମୟରେ ଦୁହେଁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲୁ ସେ କୁଆଡ଼େ ମିଳେଇ ଗଲା । ମୋର ଆଉ ତାର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଜଣାଇ ମରିବା ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁ କରୁଣ ନିବେଦନ କରିଥିଲା ସେ କଥା ଆଜି ମନେ ପଡ଼ିଲେ ବୁକୁ ଫାଟି ଯାଉଛି । ସେତେବେଳେ

ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ ସେ ବର୍ବର ଦଳଙ୍କୁ ପୋଛି ଲିଭାଇ ଦେବାପାଇଁ ।।' କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନଥିଲା । ସତକୁ ସତ ମୁଁ ତାକୁ ରଖିପାରି ନଥିଲି । ହଠାତ୍ ଦିନେ ଅଧରାତରେ ସେବାର ଭୟକଂପିତ ଶରୀରଟିକୁ ମୋ ଲୌହବାହୁର ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇ ନପାରି ମୋତେ ଖୁବ ମାଡ଼ ଦେଲେ । ତା ପରେ ତାକୁ ଛଡ଼େଇ ନେଲେ । ଆଉ ତାପରେ ତାର କଣ ହେଲା ମୁଁ ଜାଣେନା । ସେ ହତଭାଗିନୀ ଆଜି କେଉଁଠି ଅଛି କି ନାହିଁ ତା ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଇ ହୋଇ ଆସିଛି ସୋନୁଆ ଜଙ୍ଗଲରୁ···।।"

ସୌମ୍ୟ ଆଉ କହି ପାରିଲାନାହିଁ । ସେ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ରୁମାଲରେ ଆଖି ଘୋଡ଼ାଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଫୁଲରି ଏ ଦୃଶ୍ୟ ସହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସୌମ୍ୟ ପାଖକୁ ଯାଇ ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—"ମୋତେ ଚାହିଁ ସୌମ୍ୟ ।" ସୌମ୍ୟ ଆଖି ପୋଛି ଫୁଲରିକୁ ଚାହିଁଲା । ଫୁଲରି କହିଲା—'ସେ ସବୁ ଭାବି ଆଉ ଦୁଃଖ କରନା ସୌମ୍ୟ । ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନର ଅତୀତ ଦିଗନ୍ତ ତଳେ ଯାହାଘଟି ଯାଇଛି ତା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହୁ । ତା ପୁନରାବୃତ୍ତିର ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଏତିକି ମନେରଖ—ମୋତେ ତୁମ ପାଖରୁ କେହି ଛଡାଇ ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।' ଫୁଲରି କହୁ କହୁ ତା ଆଖି ଓଦା ହୋଇ ଆସିଲା । ଫୁଲରିର ଅବିନ୍ୟସ୍ତ କୃଷ୍ଣକୁନ୍ତଳ ଗୁଚ୍ଛ ତା ମୁହଁ ଉପରୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଉ ଦେଉ ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ତୁମେ ବଡ଼ ସରଳ, ଫୁଲରି । ତୁମେ ବୁଝି ପାରୁନାହଁ । ଏ ଯୁଗରେ ଛଡ଼ାଇ ନେବା ଟା ବଡ଼ନୁହେ । ଫେରାଇ ଦେବାଟା ବଡ଼ । କିନ୍ତୁ ଏ ମୁନାଫା ଦୁନିଆରେ କେହି କାହାର ବଞ୍ଚିବାର ସୁଯୋଗ ଫେରାଇ ଦିଏନାହିଁ । ଛଡ଼ାଇ ନିଏ । ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ତା ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର—ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ତା

ମୁଖର ଆହାର—ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ତା ବଞ୍ଚିବାର ଦାବୀ—ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ପ୍ରଣୟୀ ବୁକୁରୁ ପ୍ରଣୟିନୀକୁ—ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ଦୁର୍ବଳ ଜାତିକୁ ତା ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ମାତୃଭୂମି କୋଳରୁ···!! ମଣିଷ ପାଖେ ଆଜି ବଡ଼ ହୋଇଛି—ସୁଖ ଏବଂ ଆଧିପତ୍ୟ ଭିତରେ ଜୀବନଟାକୁ ଦୁର୍ତ୍ତି ଉପଭୋଗ କରି ଯିବାର ମୋହ··· !! ନୁହେ କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ କିମ୍ବା ନୀତି । ତେଣୁ ଆମେ ନାଗୁର ଦଳ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ— ଅଢ଼େଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର ଐତିହାସିକ ଯୋଗୀ-ସମ୍ରାଟ-ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ରାଜକୀୟ ଆଡ଼ମ୍ବର ଭିତରେ ମହିମାକଉଦିନ ! ବିଭବଶାଳୀର ଆକାଶ ଛୁଆଁ କୋଠାଘର ତଳ ଫୁଟପାଥ ଉପରେ ନିଃସ୍ୱର ମୃତ୍ୟୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ···!! ଅର୍ଥ ଆଜି କ୍ଷମତାର ମିଳନ ପୀଠରେ ସବୁହୋଇ ପାରେ । ତୁମକୁ ମୋ ପାଖରୁ କେହି ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେଉଁ ସରଳ ଧାରଣା କରିଛ ତାହା ଭୁଲ । ତୁମ ଭାଇଙ୍କ କଥାରୁ କଣ ବୁଝିପାରିଲ ନାହିଁ ? ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମକୁ କହୁଛି ଭାଇଙ୍କ କଥାମାନିନିଅ ।” ଏକଥା ଶୁଣି ଫୁଲରି ଆତଙ୍କିତା ହୋଇ ଉଠିଲା । ସୌମ୍ୟକୁ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ଗୁହିଁ କହିଲା—“ଏ କଣ କହୁଛ ସୌମ୍ୟ ? ଏକଥା ତୁମଠଉଁ ଶୁଣିବି ବୋଲି କେବେ ଆଶଙ୍କା କରି ନଥିଲି । ତୁମ ପାଖରୁ ଫୁଲରିକୁ କେହି ଛଡ଼େଇ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି କିଏ ନିଏ ତେବେ ଫୁଲରିର ମୃତ ଶରୀରଟାକୁ ନେବ । କିନ୍ତୁ ଫୁଲରିକୁ ନୁହେଁ···!” ସୌମ୍ୟ ବୁଝେଇ କହିଲା— “ପ୍ରବଣତା ଉପରେ କଥା କୁହନାହିଁ ଫୁଲରି । ତେବେ ତୁମେ ଜୀବନରେ ପାଇଲ କଣ ?” “ଜୀବନରେ ପାଇବା ନ ପାଇବାର ହିସାବ ଖାଲି ଅଙ୍କରେ କଷି ବସିଲେ ହେବନାହିଁ, ସୌମ୍ୟ । ମୁଁ ଆଜି ତୁମଠାରୁ ମୋ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୁହୁଁଛି । ସେଇଟିକି ପାଇଲେ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ପଚାରିବାକୁ ଗୁହେଁ—ତୁମେ କଣ ମୋତେ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଗୁହଁ ?”

"ଏ କି ପ୍ରଶ୍ନ ଫୁଲରା ?"

ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ସୌମ୍ୟ ପଚାରିଲା ।

"ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଆଜି ମୋ ମନରେ ବାରମ୍ବାର ଜାଗୁଛି, ସୌମ୍ୟ ! ନହେଲେ ତୁମେ କାହିଁକି ମୋତେ କୁହନ୍ତ ଭାଇଙ୍କ କୁଅଭିଳାଷ ପାଖେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ । ତୁମେ କଣ ଜାଣନା ମୋ ନାରୀତ୍ୱକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ନିହିତ ଅଛି ?"

"ମୋ କହିବା କଥା ସେ ଯେତେବେଳେ ତୁମଭାଇ......"

"ଆଉ କହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ମୋ ଭାଇ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ମୋ ଦେହକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ବିଭବର ସ୍ୱପ୍ନ ରଚନା କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ତେବେ ତୁମେ କଣ କହିବାକୁ ଚାହ ତାଙ୍କର ସେ ଜଘନ୍ୟ ଲାଳସା-ପୀଠରେ ମୋ ନାରୀତ୍ୱକୁ ବଳି ଦେବାକୁ ?"

ଫୁଲରାର ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ସୌମ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲାନି । ବିବ୍ରତ ହୋଇ କେବଳ ଫୁଲରା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସେତେବେଳେ ଫୁଲରାର ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁ ନଥିଲା । ଜଳୁଥିଲା ଦୁଇଟି ଅଗ୍ନି ଶିଖା । ସେ ସୌମ୍ୟର ସେତେବେଳର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କୋମଳ ହୋଇଗଲା । ନିଜକୁ ଫେରେଇ ନେଲା ପ୍ରଣୟିନୀ ଭୂମିକାକୁ । ସିକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା—

"କୁହ ସୌମ୍ୟ, ତୁମେ କଣ ମୋତେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ?"

"ତୁମଙ୍କୁ ଅଦେୟ ହୋଇ ମୋର କିଛି ନାହିଁ, ଫୁଲରା ! କିନ୍ତୁ......"

"ଆଉ କିଏ କଣ ?"

"ତୁମଙ୍କୁ ରଖି ପାରିଲେଜ ?"

ଏ କଥା ଦପଦ ବଡ଼ କରୁଣ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ସୌମ୍ୟ କଣ୍ଠରେ । ଫୁଲରୀକୁ ବଡ଼ ବାଧିଲା । ଅଶ୍ରୁଧାରା ଲୁହ ଖସି ପଡ଼ିଲା ଦୁଇ ଆଖିରୁ । ସୌମ୍ୟ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—

"ମୋତେ ରଖି ନ ପାରିଲେ ମୋ ସ୍ମୃତିଟିକ ତ ରଖି ପାରିବ ? ସେହି ହେବ ମୋ ଜୀବନରେ ପରମ ତୃପ୍ତି···।"

ଫୁଲରୀ ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲାନାହିଁ । ମୁହଁ ପୋତି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ସୌମ୍ୟପ୍ରାଣ । ନିଜର ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ସେ ଭୁଲିଗଲା । ଝଡ଼ ତରଙ୍ଗର ପରିବେଶ ଭିତରେ ଅସଲ ମୃତ୍ୟୁର ବିଭୀଷିକା ଦେଖି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣୟିନୀ ଲର୍ଡ଼-ଡ୍ଲିନଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ମୁକ୍ତ ପ୍ରଣୟୀ ଅଲଭ୍ୟ ସର୍ଦ୍ଦାର ପୁତ୍ର ଯେପରି ପାଇଁ ବକ୍ଷରେ ଜଡ଼େଇ ଧରିଥିଲା ସେପରି ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରୀକୁ ଉଠାଇନେଲା ବକ୍ଷକୁ । ତା ଅଶ୍ରୁ ମଳିନ ମୁଖଟିକୁ ନିଜ ମୁହଁ ପାଖରେ ଟେକିଧରି କହିଲା—"ଆଜି ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ପାଇଛୁ, ଫୁଲରୀ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୋଜି ପାଇବାର ପଥ ତୁମେ ମୋତେ ଦେଖାଇ ଦେଇଛ । ଅଭିନନ୍ଦ କରୁଛି ତୁମଙ୍କୁ । ଆଉ ଏଠାରେ ମୋ ପାଖରୁ ତୁମଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଆସୁନାହିଁ । ଆସ ।"

ପ୍ରାଣଦେଇ ପ୍ରଣୟିନୀକୁ ଛୁଇଁବା ସୌମ୍ୟର ହେଲା ଏଇ ପ୍ରଥମ !! ଫୁଲରୀ ଫେରିଗଲା ଘରକୁ । ଘରେ ମନେହେଲା ସତେ ଯେପରି ସେ ନିଜକୁ ଆଜି ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଛି କୌଣସି ଏକ ଅନ୍ଧକାର ଗହ୍ୱର ମଧ୍ୟରୁ···।।

ଏ ଭିତରେ କଟିଯାଇଛି କେତୋଟିଦିନ । ନିଜର ଯୋଜନା ନେଇ କାମରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛି ସୌମ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏ ଯୋଜନାରେ

କାହାଠାରୁ ଋଣ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ କିମ୍ବା କର ବସାଇବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଚୈନିକ ଜାତିର ଉତ୍ସାହ ନେଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀର କାର୍ଯ୍ୟ । ଭିଲ୍ଲଜାତିର ପ୍ରାଣରେ ଆଜି ଜାଗିଛି ନୂତନ ସ୍ପନ୍ଦନ । ସେମାନଙ୍କ ହାତ ପରଶରେ ହସି ଉଠୁଛି ଅବହେଳିତ ଶବର ଜାତିର ବନପ୍ରାନ୍ତର । ସୌମ୍ୟ ଆଜି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଣମ୍ୟ । ତେଣୁ ତା'ର ଏକକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ଭିଲ୍ଲଜାତିର ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ।।

ମିଳନ ପାର୍ବଣର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବକଥା । ଫୁଲ୍‌ସରୀ ତା ସଙ୍ଗିନୀ ଗଣଙ୍କୁ ନେଇ ହସ ଖୁସିରେ ଗପ କରି ଚାଲିଛି । ଏତିକି ବେଳେ ମହାନଗରୀରୁ ଫେରି ଆସି ଫୁଲ୍‌ସରୀ ହାତକୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ବଢ଼େଇ ଦେଲା ମନୁଆ । ଭାଇ ହାତଲେଖା ଦେଖି ଫୁଲ୍‌ସରୀ ଭୟରେ ମନୁଆ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ସରଣୀକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ବହୁ ଚିଠି ଲେଖିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ନଆସିବାରୁ ଫୁଲ୍‌ସରୀ ମା ମନୁଆକୁ ପଠାଇଥିଲା ସରଣୀକୁ ଡାକି ଆଣିବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ସରଣୀକୁ ବହୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ । କିମ୍ବା ପାରୁଲାକୁ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଏହି ଚିଠିଟି ଲେଖି ପଠାଇ ଦେଲା ।

ଚିଠିହିକୁ ଖୋଲିବାକୁ ଯାଇ ଖୋଲି ପାରୁନଥାଏ ଫୁଲ୍‌ସରୀ । କେତେ ଭୟ ଅଶଂକା ମନରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ବସିଲା । ଥର ଥର ହାତରେ ଚିଠିଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଖିଲା । ସରଣୀ ଲେଖିଛି—''ଫୁଲ୍‌ସରୀ ।

ଯିଏ ଆଜି ତୋ ବାପଘରର କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବସିଥାଂନ୍ତି ସେ ଆଜି ପାଉଛି 'ନିମନ୍ତ୍ରଣ' । ଏ ବିଦ୍ରୂପ କରିବାରେ ବୋଧହୁଏ ତୋ'ର ଆଜ ତୋ ଦଳର ସୁଖ ଅଛି । ସେ ଯାହାହେଉ ମୁଁ ଆଜିଠାରୁ ତୋର କେହି ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ମନେରଖ—ଏଥିରେ ଶୁଭନାହିଁ । ଅଛି—ଅଭିଶାପ•••!!

ଭୋକିଲା ପିସ୍ତଲ ମୁହଁରେ ତୋ ପ୍ରଣୟୀକୁ ଯଦି ଠେଲି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ତା ତୁ କରିପାରୁ । ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ସରଣୀ ”

ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ଫୁଲରାଣୀ ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଅଶ୍ରୁର ବନ୍ୟା ବହି ଚାଲିଲା । ତା ସାଙ୍ଗସାଥି ଯେତିକି ବୁଝେଇ ବସିଲେ ସେ ସେତିକି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ଉନ୍ମାଦିନୀଙ୍କ ପରି ଚିତ୍କାର କରି କହି ଉଠିଲା—“ମନୁ ଭାଇ ! ସୌମ୍ୟ ବାବୁଙ୍କୁ ତୁମେ ଏଠାରୁ ଲୁଚେଇ ନେଇ ଯାଅ । ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥାଉ ଥାଉ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟାଟିଏ ବାଜିବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ । ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣି ଲୁଚେଇ ନିଅ । ଭୋକିଲା ପିସ୍ତଲ ଘୂରି ବୁଲୁଛି ।।”

ଖବର ପାଇ କର୍ମକେନ୍ଦ୍ରରୁ ସୌମ୍ୟ ଆସିଲା । ଫୁଲରାଣୀକୁ ବୁଝେଇ କହିଲା—“ଏପରି କ’ଣ ଗୋଟାଏ ହୋଇଛି ଯେ ତୁମେ କାନ୍ଦି ଅସ୍ଥିର ? ଏପରି କିଛି ଗୋଟାଏ ଘଟିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଗରୁ ଆଶଂକା କରିଥିଲି । ତୁମେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ ଚଳିବ କିପରି ?” ଫୁଲ-ରାଣୀ ଏ କଥାରେ କିନ୍ତୁ ଅଶ୍ୱସ୍ତି ହେଲାନାହିଁ । ସେ କହିଲା—“ତୁମେ ଏ କଥାକୁ ଏତେ ଲଘୁ ଭାବରେ ନିଅ ନାହିଁ । ମୋତେ ଛାଡ଼ି ତୁମେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖି ଆଗରୁ କେଉଁଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଅ । ତୁମେ ଥିଲେ ମୋର ସବୁ ଅଛି । ଯାହା ତୁମେ ମୋତେ ଦେଇଛ ସେହି ମୋର ପରମ ସଂପଦ । ତାକୁହିଁ ପୂଜାକରି ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନ କଟାଇ ଦେବି । ତୁମେ କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଷତ ରୁହ···।। ଭୋକିଲା ପିସ୍ତଲ ମୁହଁକୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଶତ ଜନ୍ମର ଆୟୁଷ ନେଇ ତୁମେ ବଞ୍ଚିରୁହ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏଠୁଁ ଚାଲିଯାଅ । ମୋତେ ଭୁଲିଯାଅ । ଭୁଲିଯାଅ···।” ଫୁଲରାଣୀ ଆଉ କିଛି କହି

ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ମୁଖଟିକୁ ସୌମ୍ୟ କାନ୍ଧ ଉପରେ ଲଗାଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଂଯମୀ ସୌମ୍ୟର ଆଖିପତା ଟି ବହିଗଲା ଦୁଇଟି ଅଶ୍ରୁଧାର । କମ୍ପିତ ଗଳାରେ କହିଲା—"ତୁମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କେଉଁଆଡ଼େ ଯିବି ଫୁଲରି ? କେଉଁଠି ବା ଯାଇ ଲୁଚିବି ? କେବଳ ମୋ ପଛରେ ନୁହେଁ । ଅନାଗ୍ରହର ଭୋକିଲା ପିସ୍ତଲ ଆଜି ସାରା ଜଗତ ଜନତାର ପଛରେ ବୁଲି ଚାଲିଛି । ନାହିଁ ତା'ର ଶୀକାର । ଗରିବର ସବୁ ଆଶା ଯଦି ଆଶାରେହିଁ ରହିଯାଏ ତେବେ ଆମରି ରହୁ... । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଭୟଙ୍କର ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧରୁ ପଳାଇବା କାହିଁକି ? ମୁଁ ମୋ ଜୀବନ ଭୟରେ ଏ ଭଲପଲ୍ଲୀକୁ ଏବଂ ତୁମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତୁମଙ୍କୁ ନେଇ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ସୁନାର ନୀଡ଼ ରଚନା କରିବି ବୋଲି ଯେଉଁ ଭାବିଥିଲି ତାହା କରିବାକୁ ଯଦି... ।" ସୌମ୍ୟ ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଥପ ଥପ ହୋଇ ଅଶ୍ରୁ ଝରି ପଡ଼ିଲା ଫୁଲରିର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । ଫୁଲରି ମୁହଁ ଉଠାଇ ଦେଖିଲା—ସୌମ୍ୟ କାନ୍ଦୁଛି । ସେ ସହି ପାରିଲାନି ସୌମ୍ୟ ଆଖିର ଲୁହ । ନିଜ ପଣତକାନିରେ ସୌମ୍ୟ ଆଖି ପୋଛି ଦେଇ ଦେଇ ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ମୁଖଟିକୁ ସୌମ୍ୟ ମୁହଁ ପାଖରେ ରଖି କହିଲା—"ତୁମେ ଆଉ କାନ୍ଦନା । ମୁଁ ସବୁ ସହିପାରେ କିନ୍ତୁ ତୁମ ଆଖିର ଲୁହ ସହି ପାରିବିନି । ତୁମ ସଙ୍ଗରେ ଯଦି ନ ହେଲା ତେବେ ତୁମ ନିଃସଙ୍ଗରେ ମୋତେ ପୂଜା କରିବାକୁ ଦିଅ । ଖାଲି ଭୋଗ ଭିତରେ ସବୁ ପାଇବାର ଶେଷ ନୁହେଁ ନାହିଁ । ପ୍ରେମର ଚରମ ସାର୍ଥକତା ବିରହରେ ।। ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଅହରହ ତୁମର ସାନିଧ୍ୟ ପାଇବାର ଭାଗ୍ୟ ଯଦି ଏ ଜୀବନରେ ନ ହେଲା ତେବେ ଦୂରରେ ରହି ଜୀବନର ସମସ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ବିନିମୟରେ ତୁମଙ୍କୁ ମୋତେ ପାଇବାକୁ ଦିଅ । ତୁମର ପରଶ ଏଣିକି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ ପ୍ରତି

ରକ୍ତ କଣାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଭିତରେ···।। ବୁକୁ ପଥର କରି ତୁମ ଅନୁପସ୍ଥିତି ମୁଁ ସହି ପାରିବି । କିନ୍ତୁ ମୋ ଲାଗି ତୁମ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟା ବାଜିବାଟା ମୁଁ ସହି ପାରିବିନି । ବଇଁର ଦଳର ଟେଭ୍ରିକିଲ ପିସ୍ତଲ ଅଗରୁ ତୁମେ ଲୁଚିଯାଅ । ମୋ'ର ଏ ସ୍ଥୂଳ ଅଖିରେ ତୁମଙ୍କୁ ଅଉ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବି ନାହିଁ ସତ କିନ୍ତୁ ତୁମର ରୂପ ମୋ ଉଦ୍ଭାସିତ ସ୍ୱପ୍ନରେଖାର ପ୍ରତି ଧାରରେ ଝଲସି ଉଠିବ···।। ମୁଁ ତାକୁହିଁ ଦେଖି ଆଖି ଭରିବି । ପୂଜା କରିବି ।। ତୁମେ ଚାଲିଯାଅ । ଦୂରର ପୂଜାରଣୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋତେ ଦିଅ·····।।"

ଫୁଲରି ଆଉକିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ କେବଳ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସୌମ୍ୟ କୋହ ଦମନ କରି କହିଲା—"ତୁମଙ୍କୁ ମୁଁ ଦିନେ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯିବାପାଇଁ କହୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଜି ତୁମ ପାଖରୁ ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । କାହାର ପିସ୍ତଲ ଯଦି ମୋତେ ନିଚିହ୍ନ କରିପାରେ ତେବେ କରୁ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏ ଅଶାନ୍ତ ଦୁନିଆରେ ମୁଁ ଆଜି ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ଚାହେଁ । ନିମିଷକ ପାଇଁ ହେଉପଛେ ତୁମର ହାତରେ ମୁଁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ସିଂହାସନ ଗଢ଼ିଦେଇ ଯିବି ଯେଉଁଠି ପ୍ରଣୟର ବଗୁର ଶାଶ୍ୱତ ହୋଇ ରହିବ ।। ତୁମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଭୀରୁପରି ଜୀବନ ନେଇ ଲୁଚି ରହିବା ପାଇଁ ଆଉ ଚାହୁଁନାହିଁ । ତୁମର ଆଖିର ଦୁଇବୁନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁ ଆଗରେ ଯଦି ମୋର ଶେଷକାଳ ଘଟିତ ହୁଏ ତେବେ ସେଥିରେ ମୋର···।" "ଏ କଣ କହୁଛ" କହି ଫୁଲରି ସୌମ୍ୟ ମୁହଁରେ ହାତଦେଲା । ସେ ଅମଙ୍ଗଳ କଥା ସୌମ୍ୟକୁ କୁହାଇ ଦେଲାନାହିଁ । ତା ନାରୀ ଚିତ୍ତ ଅମଙ୍ଗଳ ଆଶଂକାରେ ଥରି ଉଠିଲା । ସେ କିଛି ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଶ୍ରୁକ୍ଲାନ୍ତ ମୁହଁଟି ନେଇ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ସୌମ୍ୟ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସୌମ୍ୟ ସହି ପାରିଲାନି

ତା ଅତି ଆଦରଣୀ ଫୁଲବାର ସେ କରୁଣ ଗୁହାଣୀ । ନିଜ ବୁକୁରେ ଲଗାଇ ରଖିଲା ଫୁଲବାର ମୁହଁଟିକୁ ।

ଏ କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ହେଲା ମନୁଆକୁ । ସେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା । ଗାଁ ବରଗଛ ବେଦୀ ମୂଳେ ଠିଆ ହୋଇ ଡିଟିଲା ନିଶାଣ ନାଗରା । ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ ପଲ୍ଲୀର ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧ ବନିତା । ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—"ଆମ ନବଜୀବନ ଦାତା ସୌମ୍ୟ ଭାଇଙ୍କୁ ଆମ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାପାଇଁ ହୁକୁମି ଆସୁଛି । ଆମର ସ୍ନେହର ଭଉଣୀ ଫୁଲବା ସାଥିରେ ତାଙ୍କର ବିବାହ କରାଇ ଦେବେନାହିଁ ବୋଲି ପିସ୍ତଲର ଭୟ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି—ଶବର ଜାତିର ମୁହଁରେ ଯିଏ ଭାଷା ଦେଇଛି, ବୁକୁରେ ସାହାସ ଦେଇଛି, ପେଟକୁ ଭାତ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି, ପିନ୍ଧିବାକୁ ବାସ ଯୋଗାଇଛି ତା ପାଇଁ ସେମାନେ ରକ୍ତ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି । ଶବର ଜାତି ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକ ହୋଇ-ପାରେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ବାହାଘର ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ଆୟୋଜନ ଚାଲିଥିଲା ସେ ସବୁ କରିଚାଲ । ଦେଖିବା କିଏ ତାଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିଦିଏ । ଅବହେଳିତ ଶବର ଜାତିର ଏ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ମାଟିସମ ମୂକ-ସୁପ୍ତ ଏ ଶବର ଜାତିକୁ ଯିଏ ମଣିଷ କରି ଛାଡ଼ିଦେଇଛି ତାଙ୍କୁ, ଶବର ଜାତିର ଦେହ ଭାସ୍କରଙ୍କୁ, ଆଜି ସେମାନେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି—ମାଟିର ଏ ମନ୍ଦିରରୁ କାଢ଼ି ନେବାକୁ । ଶବର ଜାତି ଏହା କଦାପି ସହି ପାରିବ ନାହିଁ ।"

ସମସ୍ତେ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ—"କଦାପି ନୁହେ ।"

ସେ ଦିନକୁ ବାହାଘର ଆଉ ଦୁଇଟିଦିନ ମାତ୍ର ବାକିଥାଏ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ମିଳନ ପଡ଼ିଆଟି (ଖେଳକୁଦ, ସଭାସମିତି ପାଇଁ ଏହି ପଡ଼ିଆଟି ସୌମ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତିଆରି) ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଜ୍ଜିତ ।

ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନର ଭବିଷ୍ୟ କର୍ମ ପନ୍ଥା ବିଷୟରେ କହୁଛି ସୌମ୍ୟ । ଗୁଳଣ ପରୁଣ ଖଣ୍ଡ ଭିଲ୍ଲପଲ୍ଲୀର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସେଠାରେ ରୁଣ୍ଡ । ଧୀର ସ୍ଥିର ଭାବରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ନେତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏତିକି ବେଳେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠିଧରି ଭୀତା ଚକିତା ଭାବରେ ଫୁଲରି ଉଠିଗଲା ମଣ୍ଡପ ଉପରକୁ । ଚିଠି ଖଣ୍ଡି ସୌମ୍ୟ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ସେହି ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଲାଜ୍‌କୁନା ବସି ପଡ଼ିଲା । ସୌମ୍ୟ ତା କହିବା ବନ୍ଦକରି ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ଟିକିଏ ହସିଲା ତାପରେ ଫୁଲରିକୁ କହିଲା—"ଭୟ କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ତୁମେ ଘରକୁ ଯାଅ ।" ଫୁଲରି କିନ୍ତୁ ସେଠାରୁ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କୌତୂକ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଥାନ୍ତି ସୌମ୍ୟ ଆଉ ଫୁଲରିକୁ । ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି ସେ ଚିଠିରେ କ'ଣ ଲେଖାଅଛି । ଜନତା ଭିତରୁ ମନୁଆ ଉଠିଆସି ସୌମ୍ୟକୁ ସେ ଚିଠିକଥା ପଚାରିଲା । ସୌମ୍ୟ ଜନତାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲା—"ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ଏଠାରେ ସେମାନେ ଆଉ ରଖେଇ ଦେବେ ନାହିଁ ।" କ'ଣ ବୋଲି ଜନତା ଚାହୁଁଥିଲା ବେଳେ ମଟର ହର୍ଣ୍ଣ ଶୁଣାଗଲା । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଗୋଟାଏ ଜିପ୍‌ଗାଡ଼ୀ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି । ସୌମ୍ୟ ମ୍ଳାନ ହସ ହସି କହିଲା—"ନିମନ୍ତ୍ରଣ ବୋଧହୁଏ ଆସିଗଲା ।"

ଜିପ୍‌ଗାଡ଼ୀ ଠିଆକରି ପୋଲିସ ସଦଳ ବଳେ ଅଗେଇ ଆସିଲା ମଣ୍ଡପ ଆଡ଼କୁ । ସାଥିରେ ବନ୍ଧୁକଧାରୀ । ପୋଲିସ ସୌମ୍ୟ ପାଖକୁ ଆଗେ ଯାଇ ପଚାରିଲା—"ଆପଣଙ୍କ ନାମ ସୌମ୍ୟ ?" ସୌମ୍ୟ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା । ସୌମ୍ୟ ବିପକ୍ଷରେ ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗ ପୋଲିସ ସୌମ୍ୟକୁ ଜଣାଇ ଥାନାକୁ ଯିବାପାଇଁ କହିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଜନତା ଘେରି ଗଲାଣି ମଣ୍ଡପକୁ । ସୌମ୍ୟକୁ

ଥାନାକୁ ନେବା କଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଜନତା ଭିତରେ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖାଦେଲା । ଜନତାକୁ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇ ସୌମ୍ୟ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା—"ଆପଣମାନେ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ବସନ୍ତୁ" ଏ ଚିଠିରେ କଣ ଲେଖାଥିଲା ତାହା ଆପଣମାନଙ୍କୁ କହିବା ଆଗରୁ ପୋଲିସ ଆସିଗଲେ । ଚିଠିରେ ଲେଖାଥିଲା ମୋ ନାମରେ ନାରୀ ଧର୍ଷଣ ଅଭିଯୋଗ ସୃଷ୍ଟିକରି ହୋଇ ମକଦମା ଚଳାଇବାର ସମସ୍ତ ଯୋଗାଡ଼ ଚାଲିଛି । ମୋତେ ବାନ୍ଧିନେବା ପାଇଁ ପୋଲିସ ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଏ ଚିଠିରେ ଲେଖାଅଛି ଧର୍ଷଣ ନାରୀ ହେଉଛନ୍ତି ଉଠାପଲ୍ଲୀ ଧନୁଆଁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଗାଙ୍ଗୀ । ସେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନେଇ ମହାନଗରୀରେ ରଖା ଯାଇଛି । ଗାଙ୍ଗୀ ଏ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ କରିବ ନାହିଁ କହିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଭୟଦେଖା ହୋଇଛି ଅଧିକ ମଧ୍ୟ ନୋଟ ତୋଡା ଲାଞ୍ଚ ଦିଆ ହୋଇଛି । ତଥାପି ସେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନିନଥିଲେ । କେବଳ ଅତ୍ୟାଚାର ଭୟରେ ମିଛ କହି ମୁଁ ଦେଇ ହୋଇଛନ୍ତି । କେବଳ ଏତିକିରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି । ଏହାପରେ ମୋ ନାମରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ ତିଆରି ହେଉଛି ଯେ ମୁଁ ଏଠାରେ ରହି ଅଶିକ୍ଷିତ ଭିଲମାନଙ୍କୁ ମତେଇ ସରକାରଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ନାନା ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଛି ଇତ୍ୟାଦି । ଏ ଚିଠି ଆସିଛି ଏକ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଯାଗାରୁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ପୁଲିସ ବାବୁ ଆସି ପ୍ରଥମ ଅଭିଯୋଗରେ ମୁଦାଲ କରି ମୋତେ ନେବାକୁ କହୁଥିବାରୁ ଏ ଚିଠି ସତବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ।" ସୌମ୍ୟଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଜନତା ଚିତ୍କାର କରି କହି ଉଠିଲା—"କିଏ ସେ ଏଠାରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ନେବ ଆମେ ଦେଖିବୁ । ଏ ପରୁଷ ଖଣ୍ଡ ପଲ୍ଲୀର ଗୋଟାଏ ପିଲା ବଞ୍ଚିଥିଲା ଯାଏଁ ଆମେ ଛାଡ଼ିଦେବୁ ନାହିଁ ।"

ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିପାରି ସୌମ୍ୟ ବୁଝେଇ କହିଲା—"ପିସ୍ତଲ ଭୟ ଦେଖିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଏ ହୀନ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର । ଆପଣମାନେ ଧୀରସ୍ଥିର ରୁହନ୍ତୁ । ଏ ମଧ୍ୟ ଅକାମୀ ହୋଇଯିବ । ସତ ହେଉ ଅବା ମିଛହେଉ ମୋତେ ଯିବାକୁ ହେବ । ନିୟମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଆମେ ରଖିବା । ସରକାରଙ୍କ ଶାସନ ଯାହାକରୁ ଆମେ ଅହିଂସା ନୀତିରେ ଚାଲିବା । ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ହୋଇଛି, କିଏ କରିଛି ଆଉ ତାହା କାହିଁକି କରା ହୋଇଛି ଆପଣମାନେ ସବୁ ବୁଝି ପାରୁଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ଏଥିପାଇଁ ବିଚଳିତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏ ଅବହେଳିତ ଶବର ପଲ୍ଲୀରେ ଗ ନ କାର୍ଯ୍ୟର ଯେଉଁ ସୁମହାନ କୀର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରି ଆପଣମାନେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ତାହା ପୂରଣ କରନ୍ତୁ । କୋଣାର୍କକୁ ଠିଆ କରାଇବା ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ବାରବର୍ଷର ରାଜସ୍ୱ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ରାଜାର ହୁକୁମ ବଢ଼େଇକୁଳକୁ ଆତଙ୍କିତ କରିଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ବାର-ବର୍ଷକାଳ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ ଝିଅଙ୍କଠାରୁ ବିଚ୍ଛେଦ ହୋଇ ବାଲି ଉପରେ ପଡ଼ି ବଢ଼େଇ କୁଳ ଲହୁଣୀ ମୁଗୁର ନେଇ ପଥର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର-ସହ ହସି ହସି ମାଟିର କୋଣାର୍କ ଗଢ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ରାଜସ୍ୱ ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ । କାହାର ହୁକୁମ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗଠନକାରୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କଟାର ଭୟନାହିଁ । ପଥରର କୋଣାର୍କ ଦେହରେ ଓଡ଼ିଆର କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟର ମହିମା ଛଡ଼ା ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧର ମହିମା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ବଞ୍ଚି ଅନ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବା, ଗଢ଼ି ଅନ୍ୟକୁ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେବାର ଯେଉଁ ନୀତି ଧରି କାର୍ଯ୍ୟକରି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ମହିମା ନିହିତ ଅଛି । ଆଗେଇ

ଗ୍ଭଲନ୍ତୁ । ଜୟ ସୁନାଷ୍ଟିତ । ଆପଣମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣମାନଙ୍କ ଠାରେ ମୋର ଏହି ଅଳି······।।"

ଶେଷକଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫୁଲବି ଶୁଣିଯାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ 'ବିଦାୟ' ଶବ୍ଦଟି ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଚମକି ଉଠିଲି । ଉଠିପଡ଼ି ସୌମ୍ୟକୁ ଅଶ୍ରୁଭରା ଆଖିରେ ଗ୍ଭହିଁ ପଚ୍ଚରିଲି—"ଏ କଣ କହୁଛ ସୌମ୍ୟ ? ତୁମକୁ କିଏ ବିଦାୟ ଦେବ ?" ସୌମ୍ୟ ଫୁଲବିକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲି । କହିଲି—"ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ସରକାର ଘର ନାଗଫାଶ ମୋତେ ଗ୍ଭଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଘୋଷାରି ନେବା ଅପେକ୍ଷା ତୁମେ ମାନେ ମୋତେ ପାଗ୍ଭେଟି ଦେଇ ଆସିଲେ ସୁଖୀ ହେବି । ମୋ ବିପକ୍ଷରେ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାନ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ଯେଉଁ ଶର ଖଞ୍ଜାହୋଇ ରହିଛି ସେଥିରୁ ସହଜରେ ମୁକୁଳି ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଶୀଘ୍ର ଫେରିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ତୁମ ମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ, ଭାତପାଣି ଆଜଠାରୁ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ହରେଇ ବାକୁ ପଡ଼ିବ······।" ସୌମ୍ୟ କଣ୍ଠ ଏଇଠି ଥରି ଉଠିଲି । ଆଖି ଫାଟି ଲୁହ ଗଡ଼ି ଆସିଲି । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ନିଜକୁ ସଂଯତକରି ନେଇ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ଫୁଲବିକୁ କହିଲି—"ଘରକୁ ଯାଅ ଫୁଲବି । ମୁଁ କେତେଦିନ ପାଇଁ ତୁମକୁ ଗ୍ଭଡ଼ି ଯାଉଛି କହି ପାରୁନି···।" ଫୁଲବି କିଛି କହି ପାରିଲି ନାହିଁ । କେବଳ ପିଲାଙ୍କ ପରି କଇଁ ଉଠାଇ କାନ୍ଦିଲି । ସମବେତ ଜନତା ମଧ୍ୟ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ସୌମ୍ୟ କହିଲି—

"ତୁମେସବୁ ଆଜି କାନ୍ଦୁଛ । କିନ୍ତୁ ସାରା ଓଡ଼ିଶା ଏପରି ବୁକୁଫଟେଇ କାନ୍ଦିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ସବୁ ଜଘନ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟକୁ ସୁଧାରି ପାରିବ ନାହିଁ ।। ଏସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଗ୍ଭର ଏ ମାଟିରୁ ପୋଛି

ଦେବାପାଇଁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଆଗେଇ ଆସିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନକୁ ଖୋଜି ନେବାକୁ ହେବ । ସେଦିନ ତୁମମାନଙ୍କ ହାତଲେଖା 'ଯୁଗଯାତ୍ରୀ' ପତ୍ରିକାରେ ମନୁଅ ଠିକ ଲେଖିଥିଲେ—

'ମରଣର ତୀରେ ବସି ଜୀବନର ମହାବ୍ୟର୍ଥ ଗାନ—
ଆଉ ଗାଅନା, ଅଭାଗା ଜଗତ...।
ଏନୁହେ ତୋ ଜୀବନର ପରମ ସାଧନ...।।
ଉ'ଠୁ ଉ'ଠ।
ଦେ'ଖ ଦେଖ।
ଚେତବେଯାଇଁ—
ଯୁଗଯାତ୍ରୀ ଆସିବେବେ ଧାଇଁ
(ଭୌଗଳିକ ସୀମାପାର ହୋଇ)
ପାଇବାକୁ ଜୀବନ ସନ୍ଧାନ...।।।'

ଖାଲି କାନ୍ଦରେ କିଛି ହେବନାହିଁ । ଆଜି ତୁମେ ଏଠାରେ କାନ୍ଦୁଛ, ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ଭାଷା କାନ୍ଦୁଛି, ତଟୁମାରେ ଝରଣା କାନ୍ଦୁଛି, ପଡ଼ିଶା ଓଳିତଳେ ମା' କାନ୍ଦୁଛି, ମା'ର ଶୁଖିଲା ସ୍ତନରେ ମୁହଁ ଦେଇ ଭୋକିଲା ପିଲା କାନ୍ଦୁଛି, ସଭା ସମିତିରେ ଦେଶ ପ୍ରେମୀ କାନ୍ଦୁଛି, ସରଗରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ କାନ୍ଦୁଛି, ଭୁଖା ଓଡ଼ିଆ ପିଲାଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଫାଇଲ ତଳେ କାନ୍ଦୁଛି, ଆଉ ଏକଛତ୍ର ଦୁଆରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦୁଛି...।। କିନ୍ତୁ ଏ କାନ୍ଦରେ ଜୀବନର ମହାସତ୍ୟ ପାଇବ ନାହିଁ । ଏ କାନ୍ଦରେ ବର୍ବର ଦଳର ହୃଦୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମ କାନ୍ଦରେ ସେମାନଙ୍କ ହସ ଫୁଟେ । ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଶା ଦରିଦ୍ରର ଓଡ଼ିଶା, କ୍ଷୁଧିତର ଓଡ଼ିଶା, ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ନାରୀ ଓ ଶିଶୁର ଓଡ଼ିଶା ସେହି ଓଡ଼ି...ନତ... ପ୍ରତି ସଂଗ୍ରାମ କରିବାରେ ଆପଣା-

ମାନେ ଅଟେଇ ଅସନ୍ତୁ । ଦେଖିବେ ସେତେବେଳେ ମହାକାଳ ପଥ ଛାଡ଼ିଦେବ ।। ଆଜି ଯେଉଁ ବର୍ବର, ଅତ୍ୟାଚାରୀମାନେ ଏ ପବିତ୍ର ଭୂଇଁରେ କଳଙ୍କ ବୋଲି, ଏ ଜାତିକୁ ନିଃଶୋଷିତକରି ଚାଲିଛନ୍ତି ସେହିମାନେହିଁ ନିଜ ନିଜର ସମାଧି ଖୋଳିନେବେ···।! ଇତିହାସ ସେମାନଙ୍କପାଇଁ ଏକ ଘୃଣିତ ପୃଷ୍ଠା ଛାଡ଼ିଦେବ ! କିନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲେଖି ରଖିବ ପୂଜିତ ଦେଶସେବୀର ଜୀବନୀ । ମଧୁ, ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଫକିର ମୋହନ, ଗୋଦାବରୀଶ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରଖି-ଯାଇଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଇତିହାସ ।। ସେ ଲିଭିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆଜି ଜାତିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ । କୋଣାର୍କର ମହିମାଠାରୁ ସେମାନେ ଅଧିକ ମହିମାନ୍ୱିତ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜୀବନ୍ତ କୋଣାର୍କ ସେମାନେ । କୋଣାର୍କର ଭଙ୍ଗା ପଥର ଖଣ୍ଡ ଏ ଜାତି ଦୁଆରେ ଆଜି ପୂଜିତ ହେଲାପରି ଆପଣମାନେ ଆଜି ଯେଉଁ ମାଟିର କୋଣାର୍କ ଗଢ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି ତା'ର ଧୂଳିମାଟି ପୂଜା ପାଇବ । ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଜୀବନ ପଣକରି ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତୁ । ଦେଖିବେ, ଦିନେ ଏହି ଶୋକାତୁର ମାଟିର ଧରଣୀ ହସି ଉଠିବ···।। ଏତିକି ମୋର ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ନିବେଦନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ ··।"

ଏତିକି କହି ସୌମ୍ୟ ଚାହିଁଲା ଫୁଲିରିକୁ । ଖବରେ ଚମେଲି ଝାଉଁଳିଲା ପରି ସେତେବେଳକୁ ଫୁଲିରି ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଥିଲା । ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ସେ ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁଲା । ସୌମ୍ୟ ପ୍ରାଣରେ ବଡ଼ ଆଘାତ ଲାଗିଲା । ପ୍ରାଣଠାରୁ ସେ ବେଶୀ ଭଲପାଉଥିଲା ଫୁଲିରିକୁ । ସେ ତାକୁ ଜି ଛାଡ଼ି ଯାଉଥିବାବେଳେ ତା'ର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ଫୁଲିରିକୁ ଉଠେଇ ଧରି ପୋଲିସଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲା—"ଆପଣମାନେ ଏହି ପବିତ୍ର ମାଟିର ସନ୍ତାନ । କିନ୍ତୁ

ଦେଖିଯାଁନ୍ତୁ ଏଠାରେ କପର ବର୍ବରତା ଚାଲିଛି । ଏହି ଝିଅଟିକୁ (ଫୁଲରୀକୁ ଦେଖାଇ) ପାଇବା ପାଇଁ ମୋ ବିପକ୍ଷରେ କେତେ ହୀନ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଛି । ସେମାନେ କ'ଣ ଭାବିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭୋଗ ପାଇଁ ଗରୀବର ଝିଅବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ? ସେମାନେ କଣ ଏଥି ପାଇଁ ଗରୀବକୁ ଚିର ଦଳିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ? ବରୁଣେଇ ପାହାଡ଼ର ସାନ୍ଧ୍ୟ ବନଭିତରେ ଇଂରେଜର ତୋପଧ୍ୱନି ପରଠାରୁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁକ୍ତି ଇତିହାସ ଆଜି ସେହି ଦେଶ ବର୍ବରତା ଓ ଦେଶଦ୍ରୋହିତାର ମୁଖ୍ୟପୀଠ ହୋଇ ଉଠିଛି ।। ଗରୀବର ଜୀବନ-ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନ କରାହୋଇ ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ପ୍ରଳୟ ପୟୋଧି ଜଳ ମଧ୍ୟରୁ ଯେତେବେଳେ କୂର୍ମ, ବରାହ, ନୃସିଂହ ଅବତାର ଜାଗି ଉଠିବ ସେତେବେଳେ ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ରର ସୀମା ପାରିହୋଇ ଦେଖା-ଦେବ—ଅଖଣ୍ଡ ଶିବ···।। ଏହି ସତ୍ୟକୁ କେହି ଯେପରି ଭୁଲି ନଯାଏ···।।" ଏତିକ କହିସାରି ଫୁଲରୀକୁ ବହୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲା ସୌମ୍ୟ । ଫୁଲରୀ କିନ୍ତୁ ଅଶ୍ରୁଭରା ନୟନ ଦୁଇଟି ନେଇ ମୂକ ଭାବରେ ସୌମ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ଲୋତକ କେବଳ ତା ମର୍ମ ବେଦନା ସୌମ୍ୟକୁ ଜଣାଇ ଦେଉଥାଏ ! ସୌମ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା ସେ ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମଣ୍ଡପ ଉପରେ କଚାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସୌମ୍ୟ ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ମନୁଆକୁ କହିଲା—"ତୁମ ଉପରେ ଫୁଲରୀର ଭାର ରହିଲା । ତାକୁ ବୁଝାସୁଝା କରେଇ କର୍ମମୟ ଜୀବନକୁ ଫେରେଇ ନେବ । ତୁମ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ପୂରା ବିଶ୍ୱାସ । ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ପଛେଇ ଦେବନାହିଁ । ମୁଁ ଚାଲିଲି । ବିଦାୟ···।"

ସୌମ୍ୟକୁ ନେଇ କାର୍ ଦୌଡ଼ୁଥାଏ ମହାନଗରୀ ଅଭିମୁଖେ । ଜନତା ତା ପ୍ରିୟ ନେତାକୁ ହରାଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

* * * * *

ଏ ଭିତରେ କିଛିଦିନ ବିତି ଯାଇଛି । ସୌମ୍ୟ ବନ୍ଦୀ । ସରକାରଙ୍କ ହାଜତରେ । ଫୁଲରୀ ବନ୍ଦିନୀ ସେହି ଘରେ ଯେଉଁଠି ଦିନେ ଅପକୀର୍ତ୍ତିର କଳୁଷିତ ହାତ ଛୁଇଁଥିଲା ତା ସଦ୍ୟ ବିକଶିତ ତନୁବଲ୍ଲରୀକୁ । କିନ୍ତୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ପ୍ରାଣ ବନ୍ଦୀଘର ବାହାରେ— ପରସ୍ପର ଚିନ୍ତାରେ ।

ସୌମ୍ୟର ବିଦାୟ ପରଠୁଁ ଫୁଲରୀ ଛାଡ଼ିଛି ଜୀବନର ଆଶା । ଖାଇବା ପିଇବା ତାର ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ଦ । ଦିନକୁ ଦିନ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଚାଲିଛି ସେ । ତା ମା'ର ଆଖିପାଣି କିମ୍ବା ସାଙ୍ଗସାଥି ଅବା ମନୁଆର ସାନ୍ତ୍ୱନା ବାଣୀ ତା ମନର ଗଭୀର କ୍ଷତରେ ଲଗାଇ ପାରିନଥିଲେ ଶାନ୍ତିର ପ୍ରଲେପ । ସେ ସୌମ୍ୟକୁ ଖୋଜି ଚାଲିଥାଏ ତା ପ୍ରତି ରକ୍ତକଣାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଭିତରେ···।।

ସେ ଦିନ ଗଭୀର ରାତିର ଏକ ନିରୋଳା ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ବଣ ପାହାଡ଼ ଘେରା ଭିଲ୍ଲ ପଲ୍ଲୀକୁ ଘୋଡ଼େଇ ରଖିଥାଏ ନୈଶ୍ୟର ନିଶବ୍ଦତା । କେବଳ ଝିଙ୍କାରିର ଅବିରାମ ଚେଁ ଚେଁ ଶବ୍ଦ ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଜୀବ ଚେତନାର ଚିହ୍ନ ନଥାଏ । ଏହି ଅବସରରେ ସରଣୀ ଅସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସାଥିରେ ଅପ-କୀର୍ତ୍ତିର କା'ର ଓ ତା ସୋଫାର ମଟରଟିକୁ ଆଲୋକ ହୀନ କରି ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ଚଳେଇ ନେଇ ଠିଆ କରେଇଲେ ଫୁଲରୀ ଘର ଦୁଆରେ । କଳା ରଙ୍ଗର ମଟରଟି ନିଜ ରଙ୍ଗର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ହରାଇ ମିଶି ଯାଇଥାଏ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ଗଭୀର ରାତ୍ରି ସଙ୍ଗେ

କଳା ପୋଷାକ ଥାଏ ସରଣା ଏବଂ ସୋଫାର ବରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ସରଣା କବାଟ ଉପରେ ଟିକିଏ କରାଘାତ କରି ଧୀର ଗଳାରେ ଡାକିଲା—'ମା' । ଫୁଲ୍‌ସର ଏ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ସରଣା ମା'ର ନିଦ ନଥାଏ । କିଏ ଡାକୁଛି ଭାବି ଦୁଆର ଖୋଲି ବୁଢ଼ୀ ଦେଖିଲା ପୁଅ ସରଣା । ପୁଅକୁ ଦେଖି ବୁଢ଼ୀ ଗୁଡ଼େ କାନ୍ଦିଲା । ସରଣା ସୋଫାରକୁ ନେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ମାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ବୁଝେଇ କହିଲା—"ଯାହା ହେବାର ହୋଇ-ଯାଇଛି । ସେ କଥା ଭାବି କାନ୍ଦିବାରେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ସୌମ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ସୌମ୍ୟର ମୁକ୍ତି ଫୁଲ୍‌ସି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସେ ଯଦି କଚେରୀରେ କାଲି ପହଞ୍ଚିପାରେ ତେବେ ବାରିଷ୍ଟର ତା ଠାରୁ କେତେକ କଥା ବୁଝି ସୌମ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବେ । ତୁ ଆଉ କିଛି ଭାବେନା, ମୋ ସାଥିରେ ଫୁଲ୍‌ସିକୁ ଛାଡ଼େ । ମଠର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ।" ସରଳ ଶବର ପଲ୍ଲୀର ବୁଢ଼ୀ ଇଂରେଜୀ ପଢ଼ୁଆ ପୁଅ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି 'ହଁ' ଭରିଲା ।

ସୌମ୍ୟ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲା ଦିନଠାରୁ ଫୁଲ୍‌ସି ଆଖିରୁ ନିଦ ମଧ୍ୟ ବିଦାୟ ନେଇ ଥାଏ । ସେ ନଖାଇଲେ ମା ବୁଢ଼ୀ ନଖାଇ କାଳେଁ ମରିଯିବ ଏହି ଭୟରେ ଫୁଲ୍‌ସି ମା ପାଖେ ବସି ବେଳେ ବେଳେ କ'ଣ ଦିଓଟା ପାଟିକୁ ନିଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ପେଟକୁ ଯାଏ କି ନାହିଁ ଫୁଲ୍‌ସି ନିଜେ ଜାଣେନା । ସରଣା ସେଦିନ ପହଞ୍ଚିବା ଦୁଇଘଡ଼ି ଆଗରୁ ମନୁଆ ଫୁଲ୍‌ସିକୁ ନିଦ ଔଷଧ ଯୋ'ର କରି ଖୁଆଇ ଦେଇ ଯାଇଥାଏ । 'ଗାଢ ନିଦ୍ରା ହେଲେ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ ଏବଂ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ସୌମ୍ୟକୁ ଭୁଲିଯିବ' ଏହିପରି ଭାବି ମନୁଆ ତାକୁ ଔଷଧ ଖୁଆଇ ଯାଇଥିଲା । ସରଣା ଯେତେବେଳେ ଫୁଲ୍‌ସି ଶେଜ

ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା, ଫୁଲରା ସେତେବେଳକୁ ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରାରେ । ମାଳୁ କହି ଏହି ସୁଯୋଗରେ ସେ ଫୁଲରାକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ମଣ୍ଡପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା । ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ବୁଢ଼ୀ ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ ମଣ୍ଡପ ଭିତରେ ହିଁ ଅଳ୍ପ ରହିଲା । ସରଣୀର ଓଠଧରି କହିଲା—“ବାପରେ ! ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରାକୁ ମୋତେ ଫେରେଇ ଦେବୁ । ନହେଲେ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ···।” ବୁଢ଼ୀ ଘରକୁ ଯାଇ ଦୁଆର ବନ୍ଦ କଲା । ମଣ୍ଡପ ଗଲିଲା ମହାନଗରୀ ଅଭିମୁଖେ ।

ଫୁଲରାର ଯେତେବେଳେ ଆଖି ଖୋଲିଲା ସେ ଦେଖିଲା ସେ ଅଛି ମହାନଗରୀରେ—ତା ଚାର ପରିଚିତ ତା ଭାଇ ବସାରେ । ଉପରେ ତା ବୁକୁ ଥରିଗଲା । ସେ ଭାବିଲା—“ଆଜି କିଏ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଳସାରେ ତାକୁ ଆଣି ଏଠାରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଛି ? ହୋଇ-ପାରେ । କାଲିଯେ ସେ ମୋତେ ଶୋଇବା ଔଷଧ ଖୁଆଇ ଥିଲା । ମୋତେ ଅଚେତା କରି ଏଠାକୁ ନେଇଆସି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଛି । ଏତେ ଜଘନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ···?” ସେ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲାନି । ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ କୋହ ଉଠେଇ କାନ୍ଦିଲା ।

ପରଦା ଆଢ଼ୁଆଳରେ ରହି ପାରୁଳା ଲକ୍ଷ କରୁଥିଲା । ଫୁଲରାକୁ କାନ୍ଦିବା ଦେଖି ତା ପାଖକୁ ଆସି ଠିଆହେଲା । ଭଉଜକୁ ଦେଖି ଫୁଲରାର କୋହ ଅଧିକ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠିଲା । ପାରୁଳାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ପକାଇ ପିଲାଙ୍କ ପରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ଏବଂ ପଚାରିଲା—“ମୋତେ ଏଠାକୁ କିଏ ଆଣିଲା ଭାଉଜ ? ମୁଁ କାହାର କି ଅପରାଧ କରିଥିଲି, ଯେ ମୋ ଜୀବନଟା ନେଇ ତୁମେ ସବୁ ଲମିତ ଖେଳୁଛ ?” ପାରୁଳା ତା ବୁକୁଉପରେ ଫୁଲରା ମୁହଁଟି ଜାକି ଧରି ବଡ଼ ବିହ୍ୱଳିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—“ଆଉ କାନ୍ଦନା ଭଉଣୀ ।” ପାରୁଳା କିନ୍ତୁ ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଶ୍ରୁ ଆବେଗରେ ତା କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ-

ଗଲା । ଫୁଲରୀକୁ ବସେଇ ଖଟ ଉପରେ ନିଜେ ବସିଲା । ଶୋକାତୁର ଶିଶୁ ମା କୋଳରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ପରି ଫୁଲରୀ ତା ଭାଉଜ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହି ଚାଲିଥାଏ । କୋହରେ ଦେହ ଥରି ଉଠୁଥାଏ । ଅତି ଆଦରର ନଣନ୍ଦର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପାରୁଲାର ନାରୀ ଅନ୍ତର କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ନିଜକୁ ସେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଝିଅର କଷ୍ଟରେ ମା ବୁକୁଫଟେଇ କାନ୍ଦିଲା ପରି ସେ ନଣନ୍ଦର ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ଏବଂ ଫୁଲରୀକୁ ନିଜ ବୁକୁଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ତା ଗାଲରେ ନିଜ ଗାଲଟିକୁ ରଖି ଜଡ଼େଇ ଧରିଲା । ଦୁହିଁଙ୍କର ବ୍ୟଥିତ ଅଶ୍ରୁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସିକ୍ତ କଲା । ଟିକେ ଲୁହ ବହିଯିବା ପରେ ପାରୁଲା ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ନିଜ ପଣତରେ ଫୁଲରୀ ମୁହଁ ପୋଛି ଦେଲା ।

ଦୁହେଁ କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହିବା ପରେ ପାରୁଲା ପଚାରିଲା ସେ ଦେଇଥିବା ଚିଠି ସେମାନେ ପାଇଥିଲେ କି ନାହିଁ । ଫୁଲରୀ ବଡ଼ କରୁଣ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ପାଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଚିଠି ପାଇଲା ବେଳକୁ ପୋଲିସ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ପୋଲିସ ନଯାଇ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଲୁଚି ନଥାନ୍ତେ ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ପାରୁଲା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲା । ଫୁଲରୀ ପଚାରିଲା—"ସତ କହିବ ଭାଉଜ······" ଫୁଲରୀ କଣ ପଚାରିବ ପାରୁଲା ବୁଝି ପାରିଲା । ତେଣୁ ଆଉ ତାକୁ କହିବାକୁ ନଦେଇ କହିଲା—"ମିଛ କହି ସତ୍ୟକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାର ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ, ଫୁଲରୀ । ତୁମେ ଅବା ଆଉ କଣ ପଚାରିବ ? ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଛଡ଼ା ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ ମନରେ ଜାଗି ନ ପାରେ । ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମୁଁ ଆଗରୁ କହି ରଖୁଛି । ଶୁଣ—ନୀତଦାସ ଭାଇ ତୁମର ଏ ଜଘନ୍ୟତା ପଛରେ ଅପକୀର୍ତ୍ତିର ଲଜ୍ଜାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି···।" ଏକଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ

ଫୁଲର ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ମୁହଁରୁ କୌଣସି କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥାଏ ଅଥଚ କହିପାରୁ ନଥାଏ । କେବଳ ନିର୍ବାକ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ପାରୁଲା ମୁହଁକୁ । ଫୁଲରର ଏ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିପାରି ପାରୁଲା କହିଲା—"ତୁମ ଭାଇ ଆଉ ମଣିଷ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ପଦ ଆଉ ଅର୍ଥଲାଳସା ତାଙ୍କୁ ଏତେ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ କରିଛି ଯେ ମଣିଷର କୋମଳ ପ୍ରକୃତି ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ଅବସର ତାଙ୍କର ଆଉ ନାହିଁ । ପରି ମାଉଁଶ ପଛରେ କୁକୁର ମଧ୍ୟ ଏତେ ଗୋଡ଼େଇବ ନାହିଁ ।" ପାରୁଲା ଏସବୁ କହି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ତା ଭ୍ରୂ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଘୃଣାର ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଫୁଟି ପଡ଼ୁଥିଲା ତା ଆଖିରୁ ଆଉ ମୁହଁ କଥାରୁ । ଫୁଲର ଏସବୁ ଦେଖି ଶୁଣି ବିପଦ ଗଣିଲା । ସେ ବୁଝି ପାରିଲା—'ଏଥର ଆଉ ତାର ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।' ତେଣୁ ସେ ଭୟ ଭୟରେ ପାରୁଲାକୁ ପଚାରିଲା— "ତେବେ ଭାଇ କଣ ମୋତେ ନେଇ......।" ପାରୁଲା ଫୁଲରକୁ ଆଉ କହିବାକୁ ନଦେଇ ଘୃଣାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ତୁମକୁ ନେଇ ପଛଦୁଆର ବାଟେ ଅପକାରୀକୁ ସମର୍ପଣ କରିବେ...!!" ଫୁଲର ପାରୁଲା ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା "ଏ କଣ କହୁଛ ଭାଉଜ ?" "ଠିକ୍ କହୁଛି ଫୁଲର । ମୁଁ ମୂର୍ଖ । ତୁମେ ପାଠ ପଢ଼ିଛ । କିନ୍ତୁ ଏ ଓଡ଼ିଆ ମାଟିର ସଂସ୍କାର ଦିଗରେ ମୁଁ ମୂର୍ଖ ନୁହେ । ମୋ ମନଭିତରର ସଂସ୍କାର କହୁଛି ଯିହାର ମହତକୁ ଅନ୍ତର ଦେଇ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଶିକ୍ଷା ନାହିଁ ତା ପାଖେ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ, ଯଶ ଅପଯଶ ସବୁ ସମାନ । ଏ ଦୁନିଆରେ ଏପରି କିଛି ଅପକର୍ମ ନାହିଁ ଯାହା ସେ ନିଜ ଲାଳସା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ କରି ନପାରେ...!! ଭୟ କିମ୍ବା ଆଖିର ଲୁହ ତୁମକୁ ଏ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ ନାହିଁ ।"

ଏତିକ କହି କଥାଟାକୁ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ବୁଲାଇ ନେଲା ପାରୁଳା । ଫୁଲରିର ହାତ ଧରି ଠିଆ କରାଇ କହିଲା—"ଚାଲ, ତୁମକୁ ଗାଧୋଇ ଖୁଆଇ ପାରିଲେ ପ୍ରାଣରେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ପାଇବି ।" ସ୍ନେହମୟୀ ଭାଉଜର ଏକଥା ଶୁଣି ଫୁଲରି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । କହିଲା—"ଆଉ ଖାଇ କେଉଁଥିପାଇଁ ବଞ୍ଚିବି ଭାଉଜ ?" ପାରୁଳା ଟିକିଏ ହସିଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ମଣିଷ ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ବଞ୍ଚେ । ତୁମେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଝିଅ । ଏତେ ଅଳ୍ପରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛ । ଶିକାର କରିବାରେ ଏତେ ବଡ଼ ନାମ କରିଥିଲ ଏବେ କଣ ସେଇଟା ଭୁଲି ଗଲଣି ?" ଏଠେଇ ଏକଥା କହିବାର ମାନେ କଣ ଫୁଲରି କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଅବୋଧ ଭାବରେ ପାରୁଳା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଟିକିଏ ମୁରୁକି ହସଦେଇ ପାରୁଳା କହିଲା – "ବୁଝି ପାରୁନ ? ପାଠ ପଢ଼ିଛ ? ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖି ପଠେଇ ଦିଅ ଯେ ତୁମେ ଯିବା ଆଗରୁ ସେ ତୁମ ପାଇଁ ଯେପରି ନରକ ଦୁଆରେ ଦି ମାଠିଆ ପାଣି, ଖଣ୍ଡେ ସାଢ଼େ ଛଅଣିଆ ଟୁଆଲ ଆଉ ଢାରବୋଲିକ୍ ସାବୁନ ମୁଣ୍ଡାଟେ ଥୋଇଥାନ୍ତି ? ଯିବା ମାତ୍ରେ ହାତ ଧୋଇ ନେବ......।।"

ଫୁଲରିକୁ ଆଉ କୌଣସି କଥା କହିବାକୁ ଅବସର ନଦେଇ ପାରୁଳା ତାକୁ ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଲା ।

ଏଭିତରେ ଦୁଇ ଚାରିଦିନ ବିତିଯାଇଛି । ବିତିରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର । ଖୁସୀ ହୋଇ ସରଣା ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥାଏ । କାରଣ ବଡ଼ଲୋକକୁ ବିବାହ କରିବା ବିଷୟରେ ଫୁଲରିକୁ ସେ ବହୁତ ବୁଝାଇଥିଲା ଏବଂ ଫୁଲରି ପାରୁଳାର ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ସରଣାର କୌଣସି କଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ନଥିଲା । ସେହିଥିରୁ ସରଣା

ଧରି ନେଇଥିଲା ଯେ ଫୁଲଝରି ତା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ଅଛି । ତେଣୁ ସରଣା ଭାରି ଖୁସୀ ।

ସରଣା ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବାର କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଫୁଲଝରି ପାଖେ ଦେଖାଦେଲା ଧନୁଆର ସ୍ତ୍ରୀ ଗାଙ୍ଗୀ । ଫୁଲଝରି ତାକୁ ଦେଖି ଘୃଣାରେ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ବସିଲା । କିନ୍ତୁ ଗାଙ୍ଗୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସବୁ ଘଟଣା କହିଲା । ତାକୁ କିପରି ପଇସା ଲୋଭ ଦେଖାଇଲେ । ସେଥିରେ ସେ ରାଜି ନହେବାରୁ ତା ସ୍ୱାମୀକୁ ମାରିଦେବାର ଭୟ ଦେଖାଇଲେ । ଅପକାର୍ତ୍ତି ସାହେବଙ୍କ ସାଥିରେ ସରଣା ଯାଇ ସେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଧରିଆଣି କିପରି ଭୟ ଏବଂ ଅଭୟ ଦେଖାଇଲେ । ମିଛ ନକହିଲେ କିପରି ଶାସ୍ତି ଦେବେ···ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କହି ଫୁଲଝରିର କରୁଣା ଭିକ୍ଷା କଲା । ଫୁଲଝରିର ବଡ଼ ଦୟାହେଲା ଗାଙ୍ଗୀ ଉପରେ । ସେ ଦେଖିଲା ସ୍ୱାମୀକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ଗାଙ୍ଗୀ ସ୍ତ୍ରୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିଛି । ନଚେତ ବର୍ବର ଅତ୍ୟାଚାରୀ ହାତରୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେ ତା ସ୍ୱାମୀକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିନଥାନ୍ତା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ପାରୁଲା ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଫୁଲଝରୀକୁ କହିଲା—" ବାହାରକୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ମୁଁ ଯାଉଛି । ତୁମ ଭାଇ ଯଦି ପଦ୍ମଚନ୍ଦ୍ର କହିଦେବ ପଡ଼ଶା ଘରକୁ ଯାଇଛି ବୋଲି । ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ଫେରିବା ଆଗରୁ ସେ ଆସିନଥିବେ । " ଏତକ କହି ଗାଙ୍ଗୀକୁ ଧରି ପାରୁଲା ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ।

ଅନ୍ଧାରିଆ ଗଳିପଥ ଦେଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି ଦୁହେଁ । କୁଆଡ଼େ କିଛି ଟିକେ ହେଲେ ସଂକୋଚ ଶବ୍ଦରେ ଏଣେତେଣେ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଯାଇଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ବଙ୍ଗଳା ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେତେବେଳେ ଯାଇଁ ତାଙ୍କ ଛାତିରେ ଦମ୍ଭ

ଆସିଲ । ସେତେବେଳକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ ବାହାର ବରଣ୍ଡାରେ ବସି ତାଙ୍କ ଝିଅଙ୍କ ସାଥିରେ କଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାନ୍ତି । ଭିତରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଜଗୁଆଳୀ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଛାଡ଼ିଦେବାପାଇଁ ଜଗୁଆଳୀକୁ କହିଲେ । ଏ ଦୁହେଁ ଭିତରକୁ ଯାଇ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ଏବଂ ପାରୁଲା ନିବେଦନ କରି କହିଲା—"ଦୟା କରି ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦୁଃଖ କାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ ଟିକିଏ ଅନୁଗ୍ରହ କରନ୍ତୁ ।" ସମସ୍ତେ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ପାରୁଲା ନିବେଦନ କରି କହିଲା—"ମୁଁ ମାନ୍ୟବର ବିଚାରପତିଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଉପରେ କୌଣସି ଆଞ୍ଚ ଆଣି ପାରିବ ବୋଲି ଧୃଷ୍ଟତା ରଖି ଆସିନାହିଁ । ଆସିଛି ବିଚାରପତିଙ୍କ ସୁବିଚାର ପଥରେ କିଛି ଆଲୋକ ପକାଇ ପାରିବ ବୋଲି । ଧୃଷ୍ଟତା ଥିଲେ କ୍ଷମା ଦେବେ ।" ଏତିକି କହି ସୌମ୍ୟ, ଫୁଲରି, ଧନୁଆ, ଗାଙ୍ଗୀ କଥାସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କହିଗଲା । ଅପର୍ଣ୍ଣାର ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରି ଚିଠି ଏବଂ ସରଣୀର ଭସ୍ମ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିବା ଚିଠି ଦୁଇଟି ସେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା । ଏ ଚିଠି ଦୁଇଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବ ବୋଲି ଭାବି ତାକୁ ଲୋକ ପଠାଇ ଫୁଲରି ପାଖରୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବ ସେ ଚିଠି ଦୁଇଟି ଦେଖି ଏବଂ ପାରୁଲା, ଗାଙ୍ଗୀଠାରୁ ସବୁ ବିଷୟ ଶୁଣି ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ଏବଂ ପାରୁଲାକୁ କହିଲେ—"ତୁମେ ଯାଅ । ନ୍ୟାୟ କେବେହେଁ ଅନ୍ୟାୟ ପଥରେ ଯିବନାହିଁ । ଦରକାର ହେଲେ ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ଖବର ଦେବି । ସେହି ଅନୁସାରେ କାମ କରିବ । ଅବଶ୍ୟ ଅଦାଲତରେ ହାଜର ହେବାକୁ ତୁମଙ୍କୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।" ପାରୁଲା ଓ ଗାଙ୍ଗୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁଇଦିନ ପରକଥା ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କଠାରୁ ଗୋପନରେ ଖବର ପାଇ ଭୟ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ପାରୁଲା ଅସ୍ଥିର । ତାକୁ ତା ପ୍ରିୟ ନଣନ୍ଦର ଗୋଡ଼ କଢ଼େଇବାକୁ ହେବ—'ତା ଶେଷ ଅଭିସାର ପଥେ···!' କିଏ ଜାଣେ ସେଠାରେ ତା ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି କି ମିଳନ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି···!!

ପାରୁଲାଠାରୁ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣିବାପରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟସାହେବ ଉଚିତ ମନେ କରିଥିଲେ ନିଜେ ସେ ବିଷୟଟିର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ କିଛି ବୁଝିବା ପାଇଁ । ତେଣୁ ସେ ଜେଲ ସୁପେରିଂଟେନ୍‌ଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଏବଂ ପାରୁଲାକୁ ଖବର ଦେଇ ପଠାଇଲେ । ଏଣେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀର ଅଧରାତରେ ବାହାରିବାର ନାସପଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୋଲିସଙ୍କୁ ସତର୍କ ରହିବା ପାଇଁ ପୋଲିସ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୁପ୍ତ ଖବର ପଠାଇଲେ ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ବାରଟା । ଫୁଲରାକୁ ନେଇ କାରାଗାର ପଥରେ ପାଦ କାଢ଼ିନେଲା ପାରୁଲା । ଦୁହେଁ ଛଦ୍ମ ବେଶିନୀ ।

ଜେଲ ଫାଟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଲା ଦେଖିଲା—ଫାଟକ ପାଖରେ ସାଧାରଣ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ସହ ଆଉଜଣେ କିଏ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ଗଠି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସେ ଭଢିନେଲା ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜେଲ ସୁପେରିଂଟେନଡେଣ୍ଟ ।

ଫାଟକ ଖୋଲିଗଲା । ଫୁଲରାକୁ ନେଇ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ପାରୁଲା । ଫାଟକ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ଫାଟକ ଦୁଆର ମୁହଁ ଆଲୁଅ ଲିଭିଗଲା । ଅନ୍ଧାରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ଠିଆ ହେଲେ ବିଚାରପତି ଏବଂ ଜେଲ ସୁପେରିଂଟେନ୍‌ଡେଣ୍ଟ

ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଫୁଲରାକୁ ଠିଆ କରାଇ ଦେଇ ଜଗୁଆଳୀ ସାଥିରେ ପାରୁଲା ଚାଲିଲା ସୌମ୍ୟ ପାଖକୁ । ପାରୁଲା ଇଙ୍ଗିତରେ ସୌମ୍ୟ ବାହାରକୁ ଆସି ଶୁଣିଲା—"ଫୁଲରା ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ।" ସେ ଏ କଥାଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପାରୁଲା କଥାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲାନି । ମନ୍ତ୍ର ମୁଗ୍ଧ ପରି ପାରୁଲା ପଛେ ପଛେ ଆସିଲା । ପାରୁଲା ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସିଲା । ଫୁଲରା ସୌମ୍ୟକୁ ଦେଖି ଛଦ୍ମ ବେଶ ଖୋଲିଦେଲା । ସୌମ୍ୟର ପାଦ ଦୁଇଟି ତାକୁ ଟାଣିନେଲା ତା ଅତି ଆଦରଣୀ-ବିଚ୍ଛେଦ କାତର-ଫୁଲରା ପାଖକୁ । ଫୁଲରା ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ତା ପ୍ରିୟ ସୌମ୍ୟ ବୁକୁ ଉପରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ କାନ୍ଦିଲା । ସୌମ୍ୟ ନିଜର ଉଦ୍‌ଗତ କ୍ରନ୍ଦନୋଚ୍ଛ୍ୱାସକୁ ଚପିରଖି ଫୁଲରାକୁ ଆଦର କରୁ କରୁ ପଚାରିଲା—"ଏଠାକୁ କିଏ ତୁମକୁ ଆଣିଲା, ଫୁଲରା ?" ଫୁଲରା ସେହିପରି ତା ବୁକୁରେ ମୁହଁଟି ରଖି ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ତୁମର ଡାକ ।" ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରାର ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ମୁହଁଟିକୁ ନିଜ ମୁହଁ ପାଖରେ ଟେକିଧରି ପ୍ରାଣଭରି କିଛି ସମୟ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତାପରେ ପଚାରିଲା—"ତୁମେ ଏଠାକୁ କାହିଁକି ଆସିଲ ?" ଫୁଲରା ବଡ଼ କରୁଣ ଭାବରେ କହିଲା—"ଆଉ କେଉଁଠି ରହନ୍ତି ? ତୁମେ ବା ମୋ ପାଇଁ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ଯାଗା କରିଦେଇ ଆସିଥିଲ ?" "ତୁମ ପାଇଁ ଏ ବୁକୁଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସିଠାରେ ଯାଗା କରି ପାରିନାହିଁ, ଫୁଲରା···।"

"ମୋତେ ଆଉ ତଉଦାଅ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମର ସେହି ବୁକୁ ଛାୟା ତଳେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଆସିଛି···।"

"କିନ୍ତୁ ଏ ମାଟିଖଣ୍ଡକ ଯେ ଦୁର୍ଭାଗାର ବାସସ୍ଥଳ ।"

"କେଉଁ ସୌଭାଗ୍ୟ ନେଇ ମୁଁ ବା ବଞ୍ଚିଛି ? ତୁମେ ଯେ ସେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଟିକକ କାଢ଼ି ନେଇ ଅସିଛ…।।"

ଏତକ କହି ଫୁଲର ସୌମ୍ୟ ବୁକୁରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ଫେଁରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା। ସୌମ୍ୟ ତାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାପାଇଁ କେତେ ବୁଝାଇଲା। କିନ୍ତୁ ନାରୀର ଅବୋଧମନ ଏ ବାଣୀ ପ୍ରଲେପରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଉଛି କେଉଁଠୁ ? ତେଣୁ ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲା— "ଦେଖୁଛି ମରଣ ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କେଉଁଠି ଆଶ୍ରୟ ନାହିଁ, ସୌମ୍ୟ। ଅଚେତା ଥିବାବେଳେ ମଠର କର ଅଧ ରାତିରେ ଭାଇ ମୋତେ ଏଠାକୁ ଲୁଚାଇ ଆଣିଛନ୍ତି। ହୁଏତ ଆଉ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ପରେ ମୋତେ ସେହି ପାପୀ ହାତରେ ଟେକି ଦେବେ। ତା ପୂର୍ବରୁ ଯଦି ମୋର ମରଣ ହୁଅନ୍ତା…।" ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ କେବଳ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା। ନିଜର ଉଦ୍‌ଗତ ଅଶ୍ରୁକୁ ଦମନ କରି ସୌମ୍ୟ କହିଲା—"ଆଉ କାନ୍ଦନା ଫୁଲର।" ଫୁଲର କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଉତ୍ତର ଦେଲା—"କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମରିବା ପାଇଁ ଯାହାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଉଛ ନକାନ୍ଦିବା ପାଇଁ ତାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଉଛ କିପରି ?"

ଦୁହିଁଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆଉ କଥା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ। ଫୁଲର ସୌମ୍ୟ ବୁକୁରେ ଶୋକାନ୍ତ ମୁଣ୍ଡଟି ରଖି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ପ୍ରିୟର ଉଷ୍ମ ପରଶ। ଶୁଣୁଥିଲା ବୁକୁର କମ୍ପନ। କିନ୍ତୁ ସୌମ୍ୟ ବୁକୁର ଅଧୀର କମ୍ପନରେ ଫୁଲର ମୁହଁ ଉଠାଇ ଦେଖିଲା—ସୌମ୍ୟ କାନ୍ଦୁଛି। ଆଖି ଦୁଇଟି ବନ୍ଦ। ଘନ ଘନ କମ୍ପୁଛି ଓଠ ଦୁଇଟି। ସଂଯମୀ ପ୍ରିୟ ସୌମ୍ୟର ଏ ଅବସ୍ଥା ତାକୁ ଅଧିକ ଆଘାତ କଲା। ସେ ସୌମ୍ୟର ଆଖି ପୋଛି ଦେଇ ତା ଗାଲ ଦୁଇଟିକୁ ନିଜର କମ୍ପିତ ହାତ ପାପୁଲି ଦୁଇଟିରେ ଧରି କହିଲା—"ତୁମ ପରି ଛଡ଼ା ହୋଇ ମରିବା ଆଗରୁ ମୁଁ କଣ ଏଇଆ ଦେଖିବାକୁ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲି

ସୌମ୍ୟ ? ମୁଁ ଆଉ କେଣେନେଇ ପରପାରକୁ ଯିବ ?" ସୌମ୍ୟ ନିଜର ସ୍ପନ୍ଦିତ ବୁକୁଉପରେ ଫୁଲସର ମୁହଁଟିକୁ ଜଡ଼େଇଧରି କହିଲା— "ଏକଥା କହନାହିଁ ଫୁଲସ । ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବି ନାହିଁ............।"

ଅଶ୍ରୁ ନେଇ ଦୁହେଁ ରହିଲେ ନୀରବ । କିଛି ସମୟ ବିତିଯିବା ପରେ ଫୁଲସ ପଚାରିଲା—"ତୁମେ କାହିଁକି ବିଚାରପତିଙ୍କ ଆଗରେ ଏ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କଥା କହିଲ ନାହିଁ ?"

"ବିଚାରପତି ମୋତେ ଯାହା ପଚାରିଥିଲେ ମୁଁ ତାର ଉତ୍ତର ଦେଇଛି, ଫୁଲସ ।"

"କଣ ପଚାରିଥିଲେ ?"

"ମୁଁ ଦୋଷୀ କି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ମୁଁ ଉତ୍ତରଦେଲି ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ।"

"ଏତିକି କି ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା ?"

"ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲିତ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଯାଉନଥିଲି । ମୁଁ ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ।"

"ତା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଚାରପତି ଜାଣିଲେ କିପରି ?"

"ବିଚାର ପତିଙ୍କର ସେହି ଜାଣିବାଟିକରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥାଏ, ଫୁଲସ । ହଂସ ପାଣି ଦହରୁ ଦୁଧଟିକି ଅଲଗା କରିନେଲାପରି ମିଥ୍ୟା ଭିତରୁ ସତ୍ୟ ଟିକକ ବିଚାରପତି ବାଢ଼ିନେଇ ପାରନ୍ତି । ମୋ ଜାତିର ବିଚାର ପତିଙ୍କଠାରେ ସେ ମହିମା ଟିକକ ଅଛିବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ।"

"କିନ୍ତୁ.........।"

"'କିନ୍ତୁ' କିଛିନାହିଁ, ଫୁଲସ । ତୁମକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାପାଇଁ ମୋ ନାଁରେ ଏ ଯେଉଁ ଜଘନ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ

ବନ୍ଦୀହୋଇଛନ୍ତି ତାର ବଦଳରେ ମୋତେ ଯଦି କାରା ବରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ତେବେ ତା କରିବି । କିନ୍ତୁ ଜାତିର ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ବନ୍ଦ ନ ହୁଏ । ମୋ ଲାଗି ସେ କୋଣାର୍କର ମୁକ୍ତିମନ୍ତ୍ର ଯେପରି ଅଟକି ନ ଯାଏ···। ”

"ଧର୍ମପଦ ଅଭାବରେ ବାରଶ ବଢ଼େଇର ପ୍ରାଣ ଯେ ଯିବା ଉପରେ···। ”

"ମୃତ୍ୟୁର କାରା ଭେଦକରି ଧର୍ମପଦ ପୁଣି ଦୌଡ଼ି ଆସିବ । ଧର୍ମପଦ ଏବଂ ବାରଶ ବଢ଼େଇ ଏ ମାଟିର ଅମୃତ ସନ୍ତାନ । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସେମାନେ ଅମର । କୌଣସି ଦଳନୀତିର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତୁମମାନଙ୍କ ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ଏହି ବର୍ଗର ଅଭିସନ୍ଧିତ୍ସୁ ଦଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାହତ ହୁଏ ତେବେ ବୁଝିବାକୁହେବ ସେଇଟା ଜାତିର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ···।। କିନ୍ତୁ ତୁମମାନଙ୍କ ଅମର କୀର୍ତ୍ତି କେହି ଲିଭାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମାଟିର କୋଣାର୍କ ମାଟିରେ ମିଶିଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତା ଭସ୍ମରର ଅନ୍ତସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଚିର ଜାଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ରହିବ । ସେହି ହେବ—ଆଗତ ଜାତିର ପ୍ରେରଣା ପୀଠ ଏବଂ ତାର ପ୍ରତିଧୂଳିକଣା ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଦେଖାଇ ଦେବ—ଜାତି-ହନ୍ତକ-ଦଳ କୁନୀତିର କୁପରିଣତି···।।"

"କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ସେ ପୂଜ୍ୟ ପୀଠର ସନନ୍ଦରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଦେଇ ପାରୁନି । ମୋତେ ଛଡ଼ାଇ ନେବାପାଇଁ ସବୁ ଆୟୋଜନ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ମୋତେ ଏ ଆତ୍ମହତ୍ୟାରୁ କିଏ ବଞ୍ଚାଇବ, ସୌମ୍ୟ ?"

"ମୁଁ ଆଜି ବଡ଼ ନିଃସହାୟ, ଫୁଲିରା । କେବଳ ଏତିକି ତୁମ ବନ୍ଦୀ ସୌମ୍ୟଠାରୁ ନେଇ ଯାଇପାର—ତାର ଶୁଭାଶିଷ—ତାର ଶୁଭେଚ୍ଛା···। ”

ଏତିକି ବେଳେ ଇଙ୍ଗିତ ହେବାରୁ ସୌମ୍ୟଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀଶାଳାକୁ ଯିବାପାଇଁ ଡକାଗଲା । ସୌମ୍ୟ ଫୁଲରୀକୁ ବୁକୁ ଉପରୁ ଉଠେଇ ଧରି କହିଲା —" ଯାଅ ଫୁଲରୀ । ହୁଏତ ଏହି ଆଜି ଆମ ଦେହ ମିଳନର ଶେଷ ପର୍ବ । କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମ ମିଳନରୁ ଆମଙ୍କୁ କେହି ଅଲଗା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତୁମେ ଦିନେ ଯାହା କହିଥିଲ ମୁଁ ଆଜି ସେହିକଥା ଏଠାରେ କହୁଛି—ତୁମଙ୍କୁ ପ୍ରତିରକ୍ତ କଣାର କନ୍ଦନ ଭିତରେ ମୋତେ ଖୋଜିବାକୁ ଦିଅ···।।"

ଏତିକି କହି ସୌମ୍ୟ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । କରୁଣ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ଫୁଲରୀ । ପାରୁଳ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଉଠାଇ ଧରିଲା ଫୁଲରୀକୁ । ତାପରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ସାହେବଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ପାରୁଳ ଏବଂ ଫୁଲରୀକୁ ତାଙ୍କ ମଠରରେ ବସାଇ ସୋଫାର ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲା ।

ସେହିଦିନ ଶେଷ ରାତିରେ ଖବର ପାଇଛି ଅପକାର୍ତ୍ତୀ । କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ତାର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ ଥିଲା । ବରଂ ହସିଥିଲା ବିଦ୍ରୂପ କରି ।

ତାଡ଼ିତା-ଭର୍ତ୍ସିତା-ପାରୁଳ ବନ୍ଦିନୀ ଏକ ଅନ୍ଧକାର କୋଠରୀ ଭିତରେ । ନିର୍ବାଣିତା ଫୁଲରୀ ଆଖିରେ ଅଶ୍ରୁ ନେଇ ଅନାହାରେ ସ୍ୱାଗତ କରୁଛି ମରଣକୁ । କିନ୍ତୁ ମରଣ ଆସୁନି ତାକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାକୁ । ସେ ଯେପରି ଭୟଙ୍କର ରହିଛି ଏ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭୂଇଁର ଅପକାର୍ତ୍ତୀର ଲାଲ ଚାବୁକକୁ···।।

ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନର ମର୍ମାନ୍ତିକ କାଳିମା ନେଇ ସେ ଦିନର ରାତିଟି ଘନେଇ ଆସିଲା ଫୁଲରୀ ପାଖକୁ । ଶଂଖନାହିଁ, ହୁଳହୁଳି ନାହିଁ, ଶଂଖୁଳା ନାହିଁ, ବନ୍ଧାଣ ନାହିଁ କି ବନ୍ଦାପନା ନାହିଁ । କିଛିନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ବଭ୍ରଘର କାନେ କାନେ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା—"ଆଜି ମଙ୍ଗଳ, ଆଜି ବଭ୍ର, ଆଜି ବାହାର । ଆଜି ସବୁ…।"

ଆଧୁନିକ ସାଜସଜାରେ ଘରଟି ଜୀବନ୍ତ । ତାର ଏକ ସଜ୍ଜିତ ପଲଙ୍କରେ ବସିଥାଏ ଫୁଲରା । ତାକୁ ଘେରି ବସି କେତୋଟି ମହିଳା ଠାହଠାପୁଲ୍ କରି ତା ଦେହ ସଜେଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିପ୍ରତି ଫୁଲରାର ଧ୍ୟାନ ନ ଥାଏ କିମ୍ବା ଧାରଣା ନ ଥାଏ । ସେ ବସିଥାଏ ପାର୍ଥିବ ସ୍ୱର୍ଗର ବାହାରେ । ତା ଅନ୍ତର ଭିତରେ ହାହାକାର କରି ବୁଲି ଚାଲିଥାଏ ଏକ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ । ତା ମନକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଥାଏ ଏକ ମହା ଅନ୍ଧକାର ।।

ଅଳଂକାର ପିନ୍ଧାଇ ସାରି, ସୁବେଶ କରି ମହିଳାମାନେ ସେ ଘରୁ ଚାଲିଗଲେ । ଧଳାବତୀ ଲିଭିଯାଇ ତା ଜାଗାରେ ଜଳି ଉଠିଲା ସ୍ନିଗ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରମାର ଫ୍ଲୋରସେଣ୍ଟ ବତୀ । ସତେ ଯେପରି ଶୁକ୍ଳା ଦଶମୀର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଫୁଲରାର ପୁଷ୍ପଶଯ୍ୟାକୁ ଛୁଇଁ ଦେଇ, ତା ମନରେ ବାସରର ପ୍ରଣୟ ଗନ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଇ ଯିବ ବୋଲି… ।।

କିନ୍ତୁ……?

ଆସିଲା ସେ ନିଦାରୁଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ଫୁଲରାର ଜୀବନଭିତ୍ତି ଚମକାଇ ଦେଇ ଶୁଣାଗଲା ଗାର୍ଗୀର ଆର୍ତ୍ତନାଦ—"ଗଣ୍ଡବର ଦେବତାକୁ କେହି ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲେନାହିଁ।… ଓହୋ । ସୌମ୍ୟ-ବାବୁ । ତୁମେ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲ…? ମୁକ୍ତିର ଆଦେଶ ଶୁଣିବା ଆଗରୁ ମୁକ୍ତି ନେଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲ…।"

"ଗାର୍ଗୀ" ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ବାହାରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା ଫୁଲରା । ବାଧା ଦେଲା ସରଣା । କିନ୍ତୁ ଠେଲି ଦେଇ ଚାଲିଗଲା

ଫୁଲର । ଉଚ୍ଛୁଳା ନଦୀ ସମୁଦ୍ରରେ ମିଶିବା ପାଇଁ ଦୌଡ଼ିଲା ପରି ଫୁଲର ଦୌଡ଼ିଲା ଜେଲ ଅଡ଼କୁ । କେଶ ବାସ ଅସମ୍ଭାଳ ।

ଫୁଲର ଜେଲ ଫାଟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଡେ'ଥ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଇ ଫେରୁଥିଲେ । ଜଗୁଆଳୀ ଫୁଲ-ରକୁ ଭିତରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ନାହିଁ । ନିର୍ମ୍ମମ ଲୌହ ଦ୍ୱାରକୁ କର-ଘାତ କରି ସୌମ୍ୟ ଉନ୍ମାଦିନୀ-ଫୁଲର "ସୌମ୍ୟ, ସୌମ୍ୟ" ବୁକୁ ଫଟେଇ ଡାକିଲା ବେଳକୁ ଭିତରୁ ଶୁଣାଗଲା -"ହରିବୋଲ ।" ଫୁଲର ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ । ଆଉ ସେ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଧରଣୀକୁ ସେହି ତାର ଶେଷ ଚୁମ୍ବନ···।।

ବାସର ଶଯ୍ୟାରେ ନୁହେ । ମରଣ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଲେ ମୃତ ପ୍ରଣୟୀ ଯୁଗଳ—ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ମାଟିର କୋଣାର୍କ ।

ଘନେଇ ଆସିଲା ନିର୍ମ୍ମମ ଅନ୍ଧକାର । ଯେଉଁ ଅନ୍ଧକାର ସମାପ୍ତିର – ଯେଉଁ ଅନ୍ଧକାର ମୃତ୍ୟୁର···।।

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ଦାସ, ମୁକୁର ପ୍ରେସ, କଟକ—୧୯୫୬